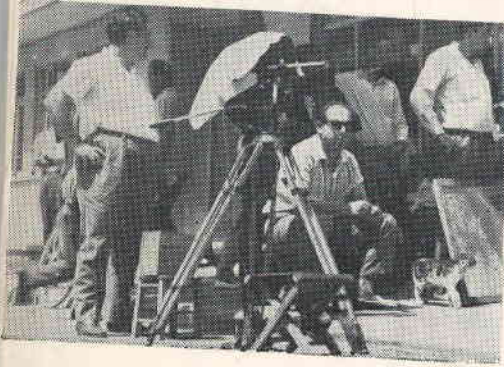

SİNEMATEK

AS

AKADEMİK
SİNEMA

FİLMCİLİK
SİNEMACILIK
DERGİSİ

Sayı
3

SINEMATEK

AS

FİLMCİLİK
SİNEMACILIK
DERGİSİ

SAYI : 3
EYLÜL 1969
FİYATI
BEŞ
LİRADIR.

Kurucusu :
Hayri CANER

Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni :
Selim Sabit PÜLTEN

Her ayın onuncu günü
yayınlanır aylık dergidir.

Yönetim yeri :

SET KİTABEVİ

Babiâli, Ankara Cad. 66

Telefon :
26 35 23

ABONE :

6 aylık 30 lira
Yıllık 50 lira

İLÂN :

Tam sayfa 200 lira
Yarım » 100 lira
Kapak » 750 lira

Dizgi ve baskı :

ACAR MATBAASI «27 66 40»
İstanbul

Kapak :

KARADENİZ MATBAASI

Klişe :

TEZEL KLİŞE

Baskı günü : 29/9/1969

Kapak fotoğrafları :
HALİT REFLİĞ
«Kırık Hayatlar» filminin
çekiminde. «Uğur Film»
MALKOÇOĞLU
Akneciler Geliyor «Duru Film»
C. Arkin — M. Mete
YILAN SOYU «Bilgin Film»
S. Eğriboz,
A. Işık ve H. Güller

SINEMATEK

sansürde bu ay

Filmin adı	Kurum	Tarih	No
Mezarımı Taştan Oyun	[Arzu Film	6.8.69	163
Hayatımın Erkeği	[Er Film	6.8.69	164
Gel desen Gelememki	[Hisar Film	7.8.69	165
Bataklık Damın Kızı Aysel	[Kemal Film	8.8.69	166
Ana Mezarı	[Kervan Film	12.8.69	167
Şen ola Düğün Şen ola	[Kervan Film	12.8.69	168
Günahlarını Kanlarıyla ödediler	[Kale Film	13.8.69	169
Fosforlu Cevriye	[Acar Film	13.8.69	170
Osman Efe	[Roket Prodük.	14.8.69	171
Öldüren Aşk	[Metro Film	15.8.69	172
Gül Ayşe	[Er Film	19.8.69	173
Aşk Türküsü	[Er Film	19.8.69	174
Cesur Kabadayı	[Sezon Film	21.8.69	175
Kendi Düşen Ağlamaz	[İrfan Film	21.8.69	176
Dönüşü Olmıyan Yol	[Çark Prod.	22.8.69	177
Paprika Çingene Aşkı	[Coşkun Plak	22.8.69	178
Yiğit Anadoludan Çıkar	[Kulûp Film	26.8.69	179

İçinde bulunduğumuz «ucuz» mevsim başı filmlerini sunuyorlar. Adlarını istatistik olarak yayınlayacağımız kitabın bu yazımızda topluca

Önce, 1969-70 mevsiminden söz etmek gerekiyor.

1) 1969'da yabancı film bir eğilim göstermişlerdir. Hepsinin, bu yılki angajmanları Öyleki önceki yıl yalnızca ve Avrupa ile karma çalınan ABD şirketlerinin çabalarıyla yapılmışlardır. Avrupa ile çalınan tarafına kaymıştır. Bu

Dünya piyasasının bu ödeme konusunda büyük müllü olabilmektedirler. Bu yıldeki «gümrük» «sansür» yanacak durumda ve maalesef hal ettikleri filimlerin sayısıdır. Bu yüzden doğrudan doğruya filimlerinin sayısı azalması kollarının aracılığıyla yurtdışı ve olumlu sonuçları vardır.

— Olumsuz sonucu, filimcilerin, bunun sonucu olarak durumlarında kalmalarıdır.

SINEMATEK

SEYREDECEĞİMİZ YABANCI FİLİMLER 1969 - 1970 Sinema Mevsimini Açarken

Nezih COŞ

İçinde bulunduğumuz eylül ayı ile birlikte yabancı film getiricilerinin «ucuz» mevsimbaşı filimleri de teker teker vizyon yapmağa başlamış bulunuyorlar. Adlarını İstanbul'daki vizyon tarihlerine göre gelecek sayıdan itibaren yayınlayacağımız bu filimleri, mevsimbaşının genel görünüşü olarak bu yazımızda topluca ele alacağız.

Önce, 1969-70 mevsiminin başında dikkati çeken birtakım genel eğilimlerden söz etmek gerekiyor:

1) 1969'da yabancı film getiricilerimiz Amerikan şirketlerine doğru bir eğilim göstermişlerdir. Yurda film ithal eden şirketlerin aşağı yukarı hepsinin, bu yılki angajmanlarını ABD şirketleriyle yaptığı görülmektedir. Öyleki önceki yıl yalnızca Avrupalılardan film alan «Sunar Film» ile ABD ve Avrupa ile karma çalışan «Ekran-Dünya Film» şirketleri, bu yıl yalnızca ABD şirketlerinin çevirdikleri veya dağıttıkları filimleri listelerine almışlardır. Avrupa ile çalışan «Koza Film» de bu yıl büyük bir ölçüde ABD tarafına kaymıştır. Bu genel eğilimin başlıca sebebi şudur:

Dünya piyasasının büyük bir kısmını ellerinde tutan ABD şirketleri, ödeme konusunda büyük güçlükler çıkarmamakta ve «bekleme» de tahammüllü olabilmektedirler. Oysa Avrupa ülkelerinin küçük şirketleri Türkiye'deki «gümrük» «sansür» ve «para transferi» sürelerinin uzunluğuna dayanacak durumda ve mali güçte değildirler. Bazı şirketlerin geçen yıl ithal ettikleri filimlerin bedelleri henüz Avrupalıların eline geçmiş değildir. Bu yüzden doğrudan doğruya Avrupa şirketlerinden alınan Avrupa filimlerinin sayısı azalmakta, bu filimler ABD şirketlerinin Avrupa'daki kollarının aracılığıyla yurduza ulaşabilmektedir. Bu durumun olumsuz ve olumlu sonuçları vardır:

— Olumsuz sonucu, tamamen ABD şirketlerine bağlanan bazı getiricilerin, bunun sonucu olarak birçok kalitesiz yapıtı da ister istemez alma durumunda kalmalarıdır.

Tarih	No
6.8.69	163
6.8.69	164
7.8.69	165
8.8.69	166
12.8.69	167
12.8.69	168
13.8.69	169
13.8.69	170
14.8.69	171
15.8.69	172
19.8.69	173
19.8.69	174
21.8.69	175
21.8.69	176
22.8.69	177
22.8.69	178
26.8.69	179

SINEMATEK

— Olumlu sonucu, Amerikalıların, İngiltere'den Yugoslavya'ya, Fransa'dan Çekoslovakya'ya kadar birçok ülkenin filimlerinin dünya dağıtımını yapmaları sayesinde, yurdumuza Amerikalı dağıtmadığı vakit belki de hiç getirilmeyecek bazı değerli filimlerin gelebilme olanağının doğmasıdır. Çünkü birçok Avrupa sinemacıları, kaliteli yapıtlarından sağlam gelir elde etmek için bunların dünya dağıtımını Amerikalılara vermektedir. Bir olumlu sonuç da küçük ithal şirketlerinin ABD'ya yönelmelerinin kalitesiz Avrupa vestern'lerinin azalmasına yol açmasıdır.

2) Tabiiyle bu mevsim seyredilecek filimlerin yarısına yakın bir kısım Amerikan filmi olmakta, arkadan Fransız, İngiliz, İtalyan ve diğer ülke sinemalarının yapıtları gelmektedir. 1969-70 mevsiminin bir özelliği de, listelerde bu ülkelerin yeni ve genç sinemacılarından gelecek örneklerin daha ağır basmasıdır.

3) Bu mevsimin en önemli özelliklerinden biri de herhalde «siyah-beyaz» filimlerin tükenişi sayılmalıdır. Listelerde yer alan filimlerin hepsi «renkli» ya da «renkli sinemaskop» yapıtlardır. Gösterilecek «siyah-beyaz» filimlerin sayısı elin parmağını aşmayacak gibidir.

4) Tür olarak «savaş filimleri» ve «polisye»lerin bütün ülke filimlerine hâkim olduğu görülmektedir. Amerikan western'lerinin sayısı ise önceki mevsimlere göre hayli artmış durumdadır.

5) Nihayet bu mevsim de sözünü edeceğimiz filimlerden bir kısmının gösterilmeyeceğini belirtmek gerekir. «Konak», «Ak-Ün», «Ulus», «Sunar» ve «Kılıç» şirketlerinin filimleri, sanırım gene tamamen gösterilecektir. Ama, her yıl 120 kadar film ilân etmesine karşılık ancak 60-70 film çıkarabilen «FİTAŞ» la, daha geçen yılki 41 filimlik listesinden gösterilmemiş 31 filmi varken, bu yıl 32 film daha ilân eden «Ekran-Dünya Film» in aynı tutumu bu yıl da sürdüreceklerini tahmin etmek zor olmasa gerektir. Oysa bu iki listede ve özellikle «FİTAŞ» da mevsimin hayli ilgi çekmesi beklenen filimleri yer almaktadır.

(NOT : Şirketlerin adları, yazıda, aşağıdaki kısaltmalarla kullanılmıştır: Fitaş (F), Konak (K), Ulus (U), Ak-Ün (A-Ü), Sunar (S), Ekran-Dünya (E-D), Koza (Ko.), Kılıç (Kç.), Altıntaş (A), Nazar (N), Gürbüzler (G).

1) AMERİKAN FİLİMLERİ

a) Eski kuşak yönetmenleri :

1969-70'de Amerikan sinemasının «emekli» sayılabilecek yaşlı yönetmenlerinden Ford ve Stevens listelerde göze çarpmıyorlar. Onların yerine Hitchcock, Wyler ve Hawks yeniden Türk seyircisinin karşısında sınav verecekler. Alfred Hitchcock, 1966'da yaptığı casusluk «suspense»i «**Esrar Perdesi-Torn Curtain**» (K) (Paul Newman-Julie Andrews), William Wyler, İşobel Lennart'ın oyunundan uyarladığı ve bu yıl başyöncüsü Barbra Streisand'e «oscar» kazandırdığı müzikal komedisi «**Komik Kız-Funny**

Girls (U), Howard dığı klâsik yapıdaki talhlarını konuşur den kalma ünlü oy worth) süslü filmi geçen yıllarda yapı veni ve «**Kumra** ve maya çalışacak. «**Eler - Desperados**» (F) i, Richard Tho «**Ve Silâhın Çek** Ford'lu filmi ile es ton'da **Fırına**» adlı James Bassett'in r Neal gibi oyuncula savaş filmiyle boy Miller de 1968'de **ruk - Hammer He** «**Gençlerin Şakası**» George Marshall d **Schulz** (U) adlı E örnekler sunacakla

b) Savaş kuşak

Dmytryk, A. M vermiş olan Amer

OKURLAR DİKKATİ

Bu sayıda men, yazılarını bildirdiğimiz Yönetmenleri gereğinde kal Değerli o

SINEMATEK

Girl» (U), Howard Hawks da John Wayne ve Robert Mitchum'un oynadığı klâsik yapıdaki «western»i «Eldorado» (A-Ü) ile kendi türlerinde ustalıklarını konuşturacaklar... Onların yanısıra Henry Hathaway da 1964'ten kalma ünlü oyuncularla (John Wayne, Claudia Cardinale, Rita Hayworth) süslü filmi «Sirk Dünyası-Circus World» (K) ndaki başarısızlığını, geçen yıllarda yaptığı «Son Safari-The Last Safari» (F) adlı Afrika serüveni ve «Kumra ve Ölüm-Five Card Stud» (F) adlı «western»i ile unutturmaya çalışacak.. «Emekli» yönetmenlerden Henry Levin «Düşman Kardeşler - Desperados» (U) i, Lesley Selander «Kanun Benim - Town Tamer» (F) i, Richard Thorpe da «Şeref Kurşunu - Day of the Evil Gun» (F) ve «...Ve Silâhını Çekti - The Pistolero of Red River» (A-Ü) gibi iki Glenn Ford'lu filmi ile eski kuşağın öteki «western» lerini verecekler.. «Vaşington'da Fırtına» adlı politik eleştirisi yasaklanan Otto Preminger, 1965'de James Bassett'in romanından çıkarak John Wayne, Kirk Douglas, Patricia Neal gibi oyuncularla çevirdiği «Kötülük Yolları-In Harm's Way» (F) adlı savaş filmiyle boy gösterecek. Birkaç yıldır filmi gösterilmeyen David Miller de 1968'de İngiltere ve Portekiz'de çektiği polisiyesi «Demir Yumruk - Hammer Head» (U) ile yeniden karşımıza çıkacak.. Norman Taurog «Gençlerin Şakası Yok - The Speedway» (A-Ü) adlı Elvis Pevley filmi, George Marshall da «Matmazelin Tatlı Rüyaları - Wicked Dreams of Paula Schulz» (U) adlı Elke Sommer'li filmi ile eski kuşağın «hafif» eserlerinden örnekler sunacaklar...

b) Savaş kuşağından sesler :

Dmytryk, A. Mann, Minnelli ve Wise gibi ilk yapıtlarını savaş sırasında vermiş olan Amerikan yönetmenlerinin gurubunda da çok önemli eserler

OKURLARIMIZIN DİKKATİNE :

Bu sayıda dergimize 16 sayfa eklemiş olmamıza rağmen, yazılarımızın uzunluğundan dolayı, geçen sayımızda bildirdiğimiz bazı yazılarla, bu sayımızın «Türk Sineması Yönetmenleri» yazısının devamını Ekim sayımızda vermek gereğinde kaldık.

Değerli okurlarımızdan özür dileriz.

Akademik Sinema

Girl, (U), Howard Hawks da John Wayne ve Robert Mitchum'un oynadığı klâsik yapıdaki «western»i «Eldorado» (A-Ü) ile kendi türlerinde ustalıklarını konuşturacaklar... Onların yanısıra Henry Hathaway da 1964'ten kalma ünlü oyuncularla (John Wayne, Claudia Cardinale, Rita Hayworth) süslü filmi «Sirk Dünyası-Circus World» (K) ndaki başarısızlığını, geçen yıllarda yaptığı «Son Safari-The Last Safari» (F) adlı Afrika serüveni ve «Kumra ve Ölüm-Five Card Stud» (F) adlı «western»i ile unutturmaya çalışacak.. «Emekli» yönetmenlerden Henry Levin «Düşman Kardeşler - Desperados» (U) i, Lesley Selander «Kanun Benim - Town Tamer» (F) i, Richard Thorpe da «Şeref Kurşunu - Day of the Evil Gun» (F) ve «...Ve Silâhını Çekti - The Pistolero of Red River» (A-Ü) gibi iki Glenn Ford'lu filmi ile eski kuşağın öteki «western» lerini verecekler... «Vaşington'da Fırtına» adlı politik eleştirisi yasaklanan Otto Preminger, 1965'de James Bassett'in romanından çıkarak John Wayne, Kirk Douglas, Patricia Neal gibi oyuncularla çevirdiği «Kötülük Yolları-In Harm's Way» (F) adlı savaş filmiyle boy gösterecek. Birkaç yıldır filmi gösterilmeyen David Miller de 1968'de İngiltere ve Portekiz'de çektiği polisiyesi «Demir Yumruk - Hammer Head» (U) ile yeniden karşımıza çıkacak.. Norman Taurog «Gençlerin Şakası Yok - The Speedway» (A-Ü) adlı Elvis Presley filmi, George Marshall da «Matmazelin Tatlı Rüyaları - Wicked Dreams of Paula Schulz» (U) adlı Elke Sommer'li filmi ile eski kuşağın «hafif» eserlerinden örnekler sunacaklar...

b) Savaş kuşağından sesler :

Dmytryk, A. Mann, Minnelli ve Wise gibi ilk yapıtlarını savaş sırasında vermiş olan Amerikan yönetmenlerinin gurubunda da çok önemli eserler

OKURLARIMIZIN DİKKATİNE :

Bu sayıda dergimize 16 sayfa eklemiş olmamıza rağmen, yazılarımızın uzunluğundan dolayı, geçen sayımızda bildirdiğimiz bazı yazılarla, bu sayımızın «Türk Sineması Yönetmenleri» yazısının devamını Ekim sayımızda vermek gereğinde kaldık.

Değerli okurlarımızdan özür dileriz.

Akademik Sinema

SİNEMATEK

yok bu mevsim. Edward Dmytryk'in iki filminden «**Büyük Çıkartma - Anzio**» (U), 2 yıl evvel İtalyanlar hesabına çevrilmiş bir savaş filmi. 2. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru müttefiklerin Roma'nın batı kıyılarına yaptığı çıkarma hareketini anlatıyor. Brigitte Bardot, Sean Connery ve Stephen Boyd'un oynadıkları «**Şalako - Shalako**» (F) ise, konusu 1880 yıllarında geçen bir «western» filmi... 1967'de ölen eski «western» cilerden Anthony Mann'ın bu yıl göreceğimiz son filmi «**Oyun Bozuldu - A Dandy in Aspic**» (F) ise bir casusluk dramı. Filim Mann'ın ölümü üzerine baş oyuncusu Laurence Harvey tarafından tamamlanmış.. Birkaç yıldır ortaldan kaybolan Vincente Minnelli'nin Avrupalı eleştirmenler tarafından göklere çıkarılan 1963'den kalma komedisi «**Annem Kim Olacak - Courtship of Eddie's Father**» (F) in da artık bu mevsim kesinlikle gösterileceği belirtiliyor. Buna karşılık Robert Wise'in «**Salıncakta İki Kişi - Two for the See-saw**» adlı 1962 yapımı William Gibson uyarlaması, getirici şirketin kapanması ile ortadan kaybolmuş durumda. Ama «**West Side Story**» ve «**The Sound of Music**» filimlerinin ünlü yönetmeni bu yıl da «**Şahane Yıldız - Star**» (F) ve «**Düşman Denizler - The Sand Pebbles**» (F) gibi iki filmiyle gene söz ettirecek kendinden.. Wise, Julie Andrews'ün başrolünü oynadığı «**Star**» da, Broadway sahnelerinin eski müzikal kraliçesi Gertrude Lawrence'in hayatının en canlı bölümünü naklederken, Steve Mc Queen'in oynadığı diğer filminde, 1930'lara doğru başgösteren Uzak Doğu karışıklıklarını bir Amerikan yardım gemisi gözünden anlatmaya çalışacak...

Savaş kuşağının diğer adlarından Mark Robson, 1964'den kalma «**İsveç Maceraları - The Prize**» (F) (Paul Newman-Elke Sommer) ve Jacqueline Susann'ın «best-seller» romanından uyarladığı «**Esrarlı Güzeller - Valley of the Dolls**» (F) (Barbara Perkins-Susan Hayward) ile çıkacak karşımıza.. Michael Gordon «**Zor Yıllar - The Impossible Years**» (A-Ü) adlı komedisi, George Seaton «**Vur Emri - The Hook**» (F) adlı Kirk Douglas'lı heyecan filmi, Gordon Douglas da Frank Sinatra'nın oynadığı «**Miami'de Cinayet - Tony Rome**» (F) ve «**Vahşi Hakikat - The Detective**» (F) gibi iki polisiye filmi ve «**Şafakta Hücum - Chuka**» (E-D) adlı westerni ile boy gösterecekler...

c) Savaş sonrası kuşağı :

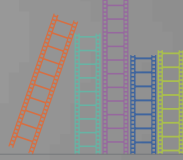
Savaş sonrasında ilk eserlerini veren Hollywood sinemacılarından da Kubrick, Aldrich ve Brooks ilk bakışta dikkati çekiyorlar.. Stanley Kubrick'in nükleer harbin sonuçlarını hicveden ilginç yapıtı «**Garip Doktor - Dr. Strangelove**» ortaklıkta gözüküyor bu mevsim. Buna karşılık son Moskova Film Festivali'nde ABD'yi temsil eden «**Feza Macerası - 2001 : A Space Odyssey**» (F) adlı «science-fiction»ı övgü toplamış bir yapıt olarak beklenmeğe değer görünüyor.. Aynı şeyi Robert Aldrich'in iki filmi için de söylemek mümkün. Aldrich, «**12 Kahraman Haydut - The Dirty Dozen**» (F) da savaşa karşı, insancıl bir konuyu, «**Dişi Şeytan - The Legend of Lylah**

«**Clare**» (F) da da bir savaş filmi. Savaş sırasında cisinde Kim Novak oynadığı yapıtımız da 1962'den kalma. «**Yaralı Kadın - Sweet Bird of Paradise**» (U) de Paul Newman ve Gene Tierney'nin oynadığı Savaş sonrası kuşağına ait bir yapıt.

«**Yolu - Two for the Road**» (U) Tashlin'in «**Çavuşun Özesi - The Sandlot**» (U) Blake, Edwards'ın «**Tatlı ve Tuzlu - The Modern Kabadayı - Duffy**» (U) filimleri dikkati çekiyor. «**The Party**» ve «**The Bachelor**» alan öteki komediler de «**Mrs. Campbell**» (U), «**My Darling Clementine**» (U) «**Ours**» (U) si ve Richard Fleischer'in «**Çavuş - The Gunfight**» (U) Curtis ve Henry Fonda'nın «**Boston Strangler**» (F) toplayan «**Dedektif Macerası - The Detective**» (U) ve Henry Fonda.. Siegel'in «**Çavuş - The Gunfight**» (U) de «western»i var savaş sonrası kuşağının ilk yapıtı «**Yalnız Süvari - The Lone Rider**» (U) Robert Ryan'ın oynadığı «**Mücadele - Gunfight**» (U) 1969-70 için Sturges'in «**Çavuş - The Gunfight**» (U) nusu Amerikan İç Savaşı filmi (F), diğeri de bir cenaze filmi «**Ice Station Zebra**» (U) Hudson başrolde.. «**Ateş Sahili - Beach**» (U) «**Dirty**» (U) u da sayılır.

ç) Televizyondan

Televizyon filimleri Amerikan sinemasının dışında Penn, bir Frankenheym filmi toplayan sinemacılar arasında masiyle Amerikan sineması Arthur Penn'den filmleri 3, Martin Ritt 2 filmi

SİNEMATEK

Büyük Çıkartma - Bir savaş filmi. 2. sınıfın batı kıyılarına Sean Connery ve konuğu 1880 yıllarına "western" cilerden **Bozuldu - A Dandy** filmi üzerine baş. Birkaç yıldır ortanlar tarafından **Olacak - Courtship** de gösterileceği be. **Kişi - Two for the** geririci şirketin ka. **de Story»** ve **«The** **«Şahane Yıldız -** (F) gibi iki filmiyle başrolünü oynadığı Gertrude Lawrence Queen'in oynadığı gençliklerini bir

emacılarından da. Stanley Kubrick **«Garip Doktor -** karşılık son Moskova - 2001 : A Space yapıtı olarak beklediği filmi için de **«Dirty Dozen»** (F) **«Legend of Lylah**

Clare» (F) da da bir sinema yıldızının hayat hikâyesini işlemiş. Bu ikincisinde Kim Novak oynamakta. Richard Brooks'dan bu mevsim izleyeceğimiz yapıtı da 1962'den kalma bir Tennessee Williams uyarlaması olan **«Yaralı Kadın - Sweet Bird of Youth»** (F). Brooks'un bu ağırbaşlı filminde Paul Newman ve Geraldine Page başrolleri paylaşıyorlar.

Savaş sonrası kuşağının komedileri arasında, Stanley Donen'in **«Aşk Yolu - Two for the Road»** (F) (Audrey Hepburn - Albert Finney), Frank Tashlin'in **«Çavuşun Özel Filosu - The Private Navy of Sgt. O'Farrell»** (U), Blake Edwards'ın **«Tatlı Budala - The Party»** (U), Robert Parrish'in **«Modern Kabadayı - Duffy»** (U) ve **«Bir Gecelik Aşk - The Bobo»** (K) adlı filimleri dikkati çekiyor. Tashlin'in filminin başoyuncusu Bob Hope. **«The Party»** ve **«The Bobo»** da ise Peter Sellers oynuyor. Bu grupta yer alan öteki komediler de Melvin Frank'ın **«Kızımın Babaları - Buona Sera Mrs. Campbell»** (U), Melville Shavelson'un **«Mesut Aile - Yours Mine and Ours»** (U) si ve Richard Fleischer'in **«Mutlu Günler - Dr. Doolittle»** (F) müzikali... Fleischer'in polisiye türde bir başka yapıtı daha var. Tony Curtis ve Henry Fonda'nın oynadığı bu kordelâ **«Boston Canavarı - The Boston Strangler»** (F) adını taşıyor. Bir polisiye de Donald Siegel'in övgü toplayan **«Dedektif Madigan - Madigan»** (K), Oyuncuları, Richard Widmark ve Henry Fonda.. Siegel'in **«Ölüm Oyunu - Coogans's Bluff»** (K) adlı bir de «western»i var sırada. Clint Eastwood ve Lee J. Cobb oynuyorlar. Savaş sonrası kuşağının öteki «western»leri ise, Budd Boetticher'nin 1959 yapımı **«Yalnız Süvari - Ride Lonesome»** (U) si ve John Sturges'in **«Silâhların Saati - Hour of the Gun»** (S)... James Garner, Jason Robards ve Robert Ryan'ın oynadıkları bu son film, Sturges'in 1957'de yaptığı **«Vahşi Mücadele - Gunfight at the O.K. Corral»** adlı filmin devamı sayılıyor. 1969-70 için Sturges'in iki de savaş filmi var listelerde. Bunlardan biri, konusu Amerikan İç Savaşı'nda geçen **«Büyük Takip - The Hallelujah Trail»** (F), diğeri de bir cenizaltı serüveninin hikâyesini anlatan **«Kutup Harekâtı - Ice Station Zebra»** (E-D). İlkinde Burt Lancaster, ikincisinde Rock Hudson başrolde. Bu kuşağın savaş filimleri arasında Cornel Wilde'm **«Ateş Sahili - Beach Red»** (U) ve André de Toth'un **«Çirkin Oyun - Play Dirty»** (U) u da sayılabilecek öteki yapıtlar...

ç) Televizyondan gelenler ve son yeniler :

Televizyon filmciliğinden sinema yönetmenliğine atlayanlar, bugünkü Amerikan sinemasının en diri ve güçlü kuşağını meydana getiriyorlar. Bir Arthur Penn, bir Frankenheimer ya da bir Martin Ritt her yeni yapıtlarıyla ilgili toplayan sinemacılar. Bunlara son yeni kuşağın ilginç eserlerinin de katılmasıyla Amerikan sineması sesini dünyaya rahatça duyurabiliyor... Bu yıl Arthur Penn'den film yok listelerde. Buna karşılık John Frankenheimer ve Martin Ritt 2 filmiyle yeniden karşımızdalar. Frankenheimer'in 1966'dan

SINEMATEK

kalma iki filminden «İki Yüzlü Adam - Seconds» (F), David Ely'nin «best-seller» romanından alınmış bir heyecan kordelâsı. Tanımamak gayesiyle yüz ameliyatı yaptıran bir bankerin (Rock Hudson) bundan sonra düştüğü şansesiz olaylar üzerine kurulu. Öteki film «Ölümler Yarışmaları - Grand Prix» (F) da otomobil yarışçılarının hikâyesi. Burt Lancaster ve Deborah Kerr'in oynadıkları «Korkusuz Kahramanlar - The Gypsy Moths» (F) ise 1968'de çevrilmiş daha değişik türde ve ilgi çekmesi beklenen bir kordelâ... Martin Ritt'in filimlerinden «Kenar Mahalle - Edge of the City» (A-Ü), Kubrick'in «Son Darbe - The Killing» si gibi yıllar sonra geliyor ülkemize. 1957'de çevrilmiş ve yönetmenin ilk filmi. Polisye bir kuruluşu olan film, aynı zamanda siyah-beyaz sorununa da dokunuyor. Yılın en ilginç filimlerinden olacağı umulan «Kenar Mahalle» nin oyuncularını John Cassavetes ve Sidney Poitier.. Ritt, 1967'de İtalya'da çevirdiği öteki filmi «Kan Dâvası - The Brotherhood» (E-D) nda ise bir Amerikan ailesinin Mafia ile mücadelesini yansıtacak. Başrolde Kirk Douglas var. Douglas'ın karısını Irene Papas, kardeşini Alex Cord oynuyorlar...

Frankenheimer ve Ritt'in ardından Norman Jewison, İrvin Kershner ve Sidney Lumet'nin filimleri dikkati çekiyor.. Sinemaya 1961'de geçen Jewison, bu mevsim, 1968'de «en iyi film» «oscar»ını kazanan ırkçılığa karşı nitelikteki «suspense»i «Gecenin Sıcaklığında - In the Heat of the Night» (U) (Sidney Poitier - Rod Steiger) ve banka soygunu yapan zengin ve genç bir adamın serüvenini anlattığı «Kibar Soyguncu - The Thomas Crown Affair» (U) (Steve Mc Queen - Faye Dunaway) filimleriyle karşımıza çıkacak.. Geçen yıllarda «Çilgin Adam - A Fine Madness» adlı ilginç bir yapıtı gösterilen İrvin Kershner'in bu yılki «Üç Kağıtçı - The Flim Flam Man» (F) sı da komik bir gangster filmi, Başrollerinde George C. Scott ve Sue Lyon var.. Kendisini televizyon filimlerinin etkisinden hâlâ kurtaramadığı görülen Sidney Lumet'nin yeni filmi «Randevu - The Appointment» (A-Ü) da bu yılki Cannes şenliğinde protestolara maruz kalmış, ağır tempolu bir aşk filmi. Ömer Şerif ve Anouk Aimée oynuyorlar. Aşk filimlerinin başarılı örneği ise, sinemaya televizyondan değil de sahne yönetmenliğinden geçen Mike Nichols'dan gelecek. Evvelki mevsim «Kim Korkar Hain Kurttan» ını alkışladığımız Nichols, son «oscar» dağıtımında «en iyi yönetmen» ödülünü kazandığı filmi «Aşk Mevsimi - The Graduate» (U) nde (Anne Bancroft - Dustin Hoffmann) bir gencin hikâyesini izleyerek Amerikan toplumunun eleştirisine girişmiş... Bir başka «aşk filmi» de evvelki mevsim «Eşimi Arıyorum» adlı ilginç bir yapıtı gösterilen Harvey Hart'ın yeni Amerikan gençliği üzerine bir incelemesi olan «Genç Gönüller - Sweet Ride» (F) i ...

1968-69 mevsiminin «Yeniler» gurubundan gelecek komedileri arasında, Fielder Cook'un «Kadının Fendi - How to Save A Marriage» (F) ve «Bilmediğin Hapı Yutma - Prudence and the Pill» (F) adlı iki filmi, Gene Saks'

ın Jack Lemmon'lu «G
«Para Tuzağı - The M
Guide for the Marrie
Sönünce Neredeydin -
Tewksbury'nin «Şaşkın
Jack Smight'in «Cana
Steiger - Lee Remick
gster - Dead Heat Or
pense» komedileri, Ge
dern Millie» (Ko.) (1
ilk yönetmenlik dene
«Films and Filming»
karısı Joanne Woodw
başarılı bir komedi

Televizyoncular g
«Vahşi Belde - The
Sidney Pollack'ın «K
film (Burt Lancaste
un «Cesur Fedai - A
Susayanlar - Villa R
kışta dikkati çekiy
lerde. Biri Ford'un
sini ele alan «Feda
imles), öbürü de b
(E-D) (Jim Brown
den Korkmayanlar
Post'un «Onları Y
Vincent Mc Eveety
Henry Fonda), L
(E-D) (Robert Tay
(A-Ü) (Glenn Ford
Night in Jericho»
Laglen'in «Batı Ge
hum - Richard W
Stewart - Rael V
Mc Laglen'in bir
başrollerini payla
Devil's Brigade»
ton'un Avrupa'da
ve Paul Wendkos
(U) nı da sayma
ğinde birkaç yap

SINEMATEK

(F), David Ely'nin
esi. Tanmamak gaye-
dson) bundan sonra
«Ölümlü Yarışanlar -
Burt Lancaster ve
«The Gypsy Moths»
ekmesi beklenen bir
- Edge of the City»
lar sonra geliyor ül-
elisiye bir kuruluşu
tanıyor. Yılın en il-
oyuncuları John
ardığı öteki filmi
Amerikan ailesinin
as var. Douglas'ın

Irvin Kershner ve
de geçen Jewison,
açılığa karşı nite-
the Nifht» (U)
zengin ve genç
Thomas Crown
karşımıza çık-
ilginç bir yapıtı
«Flam Man»
C. Scott ve Sue
kurtaramadığı
«pointment» (A-Ü)
ağır tempolu
ek filimlerinin
yönetmenliğin-
«Korkar Hain
ada«en iyi yö-
«duate» (U) nde
izleyerek Ame-
«ni» de evvelki
Harvey Hart'ın
«Küller - Sweet

leri arasında,
(F) ve «Bilme-
Gene Saks'-

an Jack Lemmon'lu «Garip Bir Çift - Odd Couple» (F)i, Burt Kennedy'nin
«Para Tuzağı - The Money Trap» (F), George Axelrod'un «Şu Erkekler - A
Guide for the Married Man» (F)i, Hy Averbach'ın Doris Day'li «Işıklar
Sönünce Neredeydin - Where Were You When the Light» (A-Ü)i, Peter
Tewksbury'nin «Şaşkın Doktor - Doctor You Have to be Kidding» (F)u,
Jack Smight'ın «Canavarın Hilesi - No Way Treat A Lady» (E-D) (Rod
Steiger - Lee Remick - George Segal) ve Bernard Girard'ın «Çapkın Gan-
gster - Dead Heat On-A Merry Go-Round» (S) (James Coburn) adlı «sus-
pense» komedileri, George Roy Hill'in «Tatlı Kızın Aşkı - Thoroughly Mo-
dern Mille» (Ko.) (Julie Andrews - James Fox) adlı müzikali ve nihayet
ilk yönetmenlik denemesini veren Paul Newmann'ın, kendisine bu yıl
«Films and Filming» dergisinin «en iyi yönetmen» ödülünü kazandıran ve
karşısı Joanne Woodward'ı da «oscar» adayları arasına sokan «Yasak Aşk»1,
başarılı bir komedi olarak beklenmeğe değer gözüktüyor.

Televizyoncular gurubunun «western» leri arasında Sam Peckinpah'ın
«Vahşi Belde - The Wild Bunch» (K) si (William Holden - Robert Ryan),
Sidney Pollack'ın «Kafatası Avcıları - The Scalphunters» (U) adlı 3. uzun
film (Burt Lancaster - Shelley Winters), daha yenilerden James Goldstone'
un «Cesur Fedai - A Man Called Gannon» (K) si ve Buzz Kulik'in «Zafere
Susayanlar - Villa Rides» (E-D) 1 (Yul Brynner - Robert Mitchum) ilk ba-
kısta dikkati çekiyorlar. Genç yönetmen Kulik'in 2 filmi daha var liste-
lerde. Biri Ford'un «Sergeant Rutledge»ını hatırlatan bir duruşma hikâye-
sini ele alan «Fedakâr Çavuş Sergeant Ryker» (Ko.) (Lee Marvin - Vera
Emlen), öbürü de bir mahkûmun öyküsünü izleyen «İsyancılar - The Riot»
(E-D) (Jim Brown)... «Western»ler arasında, Tom Gries'in 2. filmi «Ölü-
den Korkmayanlar - 100 Rifles» (F) (Raquel Welch - Jim Brown), Ted
Post'un «Onları Yükseğe As - Hang'em High» (U) (Clint Eastwood),
Henry Fonda, Lee H. Katzin'in «Hondo Apaçiler Diyarında - Hondo»
(E-D) (Robert Taylor) ile «Cennette Bile Affetmem - Heaven with a Gun»
(A-Ü) (Glenn Ford) adlı iki filmi, Arnold Laven'in «Müthiş Gece - Rough
Night in Jericho» (K) (Dean Martin - George Peppard) ve Andrew Mc
Laglen'in «Batı Geçidi - The Way West» (S) (Kirk Douglas - Robert Mit-
chum - Richard Widmark) ve «Meksika'da Delişet - Bandolero» (F) (James
Stewart - Raquel Welch) adlı iki filmi de göze çarpan diğer kordelâlar...
Mc Laglen'in bir de savaş filmi var. William Holden ile Cliff Robertson'ın
başrollerini paylaştıkları bu kordelâ da «Şeytanın Komandoları - The
Devil's Brigade» (U) adını taşıyor.. Savaş filimleri arasında Brian G. Hut-
ton'ın Avrupa'da çevrilen «Kartal Yuvası - Where Eagles Dare» (A-Ü) nı
ve Paul Wendkos'un «Kuduz Köpek Harekâtı - Attack on the Iron Coast»
(U) nı da saymak mümkün... Nihayet «Son Yeni»lerden «suspense» niteli-
ğinde birkaç yapıt daha: David Lowell Rich'in «Tatlı Ölüm - A Lovely Way

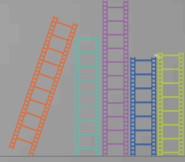
SİNEMATEK

to Die» (K) (Kirk Douglas), Hubert Cornfield'in «**Ertesi Günün Gecesi - The Night of the Following Day**» (Ko.) (Marlon Brando); George Schaeffer'in «**Ben Suçlu Değilim - Pendulum**» (U) (George Peppard - Jean Seberg); Water Graumann'ın «**OSS 117 Gestapo'ya Karşı - I Deal in Danger**» (F) (Robert Goulet); Theodore J. Flicker'in «**Flint Dönüyor - The President's Analyst**» (E-D) (James Coburn); Joseph Sargent'ın «**Kaçakçılar - The Hell With Heroes**» (K) (Claudia Cardinale - Rod Taylor)... Bunlar arasından özellikle Cornfield ve Flicker'in yapıtları beklenmeğe değer görünüyor..

d) Avrupalıların Hollywood filimleri :

Bu kategori Amerikan filimleri arasında da ilk bakışta genç Polonyalı yönetmen Roman Polanski'nin «**Rozmari'nin Çocuğu — Rosemary's Baby**» (F) adlı «suspense» i dikaati çekiyor. Mevsimin ilginç filimleri arasında gösterilebilecek olan bu yapıt, Ira Levin'in «yeni roman» türündenki eserinden perdeye uyarlanmış. Başrollerinde John Cassavetes ve Mia Farrow var... Polanski'yi takiben İngiliz yönetmenleri geliyor... Bu sıradan Clive Donner'ın İrlanda'da çevirdiği tarihsel konulu filmi «**Vikinglerin Kralı — Alfred the Great**» (F) (David Hemmings) ile en iddialardan... Alexander Mackendrick, Tony Curtis ve Claudia Cardinale'li komedisi «**Benimle Dalga Geçme — Don't Make Waves**» (A-Ü) ile birşey vâdetmezken, Peter Glenville Graham Greene'den uyarladığı «**Ölüm Oyuncuları — The Comedians**» (F) (Burton Çifti) ile daha beklenmeğe değer görünüyor... John Guillermin «**Sağında Silâh Solunda Kadın — P. J. New Face in Hell**» (K) adlı «suspense» i (George Peppard) ile Hollywood'a ilk filmi yapmış oluyor... İn giliz televizyonundan gelen John Boorman'ın «**Dönüşü Olmayan Yol — Point Blank**» (E-D) (Lee Marvin) adlı gangster melodramı ve gene aynı kaynaktan gelne Ken Russell'in «**Milyonluk Beyin — Billion Dollar Brain**» (U) adlı yeni Harry Palmer filmi (Michael Caine — Karl Maledn) diğer polisiyeler olarak dikkati çekiyorlar... Jack Lee Thompson, tarihsel filmi «**Taras Bulba**» (U), «western» i «**Mak Kenna'nın Altınların — Mac Kenna's Gold**» (U) ve komedisi «**Kış Gelmeden — Before Winter Comes**» (U); Jack Cardiff de gene tarihsel bir film olan «**Uzun Gemiler — The Long Ships**» (S) i ve bir Afrika serüvenini öyküleyen «**Kara Güneş — Dark of the Sun**» (A-Ü) i ile yeni mevsimin birçok haftasında sinemaları işgal edecekler... Oysa asıl beklenmeğe değer hareket filimleri, Kanada televizyonundan yitme Silvio Nariz zano'nun 4. uzun filmi ve «western» i «**İntikam Deresi — Blue**» (F) (Terrence Stamp), geçen yıl «**Daleks**» adlı bir feza filmi gösterilen İngiliz ve İrlanda televizyoncusu Gordon Flemyng'in ABD'ya ilk filmi olan «**Vahşi Pay — The Split**» (F) (im Brown) ve Fransız yönetmen Serge Bourguignon'un ABD için yaptığı iki «Western» i «**Kızgın İntikam Günleri — The Reward**» (F) (Max Von Sydow - Yvette Mimieux) ve «**Son Koz — Carnical of Thieves**» (E-D) (Stephen Boyd - Yvette Mimieux) olmakta...

1969 - 70'in İngi
görünüyor başlangı
sele tabii... İlk bak
son eserleri ile ka
kalan «Cineyati Gör
büyük ödülü almış
yaşantısını ele ala
mazı anlatmaya ç
oyuncuları David F
sey'in filmi «Gizli
Farrow, Elizabeth
dram, Losey bu
ilişkilerini incelem
de olduğu gibi ge
büyüklerinden Ca
film ile beklenm
birden alan «Oli
perde versiyonu.
Yaratan Adam -
kacak. Charlton
Stone'un Rönes
biyografiden uy
Bu üç büvi
Schlesinger, F
örkeli kuşağın
«en iyi kadın
singer de iki y
Crowd» (F) (C
mevsim... Reis
yat hikâyesini
dan uyarladığı
mekte... Yön
doux'nun oyu
illot» (K) (C
miyle sınav
aynı oyuncu
Ruhlar — T
Televizy
mevsim tan
Askerler» a
ikisi Suzy

tesisi **Günün Gecesi** -
(F); George Schaeffer'
ard - Jean Seberg);
Deal in Danger» (F)
or - **The President's**
Kaçakçılar - The Hell
Bunlar arasından
teger görünüyor.

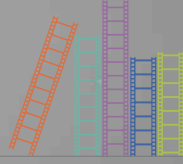
asışta genç Polonyalı
- **Rosemary's Baby**»
ç filimleri arasında
an» türündenki ese-
ses ve Mia Farrow
Bu sıradan Clive
Wikinglerin Kralı —
elardan... Alexander
Esi **«Benimle Dalga**
mezken, Peter Glen-
- **The Comedians**»
John Guillermin
Kell» (K) adlı «sus-
apmış oluyor... İn
ayan Yol — Point
e gene aynı kay-
Dollar Brain» (U)
aledn) diğer poli-
hisel filmi **«Taras**
Kenna's Gold» (U)
Jack Cardiff de
hips» (S) i ve bir
Sun» (A-Ü) i ile
Oysa asıl bek-
sme Silvio Nariz
- **Blue**» (F) (Te-
sterilen İngiliz ve
olan **«Vahşi Pay**
Bourguignon'un
- **The Reward**»
ical of Thieves»

2) İNGİLİZ FİLİMLERİ

1969 - 70'in İngiliz filimleri, önceki mevsimlere göre bir hayli kabarık görünüyor başlangıçta. Ama bunların ne kadarı gösterilir; o ayrı bir mesele tabii... İlk bakışta Antonioni, Losey ve Reed gibi üç dev yönetmenin son eserleri ile karşılaşılıyor... Michelangelo Antonioni'nin geçen yıldan kalan **«Cineyati Gördüm — Blow Up**» (F) adlı yapıtı, 1967 Cannes şenliğinde büyük ödülü almış ilginç bir kordelâ. Genç bir fotoğrafçının bir günlük yaşantısını ele alan Antonioni, gerçeği arayan insanın içine düştüğü çıkmazı anlatmaya çalışmış. Belgeci nitelikleri ile de dikkati çekecek filmin oyuncularını David Hemmings, Venessa Redgrave ve Sarah Miles... Joseph Losey'in filmi **«Gizli Merasim - Seeret Ceremony**» (K) ise başrollerini Nia Farrow, Elizabeth Taylor ve Robert Mitchum'un paylaştıkları bir psikolojik dram, Losey bu defa da ruh hastası bir genç kızın dünyasını ve anormal ilişkilerini incelemeye çalışıyor. Olaylar **«Kaza Gecesi**» ve **«Genç Hizmetçiler»** de olduğu gibi gene dar bir çevre içinde geçmekte... İngiliz Sinemasının eski büyüklerinden Carol Reed ise **«Masum Melekler — Oliver**» (U) adlı son filmi ile beklenmeyen bir çıkış yapıyor. Bu yılki «oscar» dağıtımında 14 ödül birden alan **«Oliver»**, Lionel Bart'ın Dickens uyarlaması müzikal oyununun perde versiyonu... Reed bu eserinin yanısıra 1964'den kalma filmi **«Mucizeler Yaratan Adam — The Agony and the Ecstasy**» (Ko.) ıyla da karşımıza çıkacak. Charlton Heston ve Rex Harrison'ın aynadıkları bu yapıt da Irving Stone'un Rönesans Devrinin ünlü sanatçısı Mikelanj üzerine yazdığı bir biyografiden uyarlanmış.

Bu üç büyük isimden sonra İngiliz sinemasının orta kuşağından Reisz, Schlesinger, Forbes ve Boulting'in yapıtları dikkati çekiyor... 1960'ların örkeli kuşağından Karel Reisz, 1969 Cannes Şenliğinde Venessa Redgrave'e «en iyi kadın oyuncu» ödülünü kazandıran filmi **«Isadora»** (K), John Schlesinger de iki yıldır beklenen filmi **«Bir Aşk Yetmez — Far from the Madding Crowd**» (F) (Julie Christie - Terence Stamp) ile karşımıza çıkacaklar bu mevsim... Reisz **«Isadora»** da 1920'lerin ünlü balesini Isadora Duncan'ın hayat hikâyesini anlatıyor... Schlesinger'in, Thomas Hardy'nin klâsik romanından uyarladığı yapıtı ise, 19. yüzyılda geçen bir aşk hikâyesini dile getirmekte... Yönetmenliğe 1961'de başlayan Bryan Forbes bu yıl, Jean Giraudoux'nun oyunundan uyarlanan **«Çılgın Kadın — The Madwoman of Chailot**» (K) (Catherine Hepburn - Yul Brynner - Danny Kaye) adlı son filmiyle sınav verecek... 56 yaşındaki Roy Boulting ise **«Alle Yolu»** ndan sonra, aynı oyuncularla (Hayley Mills - Hywell Bennett) çevirdiği yeni filmi **«Asi Ruhlar — Twisted Nerve**» (S) da da bir sosyal eleştiri ile karşımıza çıkacak.

Televizyondan gelme «yeni kuşak» İngiliz yönetmenleri arasında ise bu mevsim tanışacağımız birçok isim mevcut... Bunlardan yurdumuzda **«Paralı Askerler»** adlı 5. filmi çeviren Peter Collinson'un 3 filmi var sırada. İlk ikisi Suzy Kendall'ın oynadığı **«Esrarengiz Ev - Penthouse»** (F) ve **«Çılgın**

SİNEMATEK

2) İNGİLİZ FİLİMLERİ

1969 - 70'in İngiliz filimleri, önceki mevsimlere göre bir hayli kabarık görünüyor başlangıçta. Ama bunların ne kadarı gösterilir; o ayrı bir mesele tabii... İlk bakışta Antonioni, Losey ve Reed gibi üç dev yönetmenin son eserleri ile karşılaşırız... Michelangelo Antonioni'nin geçen yıldan kalan «Cineyati Gördüm — Blow Up» (F) adlı yapıtı, 1967 Cannes şenliğinde büyük ödülü almış ilginç bir kordelâ. Genç bir fotoğrafçının bir günlük yaşantısını ele alan Antonioni, gerçeği arayan insanın içine düştüğü çıkmazı anlatmaya çalışmış. Belgeci nitelikleri ile de dikkati çekecek film in oyuncuları David Hemmings, Venessa Redgrave ve Sarah Miles... Joseph Losey'in filmi «Gizli Merasim - Seeret Ceremony» (K) ise başrollerini Nia Farrow, Elizabeth Taylor ve Robert Mitchum'un paylaştıkları bir psikolojik dram, Losey bu defa da ruh hastası bir genç kızın dünyasını ve anormal ilişkilerini incelemeye çalışıyor. Olaylar «Kaza Gecesi» ve «Genç Hizmetçiler» de olduğu gibi gene dar bir çevre içinde geçmekte... İngiliz Sinemasının eski büyüklerinden Carol Reed ise «Masum Melekler — Oliver» (U) adlı son filmi ile beklenmeyen bir çıkış yapıyor. Bu yılki «oscar» dağıtımında 14 ödül birden alan «Oliver», Lionel Bart'ın Dickens uyarlaması müzikal oyununun perde versiyonu... Reed bu eserin yanı sıra 1964'den kalma filmi «Mucizeler Yaratan Adam — The Agony and the Ecstasy» (Ko.) ıyla da karşımıza çıkacak. Charlton Heston ve Rex Harrison'ın aynadıkları bu yapıt da Irving Stone'un Rönesans Devrinin ünlü sanatçısı Mikelanaj üzerine yazdığı bir biyografiden uyarlanmış.

Bu üç büyük isimden sonra İngiliz sinemasının orta kuşağından Reisz, Schlesinger, Forbes ve Boulting'in yapıtları dikkati çekiyor... 1960'ların örkeli kuşağından Karel Reisz, 1969 Cannes Şenliğinde Venessa Redgrave'e «en iyi kadın oyuncu» ödülünü kazandıran filmi «Isadora» (K), John Schlesinger de iki yıldır beklenen filmi «Bir Aşk Yetmez — Far from the Maddening Crowd» (F) (Julie Christie - Terence Stamp) ile karşımıza çıkacaklar bu mevsim... Reisz «Isadora» da 1920'lerin ünlü balesini Isadora Duncan'ın hayat hikâyesini anlatıyor... Schlesinger'in, Thomas Hardy'nin klâsik romanından uyarladığı yapıtı ise, 19. yüzyılda geçen bir aşk hikâyesini dile getirmekte... Yönetmenliğe 1961'de başlayan Bryan Forbes bu yıl, Jean Giraudoux'nun oyunundan uyarlanan «Çılgın Kadın — The Madwoman of Chailiot» (K) (Catherine Hepburn - Yul Brynner - Danny Kaye) adlı son filmiyle sınav verecek... 56 yaşındaki Roy Boulting ise «Aile Yolu» ndan sonra, aynı oyuncularla (Hayley Mills - Hywell Bennett) çevirdiği yeni filmi «Asi Ruhlar — Twisted Nerve» (S) da da bir sosyal eleştiri ile karşımıza çıkacak. Televizyondan gelme «yeni kuşak» İngiliz yönetmenleri arasında ise bu mevsim tanışacağımız birçok isim mevcut... Bunlardan yurdumuzda «Paralı Askerler» adlı 5. filmi çeviren Peter Collinson'un 3 filmi var sırada. İlk ikisi Suzy Kendall'ın oynadığı «Esrarengiz Ev - Penthouse» (F) ve «Çılgın

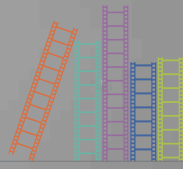

SİNEMATEK

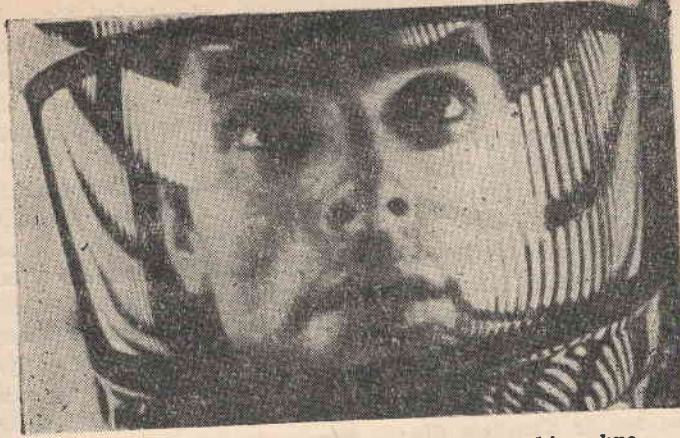
Cençlik — Up the Junction» (F) adlı gençlik filimleri... Üçüncüsü ise savaşa karşı nitelikte bir melodram olan **«Savaş Günleri — The Long Day's Dying»** (F) David Hemmings - Tom Bell)... Gene televizyonculardan Kevin Billington **«Gizli Aşk — Interlude»** (U) (Oscar Werner — Barbara Ferris) adlı ilk uzun filminde Truffaut'nun **«Yumuşak Ten»**ini hatırlatan bir aşk hikâyesi ile çıkacak karşımıza... 28 yaşındaki Michael Sarne da yarıda kalan 1968 Cannes Şenliğine İngiltere'yi temsilen gönderilen **«Çılgın Sevgili — Joanna»** (F) adlı filmiyle «Yeniler» in en iddialılarından olacak. Sarne, bu yapıtında taşradaki ailesinden koparak, Londra'da dilediği serbest hayata kavuşan bir genç kızın hikâyesini işlemiş... Aşk filimleri arasında işaret edilebilecek bir yapıt da İtalyan asıllı yönetmen Leonardo Bercovicci'nin dram türündeki kordelâsı **«İşte Benim Hikâyem — The Story of a Woman»** (K). Bu filmde Bibi Andersson ve Robert Stack oynuyorlar...

Televizyondan gelme yönetmenlerden geçen mevsim birer filmle karşımıza çıkmış olan David Greene ve Michael Winner da bu defa 2'şer filmle sınav verecekler... **«Kapalı Oda»**, adlı «suspense» i ile ilgi çekici bir çıkış yapan David Greene, bu mevsim ikinci uzun filmi **«Casusun Aşkı — Sebastian»** (F) (Dirk Bogarde — Susannah York) ile bir casusluk komedisi, son filmi **«Krkunç Düşünce — The Strange Affair»** (F) ile de yeni bir polisiye verecek... Michael Winner da biri **«Şakacı Hırsızlar — The Jokers»** (K), diğeri de **«Milyoner Serseri — I'll Never Forget What's Isname»** (Ko.) adlarını taşıyan iki komedisi ile çıkacak ortaya. Her ikisinin başoyuncusu da Oliver Reed... Televizyoncu yönetmenlerin komedi türündeki eserleriyle karşımıza çıkacak olanlarından birkaç ad daha sayalım: Philip Saville'nin **«Londra Batakhanesi — Best House in London»** (F) (David Hemmings - Joanna Pettet); Christopher Morahan'ın **«Çılgın Hovarda — Diamonds for Breakfast»** (E-D) (Marcello Mastroianni - Rita Tushingham); Joe Mc Grath'ın **«Benim Güzel Günlerim — The Bliss of Mrs. Blossom»** (E-D) (Shirley Mc Laine - Richard Attenborough); Jerry Paris'in **«J. L. Gider Tersine — Don't Raise the Bridge»** (U) (Jerry Lewis)... Bakalım bu genç sinemacılar bu yapıtlarıyla komedi türündeki belirli bir seviyeye çıkabilecekler mi? Aynı türde eski kuşak yönetmenlerinden de iki filmi mvar listelerde. Bunlar, Ken Hughes'in müzikal üstün - yapımı **«Harika Otomobil — Chitty Chitty Bang»** (U) ile Ken Annakin'in Raquel Welch ve Vittorio de Sica ile İtalya'da çevirdiği **«Vurguna Hazırlan — The Biggest Bundle of Them All»** (A-Ü)1...

Tekrar gençlere dönelim... Peter Yates, Stanley Baker'lı polisiye melodramı **«Büyük Soygun — Robbery»** (F) ve Hollywood için San Francisco'da çektiği Steve Mc Quenn'li «gang.» filmi **«Gangsterin Kaderi — Bullitt»** (K) ile karşımızda... 2 yıl önce **«Tuzak»** adlı bir filmi gördüğümüz Sidney Hayers ise George Segal, Ursula Andress, Orson Welles gibi oyuncularla çevirdiği Jules Verne uyarlaması **«Cenup Yıldızı — Southern Star»** (U) ile yeni bir sınav daha verecek... Diğer serüven filimleri arasında da yenilerden

SİNEMATEK

Stanley Kubrick'in «Uzay Macerası» filminden bir sahne.

Richard Donner'in «Tuz Biber ve Dinamit — Salt and Pepper» (U), Montgomery Tully'nin «Karanlıkta Mücadele — Battle Beneath the Earth» (F) adlı «science - fiction»i, eskilerden de Lewis Gilbert'in «İnsan İki Kere Yaşar — You Only Live Twice» (F) adlı James Bond filmi, Seth Holt'un «Tehlikeli Yol — Danger Route» (U)u, Don Chaffy'in «Gizli Hazine — Twist of Sand» (U) si, Robert Day'in «Ateş İlahesi — She» (F), Ralph Thomas'ın «Dişi Akrep — Some Girls Do» (K) ve Guy Green'in Amreikan Fox şirketine yaptığı Anthony Quinn, Michael Caine ve Anna Karina'lı filmi «Magos — The Magus» (F), sayılabilecek bazı isimler... Green'in saf İngiliz olan ikinci filmi ise Hayley Mills ve Trevor Howard'la çevirdiği «Masum Kız — Matter of Innocence» (K). Green, bu filminin konusunu Noel Coward'ın bir hikâyesinden almış...

3) FRANSIZ FİLİMLERİ

Bu mevsim, «Eski», «Eski-Yeni» ve «Son Yeni» kuşak sinemacılarından göreceğimiz birçok yapıtla Fransız sinemasının nereden nereye geldiğini kesinlikle anlayacağız. Gerçek olan bir şey var ki; o da Fransız sinemasının artık eski gücünden pek çok şeyler kaybetmiş olduğu... Polisiyeler, güldürüler ve hafif gençlik filimleri... Karşımızdaki listelerde yer alan kordelâlar birkaç savaş filminin dışında genel olarak bu üç türden birine girecek nitelikte... Savaş filimlerinin sahipleri ise daha çok eski ustalar olmakta. Meselâ, yıllardır Avrupa'da çalışan Anatole Litvak «Büyük Suç — La Nuit des Genereaux» (F) adlı Fransız - İngiliz ortak yapımında, 2. Dünya Savaşı'nda geçen bir hikâye ile çıkıyor karşımıza... René Clément, 1962'de çektiği «Nazi Cehenneminden Kaçanlar — Le Jour et l'Heure» (F) nda aynı savaşla

SİNEMATEK

İlgili bir hikâye naklediyor... Eski «Yeni Dalga»nın öncülerinden Alexandre Astruc de bir Fransız - Yugoslav ortak yapımı olan «**Alev Çemberi — Flammes sur l'Adriatique**» (Ko.) nde, 1941'de Yugoslavların Adriyatik kıyılarındaki Almanlara karşı yaptıkları direnm eharekâtını anlatıyor... Bunlara karşılık «savaş» tan başka konulara el atan bazı eski ustaların daha dikkate değer yapıtlar verdiklerini görüyoruz... 60 yaşındaki üç yönetici, Cayatte, Carné ve Le Chanois hemen dikkati çekiyorlar meselâ, Avukat yönetmen André Cayatte, 1962 yapımı «**İki Suçlu — La Glaive et la Balance**» (F) sunda (Anthony Perkins - Fenato Salvatori) suçlu olarak damgalanan bazı insanların toplum içinde ne denli suçsuz sayılabileceğine işaret eden ruh - bilimsel bir inceleme yapmış... Yıllar sonra tekrar listelere giren Marcel Carné ise «**Genç Kurtlar — Les Jeunes Loups**» (F) adlı son filminde Abbé Prévast'un ünlü romanı «Histoire du Chevalier des Grieux et de Manon Lescaut»yu günümüz gençliği üzerine serbest bir şekilde uyarlamış. «Manon» uyarlaması olarak, Clouzot, Pagnol ve geçen yıl izlenen Aurel'in yapıtlarından değişik bir hava taşıyor Carné'nin filmi... Ama mevsimin eskilerden gelecek en büyük sürprizi sanırız Jean - Paul Le Chanois'nın 1948 yapımı filmi «**Mektek Kaçakları — L'Ecole Buissionière**», (Ko.) olacak. Yönetmenin meslek hayatındaki birkaç önemli filminden biri olan bu eski kordelâ, küçük öğrencilerin değişmez dünyalarını ve gününün eğitim düzenini inceliyor. Chanois'nın filminde başrolde Bernard Blier'yi seyredeceğiz... Fransız sinemasının daha eski bazı yönetmenlerinden ise polisiye ve serüven türlerinde birkaç yapıt var.. Meselâ, Julien Duvivier'nin Alain Delon'lu polisiyesi «**Şeytan Ruhlu Kadın — Diaboliquement Vôtre**» (F)... André Hunebelle'in Dumas'ın ünlü romanın serbest bir şekilde uyarlayarak yaptığı serüven filmi «**Monte Cristo'nun İzinde — Sous le Signe de Monte Cristo**» (E-D)... Jean Delannoy'nın Gina Lollobrigida'lı filmi «**Sultanların En Güzeli — Les Sultans**» (-Ü)... Ve Claude Aautant Lara'nın Robert Hossein - Marina Vlady çiftiyle 1962'de çevirdiği polisiyesi «**Katil — Le Meurtrier**» (F)... Bunlar arasından bakalım hangi eski yönetmen daha yüksek not alacak.

Eski «Yeni Dalga»cılar arasında Vadim, Chabrol, Truffaut, Malle ve Lelo-Jane Fonda'lı son filmi «**Barbarella**» (F) ile, Jean-Claude Forret'in resimli ucu, sözde başa güreşenler arasında geliyorlar... Bunlardan Roger Vadim, roman kahramanı Barbarella'nın 40.000 yılında geçen serüvenlerini perdeye aktarmış... Bu mevsim 4 filmiyle karşımıza çıkacak olan Claude Chabrol ise 1968 Berlin Şenliğinde karısı Stephan Audran'a «en iyi kadın oyuncu» ödülünü kazandırdığı filmi «**Öldüren Kıskaçlık — Les Biches**» (F) da iki kadının sapık ilişkilerini, Stephane Audran - Maurice Ronet - Michel Bouquet'nin başrollerini paylaştıkları «**Vefasız Kadın — La Femme Infidèle**» (E-D) da da koca - âşık - karı üçlüsü üzerine kurulu psikolojik ve trajik bir hikâyeyi ele almış. Öteki iki yapıtıdan Maurice Ronet ve Anthony Perkins'in oynadıkları «**Öldüren Şampanya — The Champagne Murders**» (K) melodra-

SINEMATEK

öncülerinden Alexandre
«Alev Çemberi — Flam-
arın Adriyatik kıyıların-
nlatıyor... Bunlara kar-
ustaların daha dikkate
i üç yönetici, Cayatte,
eslâ, Avukat yönetmen
«la Balance» (F) sunda
amgalanan bazı insan-
aret edne ruh - bilim-
re giren Marcel Carné
filminde Abbé Prévast'
de Manon Lescaut»yu
mış. «Manon» uyarla-
el'in yapıtlarından de-
nin eskilerden gelecek
nın 1948 yapımı filmi
k. Yönetmenin meslek
kordelâ, küçük öğ-
zarnini inceliyor. Cha-
.. Fransız sineması
riven türlerinde bir-
a polisiyesi «Şeytan
nebelle'in Dumas'ın
riven filmi «Monte
E-D)... Jean Delan-
ati — Les Sultans»
arina Vlady çiftiyle
Bunlar arasından

aut, Malle ve Lelo-
Forret'in resimli
an Roger Vadim,
venlerini perdeye
Claude Chabrol ise
cin oyuncu» ödü-
(F) da iki ka-
Michel Bouquet'
«İnfîlele» (E-D)
ve trajik bir hi-
Anthony Perkins'in
(K) melodra-

matik bir korku filmi, Jean Seberg ile Maurice Ronet'nin oynadıkları «Sa-
rışın Fırtına — La Route de Corinthe» (Ko.) da bir serüven filmi niteliği
taşıyor... François Truffaut ise Vadim ve Chabrol'un yapıtlarından daha
önemli sayılması gereken bir filmiyle, 1968 Louis Dellus ödülünü alan «Çalı-
nan Bûseler — Baisers Volés» (S) iyle çıkıyor karşımıza. Truffaut, bu fil-
minde kendine özgü stiliyle «400 Darbe» deki küçük Antoine'in gençlik yıllarını
ve hayatla yüzleşmesini anlatıyor. Truffaut'nun kahramanı ilk filmin-
deki küçük oyuncusu Jean - Pierre Léaud gene.. Louis Malle, Jean - Paul
Blemondo'lu filmi «Hırsız — Le Voleur» (U) da, 19. yüzyıl sonları Paris'inde,
genç bir hırsızın eğlenceli serüvenlerini naklediyor... Eski «Yeni Dalgâ» cr-
ların sonradan tanınan ismi Claude Lelouch ise «Yaşamak İçin — Vivre
Pour Vivre» (S) adlı yeni aşk filmiyle «Bir Erkek ve Bir Kadın» la sağladığı
başarı çizgisinin altında kalmış söylenenlere göre... Lelouch'un Yves Mont-
and, Annie Girardot, Candice Bergen gibi oyuncularla çalıştığı bu filmi
belgeci anlatım özellikleriyle dikkati çekebilecek nitelikte görünüyor gene de..

«Yeni Dalgâ»nın ikinci plânda gelen yöneticileri arasında da Gainville,
Hérman, Cavalier, De Broca ve Gavras ilk dikkati çekenler olmakta... 38 ya-
şındaki Macar asıllı yönetmen René Gainville, bu mevsim «Şerburg Şem-
siyeleri»nin unutulmaz anne'si Anne Vernon'un oynadığı bir James Hadley
Chase uyarlaması «Kanlı Geceler — Le Démoniaque» (F) Jean Curtis'in
romanından uyarlanan sade konulu dramatik komedisi «Genç Evliler — Un
Jeune Couple» (E-D) ile tanınacak Sinematek seyircisininin «Actua Tilt»
adlı ilginç kısa filmiyle hatırlayacağı Jean Herman ise Alain Delon'lu bir
polisye dram ve bir aşk filmiyle çıkacak ortaya. Bu filimler «Elveda Dos-
tum— Addieu l'Ami» (E-D) ve «Aşksız Hayat Olmaz — Jeff» (K) adlarını
taşıyor... Alain Cavalier'nin 3. uzun filmi olan «Maskeli Gangsterler — Mise
à Sac» (U) de gene bir polisye. Hareketli bir soygun hikâyesi anlatıyor.
Başrolünde Michel Constantin var... «Hafif» aşk ve komedi filimleri ve ken-
dine özgü esprili sinema diliyle tanınan Philippe De Broca ise ününe uygun
bir yeni filmi «Şeytanlık Zinciri — Le Diable Par la Queue» (S) ile sınav
verecek. Bu filmde de Yves Montand ve Maria Schell oynuyorlar... 1965'de
çektığı «Caniler Ekspresi — Compartiments Tueurs» adlı filmde anlatımı
ile dikkati çeken 36 yaşındaki yönetici Costa Gavras ise bu mevsim sey-
redeceğimiz ikinci uzun filmi «13. Adam — Un Homme de Trop» (S) da
2. Dünya Savaşı'nın yaşanmış bir olayını perdeye aktarmış. Senaryo, olayı
bizzat yaşayan Jean - Pierre Chabrol'un romanından adapte edilmiş. He-
yecanlı ve şiddet dolu bir anlatım taşıyan filidme Michel Piccoli, Charles
Vanel ve Gérard Blain başrollerdedeler...

«Son Yeni» ler grubundan işaret edilmesi gereken ilk isim Sergio Gobbi
olmakta. 31 yaşındaki bu İtalyan asıllı genç yönetmenin kısmetse 3 filmi
seyredeceğimiz bu mevsim. Bunlardan 4. uzun filmi olan «Bir Yabancı —
L'Etrangère» (A-Ü) ile sonraki yapıtı «Aşk ve Cinayet — Une Fille nommée

SİNEMATEK

Amour» (F), «**Mutluluk**» un yıldızı Marie France Boyer'in oynadığı iki değişik aşk filmi. Son çevirdiği «**Korkunç Hata — Maldonne**» (F) ise, Boileau - Narcejac'ın romanı üzerine kurulu dramatik bir «suspense». Bu filmde başrolleri Robert Hosse'in, Elsa Martinelli ve ilk filmde de oynayan Pierre Vaneck paylaşmışlar... Öteki genç yönetmenlerden Richard Balducci (hiss) bir komedi niteliğindeki ilk filmi «**Sana Dönüyorum — L'Amour**» (A-Ü) da, sade bir konuyu, günlük yaşantıları içinde iki sevgilinin hırsını ele almış... Guy Casaril, Horst Bucholz, Marlène Jobert («**Asi Kılıbık**»'ın ikinci kadını) ve George Geret ile çevirdiği ilk filmi «**İhtiras Fırtınası — L'Astragale**» (U) nda büyük bir hissi aşkın öyküsünü anlatmış. Konu Albertine Sarrazin'in bir romanından alınmış.. Edouard Logereau «**Dişi Fantoma — La Louve Solitaire**» (E-D) da Saint - Aube'un romanını dramatik bir komedi şeklinde uyarlamış... Joël Le Moigne ise Johnny Hallday ve Silvie Vartan'lı «**Aşk Bekleri — Les Poneyttes**» (E-D) ile «hafif» bir kordelâya imzasını atmış... Jean Pierre Desagnat, John Gavin'li «**OSS 117 Kadın ve Silâh — Pas du Roses Pour OSS117**» (F) 1 ve André Loy'nun romanından uyarladığı «**İki Yabancı — Les Etrangers**» (E-D) sı ile iki aşk ve serüven filmi yapmış... Jean Claude Dague - Louis Soulanes ikilisi de «**Serseriler Arasında — Le Bal des Voyous**» (F) adlı hareketli serüven filmleriyle önemsenecek bir çalışma ortaya koymuşlar...

Fransız sinemasından bu mevsim gösterilecek diğer yapıtlar da orta kuşak sinemacılarının serüven ve güldürü filmleri... Bunlardan Henri Verneuil, «**San Sebastain'ın Topları — La Bataille de San Sebastian**» (A-Ü) adlı Anthony Quinn'li filminde 18. yüzyılda yaşamış Meksika'lı bir kahramanın öyküsünü anlatıyor... Michel Boisrond, Nathalie Delon ve genç aktör Renaud Verley'le çevirdiği son filmi «**Sevişme Dersi — La Leçon Particulière**» (F) nde karşımıza bir dramatik komedi çıkarıyor... Aynı türde Jacques Deray, Alain Delon ve Romy Schneider'li filmi «**Korkunç İntikam — La Piscine**» (F) ile göze çarpıyor... Gérard Oury «**Şahane Oyun — La Grande Vadrouille**» (E-D), Jean Grault «**Eğlenceli Günler — Le Gendarme se marie**» (F), Edouard Molinaro, Jean Luc'ün oyunundan uyarladığı «**Kadınlara Dayanamam — Hibernatus**» (E-D), Robert Dhéry «**Tatlı Belâ Plj Hovardası — Le Petit Baigneur**» (E-D), Denys de la Patellière de «**Dövmeli Adam — Le Tatoué**» (E-D) ile birer Louis de Funès komedesi veriyorlar. Funès'ye, Oury'nin filminde Bourvil ve Terry Thomas; Dhéry'nin filminde bizzat Robert Dhéry; Patellière'in filminde de Jean Gabin eşlik ediyorlar...

Geri kalanlardan George Lautner «**Lânetli Para — Fleur d'Oseille**» (Ko.) adlı Mireille Darc'lı filmiyle bir yolisiye, roman yazarı Romaine Gray de karısı Jean Seberg'le çevirdiği «**Aşk Yuvası — Les Oiseaux vont mourir au Perou**» (Ko.) ile bir aşk filmi veriyorlar... Geçen yıl Prévost modernizasyonu «**Manon 70**» ini izlediğimiz 45 yaşındaki yönetici Jean Aurel ise bu mevsim bir Stenhal uyarlaması olan «**Bir Haydut Sevdim — Lamiel**» (Ko.) ve Bri-

SİNEMATEK

oyyer'in oynadığı iki de-
«*Madame*» (F) ise, Boileau
«*suspense*». Bu filmde
filmde de oynayan Pier-
den Richard Balducci
«*Amour*» — *L'Amour*»
inde iki sevgilinin hi-
karlène Jobert («*Asi Kı-*
ilk filmi «*İhtiras Fır-*
an öyküsünü anlatmış.
Edouard Logereau
Aube'un romanı-
Le Moigne ise Johnny
«*Poneyttes*» (E-D) iyle
Desagnat, John Gavin'lı
«*117*» (F) ı ve André
«*Etrangers*» (E-D) sı
«*Ague*» - Louis Soulanes
(F) adlı hareketli se-
koymuşlar...

er yapıtlar da orta
Bunlardan Henri Ver-
«*Sebastian*» (A-Ü)
Meksika'lı bir kahra-
Delon ve genç aktör
«*Leçon Particulière*»
türde Jacques De-
«*İntikam — La Pis-*
«*La Grande Vad-*
«*Gendarme se marie*»
«*Kadınlara Da-*
«*ela Pij Hovardası —*
«*Sömeli Adam — Le*
«*eriyorlar. Funès'ye,*
«*filmde bizzat Ro-*
«*ediyorlar...*

«*eur d'Oseille*» (Ko.)
«*amaine Gray de ka-*
«*vont mourir au*
«*ost modernizasyonu*
«*rel ise bu mevsim*
«*miel*» (Ko.) ve Bri-

4) İTALYAN FİLİMLERİ

İtalyan Sineması bu kez geçen mevsime göre daha dikkate değer film-
lerle karşımıza çıkıyor. Meselâ listelerde Visconti, Zeffirelli, Blasetti, Lizza-
ni ve Petri gibi eski ve orta kuşağın önemli sinemacılarının eserleri yer
almakta... Bunlardan ünlü yönetmen Luchino Visconti «*Yabancı — Lo Stra-*
«*niero*» (F) (Marcello Mastroianni - Anna Karina) adlı yapıtı ile karşımıza
bir Albert Camus uyarlaması çıkıyor. Geçen yıl Sinematek gösterileri ara-
sında izleme fırsatı bulduğumuz bu filmi ile Visconti, toplumcu konulardan
diresel incelemelere uzanan çizgisinin belki de son eserini veriyor. Camus'
ve aşırı bağlı kalan yönetici, kanımızca Camus romanlarının o soğuk hava-
sını olduğu gibi filmine de sindirmiş. Aslında önemli bir çalışma sayılması
gerek «*Yabancı*» nın tepkiyle karşılanmasının nedeni de bu olsa gerek.
Visconti'nin «*Yabancı*» sı ile Türkiye'de de pek az taraftar bulabileceği dü-
şünülebilir bu yüzden... Ama eski tiyatro yönetmeni Franco Zeffirelli'nin
dünyanın her yerinde en iyi film listelerinin başlarında yer alan ve «*Nefis*
«*bir aşk şiiri*», «*Göz kamaştırıcı bir şaheser*» diye nitelendirilen 2. uzun fil-
mi «*Romeo ve Jüliet — Romeo e Giulietta*» (F) gösterildiği takdirde sanırım
mevsimin önemli sinema olaylarından sayılacaktır. Zeffirelli ve yapıtında,
17 ve 15 yaşlarında iki İngiliz çocuk oyuncu Leonard Whiting ve Olivia Hus-
sey ile çalışmış ve Shakespeare'in bilinen trajedisini kendine özgü bir bi-
çimde perdeye uyarlamış... Son olarak evvelki mevsim «*Kadınlara İnanmam*
«*— Io fo fo e... gli Altri*» adlı koemdisi gösterilen Alessandro Blasetti ise,
Venezüella'nın 19. yüzyılda İspanya'dan ayrılıp bağımsızlığına kavuşmasın-
da önder olmuş kumandan Simon Bolivar'ın hikâyesini «*Vatan veya Ölüm*
«*— Simon Bolivar*» (E-D) adlı son filminde nakledecek. Bir İtalyan - İ-
spanyol - Venezüella ortak yapımı olan kordelâda Maximilian Schell ve Ro-
sanna Schiaffino başrolleri paylaşıyorlar... Carlo Lizzani'nin 1968 Berlin Film
Festivali'nde övgü toplayan filmi «*Kanlı Soygun — Banditi a Milano*» (E-D)
ise, hızlı, nefes kesici bir anlatımla 1965'de Milona'da aynı gün cereyan et-
miş 4 banka soygununu ve soyguncularının hikâyesini veriyor. Başrolde kov-
boy filimlerinin başarılı oyuncusu Gian Maria Volonté var... «*Onuncu Kur-*
«*ban — La Decima Vittima*» adlı tek filmiyle tanıdığımız Elio Petri de en

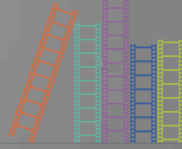
SİNEMATEK

Marie - France Bayer, genç yönetmen Sergio Gobbi'nin
«Bir Yabancı» filminde.

son yapıtı «Çılgın Adam — Un Tranquillo Posto di Campagna» (A) ile karşımıza oldukça değişik bir hikâye çıkaracak. Tetri'nin oyuncularını Franco Nero ve Venessa Redgrave...

İtalyan filimleri arasında, bu 5'iden sonra Castellani, Lattuada, De Sica ve Bolognini'nin yapıtları dikkati çekmekte... Renato Castellani yıllar sonra «İtalyan Usulü Hayâl — Questi Fantasma» (A-Ü) (Sophia Loren - Vittorio Gassmann) adlı hafif bir fantazi ile yeniden karşımıza çıkacak... Alberto Lattuada «casusluk» türünde iki filmi «Mucize Yartan Yüzük — Matchless» (U) (İra Fürstenberg - Patrick O'Neal) ve «Casuslar Kraliçesi — Fraulein Doctor» (E-D) (Suzy Kendall - James Booth); Vittorio De Sica da «Sevimli Mahkûm — Caccia alla Volpe» (S) (Peter Sellers - Britt Ekland), «İtalyan Usulü Evlenme — Matrimonio all'Italiana» (F) (Sophia Loren Marcello Mastroianni) adlı iki komedisi ve Marcello Mastroianni - Faye Dunaway çiftli «Sonsuz Aşk — Gli Amanti» (F) ile sınav verecekler. Bunlardan Castellani'nin filmiyle De Sica'nın «İtalyan Usulü Evlenme» si Peppino De Filippo'nun oyunlarından uyarlanmış... Mauro Bolognini'den gelecek filimlerin sayısı ise üç... Bunlardan biri Fransız - İtalyan - Alman ortak yapımı olan «Dünyanın En Eski Mesleği» filminin «Nuits Romaines» skeçi. Oyuncuları Elsa Martinelli ve Gaston Moschin... İkincisi 1967'de çektiği Virna Lisi - James Fox çiftli «Çılgın Fahişe — Arabella» (Ko.). Üçüncüsü de Gina Lollobrigida ve Gabriele Ferzetti'nin oynadıkları «Güzel Bir Sonbahar — Un Bellissimo Novembre» (S). Bolognini, bu son filminde Ercole Patti'nin bir romanından yola çıkarak yeniden Sicilya'ya dönmüş...

Gitte Haenning ve Oleg Vidov, Danimarka filmi
«Kırmızı Manto» dan bir sahnede.

Geri kalan İtalyan filimleri genellikle aşk, seks ve hareket üzerine kurulu konuları ile dikkati çekiyorlar... Florestano Vancini'nin «Adada Şenlik — L'Isola» (K) (Giuliano Gemma - Bibi Andersson); Marco Ferreri'nin «Sanat Aşkı — Break Up» (F) (Marcello Mastroianni - Catherine Spaak); Pasquale Festa Campanile'nin «Yalnız Yatamam - La Matriarca» (A-Ü) (Jean Louis Trintignant - Catherine Spaak); Umberto Lenzi'nin «Çıplaklar Geçidi — Orgasmo» (K) (Carroll Baker - Lou Castel); Giulio Questi'nin «Dişi Serseri — La Morte Ha Fatto l'Uovo» (N) (Gina Lollobrigida - Jean Louis Trintignant - Ewa Aulin); Luigi Zampa'nın «Herkesin Oyunu — Le Dolci Signore» (F) (Ursula Andress - Virna Lisi); Mario Bava'nın «Şeytanın Sonu — Diabolik» (E-D) (John Philip Law - Marisa Mell); Marcello Baldi'nin «Ecel Teri — Stuntlan» (Ko.) (Gina Lollobrigida - Marisa Mell) adlı yapıtları bu sıradan sayılabilecek bazı kordelâlar... Bu arada Visconti, Fellini, Monicelli ve De Sica'nın birer skeçini yönettikleri 1961'den kalma «3 Aşkın Hikâyesi — Boccaccio 70» (F) nin de artık bu mevsim izlenebileceği belirtiliyor... Komediler arasında ise, Dino Risfi'nin İtalya'da çok iş yapan son filmi «Talih Kuşu — Straziami ma di Baci» (Kç. (Nino Manfredi - Pamela Tiffin - Ugo Tognazzi) ve Duccio Tessari'nin Mafia'yı hicveden yapıtı «Şen Dul — Meglio Vedova» (K) (Virna Lisi - Peter Mc Enery - Gabriele Ferzetti) ilk göze çarpan eserler... Tessari'nin bu mevsim «western» olmayan bir filmi daha gösterilecek, Giuliano Gemma ve Rita Hayworth'ın başrollerini paylaştıkları bu film bir İtalyan - Fransız - Alman ortak yapıtı olup «İnsanlık Uğruna — I Bastardi» (K) adını taşıyor.

SINEMATEK

Haydée Politoff ve Christian Hay, Marcel Carné'nin
«Genç Kurtlar» filminde.

Diğer İtalyan filimlerinden Francesco Rosi'nin «Bir Masal Gibi ? C'Era una Volta» (F) (Sophia Loren - Ömer Şerif) si, 17. yüzyıl başlarında geçen bir hikâyeyi naklediyor... Bu filmin senaristlerinden Giuseppe Patronne Griffi ise kendi oynundan uyarladığı «Bir Akşam Yemeğinden Önce — Metti una Sera a Cena» (A-Ü) adlı yapıtı ile ilk yönetmelik denemesini veriyor. Jean Louis Trintignant ile Dino Capolicchio'nun başrollerini paylaştıkları bu filmin 1969 Cannes Şenliğinde İtalya'yı da temsil etmiş... Aynı şenlikte İtalya'yı temsil eden bir ikinci yapıtı da Giuliano Montaldo'nun sıkı bir gangster filmi olan «Dokunulmazlar — Gli Intoccabili» (Kç.) 1... Başrollerinde John Casavetes, Britt Eklund ve Gabriele Ferzetti oynuyorlar... Genç yönetmenlerden Giovanni Tinto Brass'ın «Çılgın Bakire — Col Cuore in Gola» ve Salvatore Samperi'nin «1» Yaşında Aşk — Grazie Zia» adlı geçen yılın listelerinde ter alan filimlerini ise sansür kesinlikle reddetmiş...

İtalyan filimleri arasında birkaç da «western» ve hareket filmi : Giulio Petroni'den «Öldürmeye Yeminliyim — Death Rides a Horse» (U) (Lee Remick - uşlMek âeln«İY L)ho s7-Vteo)CPaJi9a ihhaaLnn evlnkdflnal Van Cleef - John Philip Law) ve 1917 Meksika İtilâlini konu edilen «Yaşasın Hürriyet — Viva Pepepa» (Ko.) (Thomas Milián — Orson Welles); Sergio Corbucci'den «Büyük Sessizlik — Il Grande Silenzio» (N) (Jean Louis Trintignant - Gilbert Roland); Tonino Valeri'den Başkan Kennedy'nin öldürülmesinden esinlenerek yapılan «İtidarın Bedeli — Il Prezzo del Potere» (Ko.) (Giulliano Gemma — Van Johnson)...

Türk se
zı örnekler
şında gene
«western»
len bir - il
Lollipop» (K
ko, senaryo
Oyuncuları
den «Lollipop
netmen Kl
Fürstenber
nin ikinci
«Helga» ni

Bu me
rinden Yu
çekici örne
mış isimle
dendir.) Y
Bondarçuk
the Neret
yeni filim
nin göster
olan «Ah
Zini umut
sinemasını
uzun film
dikkati çe
za Gecesi
gelecek
dini kabu
falyeciler
1968 Cann
yabancı fi
amatör oy
reken «Si
Danimark
Manto —
çekiyor. «
yı temsil
meo - Jü

SİNEMATEK

5) DİĞER ÜLKELERİN FİLİMLERİ

Türk seyircisi dört demirbaş ülkenin dışında, diğer ülkelerden gelen bazı örneklerle de karşılaşabilecek gene. Ama bunlar birkaç ilginç yapıtın dışında genellikle önemsenmeyecek kordelâlar olacaklar... Örneğin İspanyol «western» leri ve Alman polisiyeleri gibi. Bu iki ülkeden dikkati çekebilen bir - iki yapıt da yok değil ayrıca... J. B. Tanko'nun «**Elma Şekeri — Lollipop**» (Ko.) İspanyol sinemasının bu yılki bellibaşlı örneği olacak. Tanko, senaryosunu Nelson Rodriguez'in bir romanına dayanarak hazırlamış. Oyuncuları da Vera Vienna ve Jece Valadao... Bir seks filmi görünümü arzeden «**Lollipop**» ın değerini zaman gösterecek... Alman sineması ise yeni yönetmen Klaus Lemke'nin «**Bir Aşk Böyle Bitti — Negresco**» (E-D) (İra Fürstenberg - Gerard Blain) si ve Dr. Roland Cammerer'in «**Helga**» serisinin ikinci filmi olan «**Helga und die Manner**» (Fea) i ile karşımıza çıkacak. «**Helga**» nın başoyuncusu gene Ruth Gassmann.

Bu mevsim Avrupa'nın seslerini son yıllarda bir hayli duyuran ülkelere Yunoslavya, Çekoslovakya, Danimarka ve İsveç'ten de birkaç dikkati çekici örnek listelerde yer almış... Yugoslav sineması orta kuşağının tanınmış isimlerinden Veliko Blajič (Bu yılki Cannes yarışması'nın üri üyelerindedir.) Yul Brynner, Curd Jurgens, Orson Welles, Silva Koscina, Sergey Bondarçuk gibi artmış oyuncuların rol aldığı «**Ümit Köprüsü — Battle of the Neretva River**» (E-D) adlı filmi ile tanınabilirse ne âlâ... Çünkü çok yeni filimlerin yer aldığı bir listede göze çarpan bu 1969 yapımı savaş filmi'nin gösterilebileceğini söylemek pek zor... Ama, halis bir Yugoslav filmi olan «**Ah Bu Çingeneler — Skulpjaci Perja**» (F) in bu mevsim gösterileceğini umut etmek fazla hayâl olmayacak herhalde... Bu film de Yugoslav sinemasının yeni yönetmenlerinden Alexander Petroviç'e ait. Petroviç bu uzun filmde hem ele aldığı ilginç konu, hem de şiirli, akıcı anlatımı ile dikkati çekecek. «**Ah Bu Çingeneler**» 1967 Cannes Şenliği'nde Losey'in «**Kaza Gecesi**» ile birlikte «Jüri özel ödülü», almış bir yapıt... Çek sinemasından gelecek tek örnek de hayli beklenmeğe değer... Uluslararası alanda kendini kabul ettirmiş bir genç kuşak sinemacısı Miloş Forman'ın «**Koşun İtfaiyeciler — Hori Ma Panenko**» (S) adlı değişik komedisi bu, Yarıda kalan 1968 Cannes Şenliği'nde en çok alkış toplayan ve 1969 Oscar'ında «en iyi yabancı film» adayları arasına giren bu ilginç renkli kordelâda tamamen amatör oyuncular rol almış. «**Koşun İtfaiyeciler**» Forman'ı iyi tanınması gereken «Sinematek» seyircisi için daha da merakla beklenecek bir yapıt... Danimarka sinemasının birkaç örneği çinde ise Gabriel Axel'in «**Kırmızı Manto — Den Rode Kappe**» (A) adlı tarihsel konulu filmi daha çok dikkati çekiyor. «**Ah Bu Çingeneler**» in katıldığı 1967 Cannes Şenliği'nde Danimarka'yı temsil eden ve beğenilmeyen bu yapıt, Ortaçağ'da geçen tipik bir «Romeo - Jüliet» hikâyesini dile getiriyor. Axel'in «Romeo ve Jüliet» i, yıllar

SINEMATEK

Sergey Bondarçuk'un ünlü «Savaş ve Barış»ının 3. bölümü «Boradino» dan bir sahne..

dır savaşan iki düşman ailenin birbirlerini seven çocukları olmuş... Gitte Haenning, Oleg Vidov, Eva Dahlbeck ve Gunnar Björnstrand gibi oyuncuların rol aldığı «Kırmızı Manto» aynı zamanda Danimarka'da bugüne kadar çekilmiş en masraflı filimlerden biri sayılıyor... Akını oldukça duraklayan İsveç filimleri bu mevsim de o kadar kabarık değil... İsveç sinemasını genç kuşak yönetmenlerinden Torbjörn Axelman'ın «Yazın Sevişelim — 3 Kadın 1 Erkek — Lejon Sommer» (Ko.) adlı seks yanı kuvvetli tek filmiyle hatırlayacağız ancak. Bu filmin oyuncularını da Sven - Bertil Taube ve Essy Persson...

Avrupa filimleri dosyasını bu yıl «en iyi yabancı film» «oscar» ını kazanan Sovyet filmi «Savaş ve Barış — Wojna i Mir» (F) ile kapatacağız. Sergey Bondarçuk'un oynayıp yönettiği bu pahalı ve göz kamaştırıcı kor delânın son iki bölümü gösterilecek bu mevsim. Ve herhalde 3. bölüm ya da filmin ilk yarısı olan «Borodino Savaşı» seyircimiz için daha ilgi çekici sayılacak...

Avrupa dışı ülkelerden Hindistan'dan «Amrapali» (F); «Aşk Rehberi — Guide» (F); «Arkadaşım — Saathi» (G); «Gözyaşım — Gauri» (G); «Hayatım ve Dostum — Mere Hamdam Mere Dost» (G) ve «Hayâl Tüccarı — Sapnon ka Saudagar» (G) gibi tipik filimler gösterilecek. Bunların ilkinde ve üçüncüsünde Vyjantimala'yı, sonuncu filmde de Raj Kapoor'u seyredeceğiz... Japon sineması da ancak «Kan ve Güneş — Sun Above Death» (A) ve «Sarı Ölüm — Kill» (A) gibi hareketli filimleri ile karşımıza çıkabilecek...

AS, «A

Gazete
rın dikkatin
ler aramak
lığını yapn
yöneticileri
makta, ank
Türk Sinen
dır. Gittik
çalışmalar,
maktadır.

AS'ın
mik Sinem
yınlanmıştır
yolunda gü
PAZARLAM
«Sansürde
Soruşturma
«Türk Sine
randum»,
rı» ve çok
Dağılışı (3
tı. Bu sayı
daşlarımız
Sinemasına

AS iki

1 —
PAZARLAM
la uyarmalı

AS, «AKADEMİK SINEMA» GÜÇLENİYOR

Gazetelerin seri ilânlarına son iki ay içinde göz atanların dikkatini çekmiştir. AS, yurdun her köşesinden muhabirler aramakta, il - ilçe; sineması olan her yere ulaşma hazırlığını yapmaktadır. Gelen yüzlerce müracaat içinden, AS yöneticileri; başarılı ve güvenilir elemanlarla ilişkiler kurmakta, anket, soruşturma, araştırma görevleri vererek, Türk Sinemasına faydalı olacak dökümanlar hazırlamaktadır. Gittikçe genişleyen, güçlenen ve daha verimli olan bu çalışmalar, AS'ın kuruluş amaçlarını adım adım oluşturmaktadır.

AS'ın iki sayısında «Niçin yayınlandığı» ve «Akademik Sinema eğiliminin ne olduğu» konusunda yazılar yayınlanmıştır. Akademik Sinema, düşüncelerini uygulama yolunda güçlenerek ilerlemektedir. Akademik Sinema'nın PAZARLAMA çalışmaları, ilk iki sayımızda «Aydın Raporu», «Sansürde bu ay», «Sinema ve Seks» «Haberler», «Yurtiçi Soruşturmaları», «Gişede 15 Film», «As Soruşturmaları», «Türk Sinemasında Prodüktör», «Yeni Filmler», «Referandum», «Japon Sineması Üzerine», «Türkiye Sinemaları» ve çok önemli bir araştırma : «Türkiye'de Sinemaların Dağılışı (3000 Sinema)» yazılarını yayınlıyarak başlamıştı. Bu sayımızdan sonra da yurdunu her köşesinden arkadaşlarımız verdiğimiz görevlerle bize yardımcı olacak, Türk Sinemasına hizmet etmek için çalışacaklardır.

AS iki yönde faydalı olmak istemektedir :

1 — Filmcilik - Sinemacılık : Yukarıda belirtilen PAZARLAMA ve Sinemacılıkla ilgili araştırmalarla, yazılarla uyarmalar yapmak, gerektiğinde yol göstermek, yapıcı

SINEMATEK

ile, işletmeci ile, sinema salonu sahibi, sinema seyircisi arasında köprü kurmak, ilişkileri geliştirip daha iyi ve verimli sonuçlara ulaşmak. Beğenileri, istenenleri değerlendirip ortaya çıkarmak «eksik bilgileri» tam'a, doğruya yaklaştırmak. «Ekonomik düzen» in kuruluşunu tamamlayıp denge sağlamak,

2 — Akademik Sinema : Araştırmacı, eğitici yapıcı bir eğilimle, Türkiye'nin yararına kadrolaşmaya hazırlanmaktadır. Yıkmadan, sapmadan, faydalı ve doğru olanı yaparak... İlk iki sayımızın önemli yazıları : «Sinema Kitap ve Broşürleri Bibliyografyası», «Senaryo Çıkmazı», «Kaçış Sineması», «Yazarın Kişiliği», «Görüntü», «Hisar Yarışmaları ve Genç Sinema», «...Lönetlenmek» örnek çalışmalar. Önümüzdeki sayılar yeni birçok yazarı, Türk Sinemasından yana olan ünlü yazarları, Sinema çevresinin sözcülerini biraraya getirecektir. AS ilk olarak «Film Konusu» sorununa çare aramağa hazırlanmaktadır. Geçen sayımızda CAĞRI'da bulunduğumuz «Türk Sinema Yazarları Birliği» ilgi görmüş, Kurucu'larla konuşmalar olmuştur. «Film Konusu» için de AS, Hikâye - Roman, ayın yazarları ile, sinema yazarlarını, senaryo yazarlarını, bu teşebbüsümüzle ilgilenenleri çevresine çağırmaktadır. Bu konuda yapılacak teklif, uyarma ve örnek yazılar dikkatle değerlendirilecektir.

Önümüzdeki aylarda da değişik biçimlerde, Berat, ödül ve armağanlarla Türk Sinemasının başarılarını duyurtacak, başarılı kişilerine dikkatleri çekecektir. Bu önemli görevde, olumlu sinema yazarlarının, sinema çevrelerinin ve yurt içi muhabiri arkadaşlarımızın çalışmalarının etkisi büyük olacaktır.

AS,tekrar belirtelim daha hazırlık dönemindedir ve her sayıda daha iyi, daha faydalı olmak için çalışmaktadır. AS çevresinin genişlemesi, dostlarının çoğalması gelişme hızını arttıracaktır.

Selim Sabit PÜLTEN

Yazı İşleri Sorumlu Yönetmeni

en iy
(as s

1. HU
2. SEV
3. KIZ
4. BİT
5. HA
6. SEY
7. KU
8. TO
9. MU
10. KA
- NA

en iyi 10 filim « 1965 - 1969 »
(as soruşturmaları: 2)

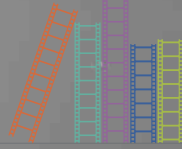
1. HUDUTLARIN KANUNU LÜTFÜ Ö. AKAD
2. SEVMEK ZAMANI METİN ERKSAN
3. KIZILIRMAK-KARAKOYUN ... LÜTFÜ Ö. AKAD
4. BİTMEYEN YOL DUYGU SAĞIROĞLU
5. HAREMDE DÖRT KADIN HALİT REFİĞ
6. SEYYİT HAN YILMAZ GÜNEY
7. KUYU METİN ERKSAN
8. TOPRAĞIN KANI ATIF YILMAZ
9. MURADIN TÜRKÜSÜ ATIF YILMAZ
10. KARANLIKTA UYANANLAR .. ERTEM GÖREÇ
NAMUSUM İÇİN MEMDUH ÜN

SİNEMATEK

SORUŞTURMA KONUSUNDA BİRKAÇ NOKTA...

- Soruşturmaya bütün sinema yazarı arkadaşların katılmalarını çok istemiştik. Ancak birinci sayıda bildirdiğimiz listeden on arkadaş herhangi bir açıklama yapmadan soruşturmaya katılmadılar. Ankara'dan Nijat Özön, yazdığı mektupta «... uzun süreden beri hiç bir jüride (özellikle festival jürilerinde) yer almamak kararını uygulamaktayım...» diyerek, İstanbul'dan Rekin Teksoy da sözle «filimleri izleyemediğini...» açıklayarak soruşturmaya katılmıyordu.
- Soruşturmaya davet edilen ve fakat katılmayan yazarlar şunlardır: Tanju AKERSON, Hüseyin BAŞ, Atillâ DORSOY, Tarık Dursun KAKINÇ, Onat KUTLAR, Tuncan OKAN, Çetin A. ÖZKIRIM, Giovanni SCOGNAMILLO, Jak ŞALOM, Sami ŞEKEROĞLU.
- Soruşturmaya cevap verenler: Cüneyt Şeref ABUSTAY, Hayri CANER, Nezih COŞ, Turhan GÜRKAN, Agâh ÖZGÜÇ, Halit REFİĞ, A. Kâmi SUVEREN ve Erman ŞENER'in listeleri oylamaya girdi.
- Liste başındaki filime 10 puan verilmek üzere yapılan değerlendirme, her derecede birer eksiltme yapılarak sonuçlandırıldı. Buna göre Hudutların Kanunu 64, Sevmek Zamanı 40, Kızılırmak-Karakoyun 35, Bitmeyen Yol 34, Haremde Dört Kadın 33, Seyyit Han 29, Kuyu 26, Toprağın Kamı 24, Muradın Türküsü 19, Karanlıkta Uyananlar ve Namusum İçin 13'er puan almış oldular.

Cüneyt Şeref ABUSTAY

1. Hudutların Kanunu, L. Akad
2. Sevmek Zamanı, M. Erksan
3. Haremde Dört Kadın, H. Refiğ
4. Toprağın Kanı, A. Yılmaz
5. Son Kuşlar, E. Tokatlı
6. Vesikalı Yarım, L. Akad
7. Ölmeyen Aşk, M. Erksan
8. Altın Şehir, O. Elmas
9. Yasak Sokaklar, F. Tuna
10. Devlerin İntikamı, F. Tuna

Hayri CANER

1. Toprağın Kanı, A. Yılmaz
2. Aaah Güzel İstanbul, A. Yılmaz
3. Muradın Türküsü, A. Yılmaz
4. Namusum İçin, M. Ün
5. Kırık Hayatlar, H. Refiğ
6. Son Kuşlar, E. Tokatlı
7. Ölmeyen Aşk, M. Erksan
8. Bozuk Düzen, H. Dormen
9. Bitmeyen Yol, D. Sağroğlu
10. Seyyit Han, Y. Güney

Nezih COŞ

1. Hudutların Kanunu, L. Akad
2. Haremde Dört Kadın, H. Refiğ
3. Kızılırmak-Karakoyun, L. Akad
4. Toprağın Kanı, A. Yılmaz
5. Ölüm Tarlası, A. Yılmaz
6. Bitmeyen Yol, D. Sağroğlu
7. Kozanoğlu, A. Yılmaz
8. Namusum İçin, M. Ün
9. Kuyu, M. Erksan
10. Aaah Güzel İstanbul, A. Yılmaz

Turhan GÜRKAN

1. Hudutların Kanunu, L. Akad
2. Kuyu, M. Erksan
3. Kızılırmak-Karakoyun, L. Akad
4. Seyyit Han, Y. Güney
5. Muradın Türküsü, A. Yılmaz
6. Haremde Dört Kadın, H. Refiğ
7. Bitmeyen Yol, D. Sağroğlu
8. Namusum İçin, M. Ün
9. Sevmek Zamanı, M. Erksan
10. Ben Öldükçe Yaşarım,
D. Sağroğlu

SİNEMATEK

Agâh ÖZGÜÇ

1. Sevmek Zamanı, M. Erksan
2. Kuyu, M. Erksan
3. Hudutların Kanunu, L. Akad
4. Kızılırmak-Karakoyun, L. Akad
5. Karanlıkta Uyananlar, E. Göreç
6. Çalıkuşu, O. Seden
7. Köroğlu, A. Yılmaz
8. Yaprak Dökümü, M. Ün
9. Bitmeyen Yol, D. Sağiroğlu
10. Yasak Sokaklar, F. Tuna

Halit REFİĞ

1. Hudutların Kanunu, L. Akad
2. Seyit Han, Y. Güney
3. Kızılırmak-Karakoyun, L. Akad
4. Bitmeyen Yol, D. Sağiroğlu
5. Kuyu, M. Erksan
6. Muradın Türküsü, A. Yılmaz
7. Haremde Dört Kadın, H. Refiğ
8. Ben Öldükçe Yaşarım,
9. İnce Cumali, Y. Duru
10. Üç Tekerlekli Bisiklet, L. Akad

D. Sağiroğlu

A. Kâmi SUVEREN

1. Üç Tekerlekli Bisiklet, L. Akad
2. Sevmek Zamanı, M. Erksan
3. Hudutların Kanunu, L. Akad
4. Karanlıkta Uyananlar, E. Göreç
5. Vesikalı Yarım, L. Akad
6. Bitmeyen Yol, D. Sağiroğlu
7. Seyyit Han, Y. Güney
8. Kader Böyle İstedi, L. Akad
9. Yaprak Dökümü, M. Ün

Erman ŞENER

1. Sevmek Zamanı, M. Erksan
2. Bitmeyen Yol, D. Sağiroğlu
3. Seyyit Han, Y. Güney
4. Haremde Dört Kadın, H. Refiğ
5. Sırtımdaki Bıçak, N. Baytan
6. Muradın Türküsü, A. Yılmaz
7. Kızılırmak-Karakoyun, L. Akad
8. Devlerin İntikamı, F. Tuna
9. Nikâhsızlar, B. Olgaç
10. Yaşlı Gözler, E. Eğilmez

YEŞİL G

Türk sineması
Hollywood'u,
sokakda Hava
... ve bu
meğe çalışan

Türk sineması
için uğraşanlar
de. Bir tarafı
ka hırslar, s
sısında savaş

14 Kasım
fonosdaki Ru
filmciliği, gün
günkü haline

Bu çıkmış
Sonrada isim
bu günkü du
gevrilse, Yeş
da imkân yo

Önce şu
nilik yoktur?
konular, yen
da bir şey s
caklar bilme
lar, yani Ye

izmir mektubu

YEŞİL ÇAMIN GİRDİĞİ ÇIKMAZ...

Özdemir HAZAR

Türk sinemasına yol veren bir sokak bu. Amerikanın Hollywood'u, İtalyanın cine-cinetası gibi. İyi niyetliler var bu sokakda Havadan para kazanmak isteyenler var bu sokakda.

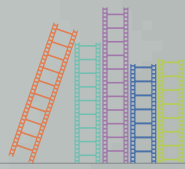
.... ve bu sokakda akıllarınca Türk sinemasına yön vermeğe çalışan çıkarıcı, akli yok kişiler var.

Türk sineması bu sokakta bir çıkmaza girmiş. Çıkarmak için uğraşanların güçleri daha bir süre yetmeyecek. Yetemez de. Bir tarafta iyi niyet, bir tarafta safsata, para hırsı, başka hırslar, sömürücülük.. İyi niyet bu kadar düşmanın karşısında savaşı kazanamaz. Kazanmasına da imkân yok.

14 Kasım 1914 de Fuat Uzkınay'ın 150 metrelik ayeste fonosdaki Rus abidesinin yıkılışı isimli filmle başlayan Türk filmciliği, giderek iyi niyetlileri saf dışı etmesin becermiş, bu günkü haline düşmüştür.

Bu çıkmazın nedenlerini aramak lâzım, bulmak lazım. Sonrada ismi belli olan hastalığın tedavisi kolay olur. Ama bu günkü durumu ile renkli değil ya, atlaslı yaldızlı filimler çevrilse, Yeşilçam bu çıkmazdan kurtulamaz. Kurtulmasına da imkân yoktur.

Önce şuraya bir nokta koyalım. Yeşilçam da niçin yenilik yoktur? Niçin bu sokakda yenilik'in ismi anılmaz. Yeni konular, yeni oyuncular yetiştirilmek istenmez? Şimdi burada bir şey söyleyeceğim kibarca sosyalist demiyecekler tutacaklar bilmem ne diyecekler. Diyecekler ya gerçek bu. Ağalar, yani Yeşilçam ağaları kendilerince kurdukları saltanatı

SİNEMATEK

sürdürebilmek için, sokağın dolaysıyla Türk sinemacılığın girdiği çıkmazda daha bir süre kalmasını istiyorlar. O, çıkmazda kaldığı sürece bu ağalar biraz daha kazanacaklar, biraz daha sömürecekler, biraz daha çıkmaza sokacaklar Türk sinemasını.

.... ve bunlarada dur diyecek, kimse yok. Dur diyecek kuvvet yok. Bunlara sorarsan «Halk böyle istiyor» dan başka lâf alamazsın ağızlarından. Yok öyle şey! Halk öyle istiyor. Halk hiçte öyle istemiyor. Halk, daha güzel, daha bilinçli, daha olgun, daha devre uygun kurdela istiyor. Kim demiş halk böyle istiyor diye... İstemediği de Türk filimlerine seyircinin rağbetinin azalması. Niçin Yeşilçam bu nedenin üzerinde durmaz da, halk böyle istiyor diyen bir kaç ağanın sözünü dinler?

Halk dedikleri seyirci çoktan bilinçlendi. Çoktan kendini buldu.

Aslında Türk sinemasının kuruluşu olumsuz. «cinématographe»nin bulunuşundan yirmi yıl sonra himmet ağasının izdivacı piyasaya sürüldüğü zaman yani 1918 de bu yapım 1908 yılının tiyatro oyunlarından ayırt edilemiyordu. Edilemezdi tabi. Bizim kurucular şimdi olduğu gibi o zaman da, 20 yıllık ilerlemeden haberleri yoktu. Sonra düzenli olarak bu ilk yapım döneminde işi ordu ele aldı. Buda ordunun ihtiyacını karşılamak taze kuvvetlere, kahramanlık, vatan konularını aşılacak dı. Sonradan sinemacılıkla uzaktan yakından ilişkisi olmıyan bir kurum, yardımsevenler kurumu işe el attı. Şu ilk yapım dönemi de gösteriyor ki, Türk sinemasının kuruluşunda talihsiz gelmiş oturmuş başımıza. Biri propaganda için çalışan diğeri de para kazanmak yollarını arıyan iki ayrı kurum.

Ondan sonrası çorap söküğü gibi gelir arkasından artık. ve 17 yıl bir tek kişinin tekeline girer Türk sineması. İşte bu bir tek kişinin tekeli bu günkü çıkmazı hazırlamıştır.

Artık sinema ile uzaktan yakından ilişkisi olsun olmasın, parası olan bu işe atılmış, etrafındaki bilgisiz dalkavukları ile

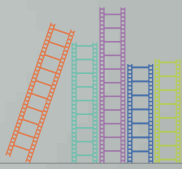
bir eyyam saltanatlarını sürdürmüşler, sonra yerlerini yeni bilgisizlere bırakmışlardır. Kuruluşdan bu yana kötü talihin elinde oyuncak olan Türk sineması bu gün, bir çıkmazın içine girmiş, bocalayıp durmaktadır.

Dahada bocalıyacaktır. Bu günkü düzen devam edip gittikçe, çıkmaz daha derinlere inecek, sonrada mumla bir kurtarıcı aramak zorunda kalacağız.

Yeşilçam henüz konu bilinçliğine varamamıştır. Yeşilçam henüz ihtisas bilinçliğine varamamıştır. Yeşilçam henüz oyuncu bilinçliğine varamamıştır. Yeşilçam henüz teknik bilinçliğine varamamıştır. Varamaz da. İşine el vermez çünkü. Örneğin, bir kaç şirket bir araya gelse sırf «Western» tipi filimlerle uğraşsa. Konumu yok bizde. Sırf egede binlerce western tipi konu bulunur. Hemde gerçek. Burada da duraklıyalım. Bizde efe filimleri nedensizdir. Başındaki poşusu savrulmuş efe atının üzerinde yapmadığını bırakmaz, sevgilisi de vardır da niçin efe olduğu yoktur. Örneğin kel mehmet efe, dağa kelliği ile alay edildiği için insanlardan öğ almak için çıkmıştır. Bunu veremez Yeşilçam. Oysa gerçek budur. Bozdoğan sırtlarına yaşıyan bir yalnız efe vardır. Kızdır bu. Evlendirmemişlerdir. Sevdiğine vermemişlerdir. Yürekli kızdır yalnız efe dağa çıkmıştır, korku salmıştır, zenginden almış fukara kızları evlendirmiştir. Bunun kişilik yönünü ele alamaz Yeşilçam. Uzun kaçır, pahalı olur. Kazançdan kaybederler sonra.

Bir İtalyan «vesterne»i hatırlıyorum. Sheaskpeare'in hamletini çevirmişdi. Genç bir yönetmendi çeviren. Jenerikte de nedenini şöyle veriyordu. O zamanın olayı bu zamanın içinde bu şekilde de geçebilir. Hamlet, tüysüz bir genç. Ofelya öyle. Amcası babasını öldürmüş annesi ile evlenmiş çiftliğe konmuştur. Mezarıcı bile vardı yapıtta.

Sonra gine birkaç şirket bir araya gelse, sırf salon filimleri ile uğraşsa, komedi filimleri ile uğraşsa, tarihi filimlerle uğraşsa... Olurmu öyle şey, piyasaya bakacaksın hangi tür filimler gişe yapıyorsa hemen onlardan bir tane sarıp sarmakavukları ile

SİNEMATEK

İlyacak piyasaya süreceksin. Süreceksin ya, bu şıpın işi filimler de olmuyor işte. Bunu Nasrettin Hocanın helvası gibi yapanda beğenmiyor ama para geliyor diye göz yumuyor.

.... Sonrada biz oturup, deli deli, Yeşilçamın düştüğü çıkmaz falan deyip duruyoruz. Ne gereği var. İyi de olsa onların kötü de olsa onların. Amma kazın ayağı öyle değil.

Türk sinemasının geleceğini düşünmek zorundayız. Zorunda olmalıyız.

.... ve bir gün bu çıkmaz yol verirse, Türk sineması açılan bu yoldan iyi yapıtlarla, istenen şekilde kendini gösterirse bundan en çok yararlanan da gine Yeşilçam olacaktır...

ACAR MATBAASI

TEL: 27 66 49

Her türlü

BASKI ve
DİZGİ

İşleri
için emrinizdedir.

Cağaloğlu, Nuruosmaniye Cad. Atasaray 35/5

İSTANBUL

GERİDE E

(Ö)

1968 EKL

— «C
ma Dergi
İstan

—Üsl

— «T
ne Orson
ile başlad

— «

sr'nda, R
İstiyoruz

— D

kukunda
tezi, İsta
sında çık

— Y

doküman
tik, Böl
R. aldı.

— F

(31)

SINEMATEK

ya, bu şıpın işi film-
ocanın helvası gibi ya-
ye göz yumuyor.
şilçamın düştüğü çık-
ar. İyi de olsa onların
öyle değil..

mek zorundayız. Zo-

Türk sineması aç-
ie kendini gösterirse
am olacaktır...

GERİDE BIRAKTIĞIMIZ MEVSİMİN (1968-1969) ÖNEMLİ SİNEMA OLAYLARI

(Ölen yabancı sinema sanatçıları ile birlikte)

1968 EKİM

— «Genç Sinema» adında 16 sayfalık bir «Devrimci Sine-
ma Dergisi» yayımlandı.
İstanbul,

— Üsküdar'da «Ergin Sineması» açıldı. (12.)

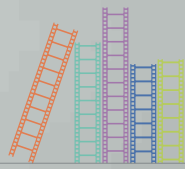
— «Türk Sinematek Derneği», dördüncü gösteri mevsimi-
ne Orson Welles'in klâsik yapıtı «Yurttaş Kane - Citizen Kane»
ile başladı. (14)

— «TSD» nin Kadıköy yakası gösterileri, Opera Sinema-
sı'nda, René Clair'in filimleri («Ara - Entr'acte» ve «Özgürlük
İstiyoruz - A Nous la Liberté» ile başladı. (30)

— Dr. Özcan Tikveş'in «Mukayeseli Hukukta ve Türk Hu-
kukunda SİNEMA FİLİMLERİNİN SANSÜRÜ» adlı doktora
tezi, İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi'nin yayınları ara-
sında çıktı.

— Yapı ve Kredi Bankası'nın hazırlattığı «Ebrular» adlı
dokümanter filmimiz, Milano Mifed Fuarı'nda «Turistik, Artis-
tik, Bölgesel Filimler» kategorisinde 4. oldu ve «Liyakat Ödü-
ül» aldı.

— Ramon Novarro, Hollywood'daki evinde ölü bulundu.
(31)

SİNEMATEK

KASIM

— Yönetmen Nuri Ergün'ün çevirdiği ve başrollerini Eşref Kolçak, Ahmet Mekin ve Hülya Darcan'ın paylaştıkları «Dertli Pınar» filmi, Trabzon'da gösterilirken İç İşleri Bakanlığı tarafından sansürden geçmediği gerekçesi ile yasaklandı ve programdan kaldırıldı. (5)

— İstanbul, Ahsaray'da «Sinema Köşk» (II.) ve «Kristal Sineması» (16), Kadıköy'de de «AS Sineması» (19) açıldı.

— Amerikalı ünlü filim yapımcısı Walter Wagner, 74 yaşında öldü.

— Ankara'da «As Sineması» açıldı.

ARALIK

— Çekoslovak sinema oyuncusu Jana Novakova, 20 yaşında kocası tarafından vurularak öldü. (4)

— Fransız yönetmen, senaryo yazarı ve «Life», «Stern», «Paris - Match» gibi dergilerin röportörlerinden Michel Targo, «Allahaismarladık Yavrum» adlı filmin çekimi için İstanbul'a geldi. (6)

— Hollywood'un ünlü yapımcılarından Harold J. Mirisch öldü. (6)

— Ünlü Fransız sinemacısı Georges Méliès'nin torunu Bn. Mathête - Méliès, Türk Sinematek Derneği'nin 9-13 Aralık tarihlerinde düzenlediği «Méliès Toplu Gösterisi»ni sunmak için İstanbul'a geldi. (7)

— Türk Film Arşivi, T.C. Dışişleri Bakanlığı ve Fransız Kültür Bakanlığının işbirliği ile Paris'de bir «Türk Filimleri Haftası» düzenlendi. (Metin Erksan: «Sevmek Zamanı» — Lütfü Akad: «Kızılırmak Karakoyun» — Duygu Sağıroğlu: «Bitmeyen Yol» — Attilâ Tokatlı: «Denize İnen Sokak») (11-17)

— İstanbul'daki Amerikan Kültür Merkezi, «Filim Yapım Sanatı» konulu bir açık oturum düzenledi. Katılanlar, Atillâ Dorsay, Lütfü Akad, İzzet Günay ve John Wince idi. (17)

SİNEMATEK

diği ve başrollerini Eş-
arcan'ın paylaştıkları
ilirken İç İşleri Bakan-
rekçesi ile yasaklandı

«Şiş» (II.) ve «Kristal
eması» (19) açıldı.
Walter Wagner, 74 ya-

Novakova, 20 ya-
(4)

ve «Life», «Stern»,
nden Michel Targo,
simi için İstanbul.a

Harold J. Mirisch

İs'nin torunu Bn.
in 9-13 Aralık ta-
sini sunmak için

anlığı ve Fransız
«Türk Filimleri
Zamanı» — Lüt-
Sağiroğlu: «Bit-
kak») (11-17)

«Filim Yapım
atılanlar, Atillâ
idi. (17)

— İstanbul, Taksim'de «Yeni Taksim Sineması»nın onarı-
mı ile meydana getirilen «Venüs Sineması», Koca Mustafa Pa-
şa'da da «Sinema Zengin» açıldılar. (21)

1969 OCAK

— İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne bağlı ola-
rak, «Türk Film Arşivi» yönetimi altında bir «Devlet Film Ar-
şivi» kurulduğu Resmî Gazete'de yayımlandı. (5)

— Türkiye'de ilk sinema müstahdemleri grevi İstanbul,
Şehzadebaşı'ndaki «Yeni Sinema» da başladı. (11)

— İstanbul, Mecidiyeköy'de «Özlem Sineması» açıldı. (13)

— İstanbul, «Gayrettepe Özel Mühendislik Yüksek Oku-
lu»nun sinema salonu halka açıldı. (15)

— İstanbul'da Amerikan Kültür Merkezi yeraltı sinemacı-
larından Thomas James Palazzolo'nun sunduğu bir «Amerikan
Deneysel Film Festivali» düzenledi. (17 - 22)

— İstanbul, Topkapı'da «Sinema Sur» açıldı. (27)

— Doç. Dr. Âlim Şerif Onaran'ın «Sinematografik Hürri-
yet» adlı doktora tezi, İçişleri Bakanlığı yayını olarak çıktı.

— Ankara'da «Dünya Sineması» açıldı.

— İstanbul, Koca Mustafa Paşa'da «Can Sineması» açıldı.

ŞUBAT

— Boris Karloff öldü. (3)

— İstanbul, Beşiktaş'ta «Kerem Sineması» açıldı. (3)

— Ankara'da Orduevi'nin sinema salonu hizmete girdi. (8)

— Bir gurup Amerikan sinemacısı, Nasreddin Hoca'nın
hayatı üzerine yapacakları karton film için bilgi toplamaya
Konya'ya geldiler. (11)

— İstanbul'daki sinema salonu sahipleri, tekel maddeleri-
ne yapılan zamları örnek tutarak, belediyeden bilet fiyatları-
nın arttırılmasını istediler. (12)

— İstanbul, Taksim'de «Yeni Taksim Sineması»nın onarımı ile meydana getirilen «Venüs Sineması», Koca Mustafa Paşa'da da «Sinema Zengin» açıldılar. (21)

1969 OCAK

— İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne bağlı olarak, «Türk Film Arşivi» yönetimi altında bir «Devlet Film Arşivi» kurulduğu Resmî Gazete'de yayımlandı. (5)

— Türkiye'de ilk sinema müstahdemleri grevi İstanbul, Şehzadebaşı'ndaki «Yeni Sinema» da başladı. (11)

— İstanbul, Mecidiyeköy'de «Özlem Sineması» açıldı. (13)

— İstanbul, «Gayrettepe Özel Mühendislik Yüksek Okulu»nun sinema salonu halka açıldı. (15)

— İstanbul'da Amerikan Kültür Merkezi yeraltı sinemacılarından Thomas James Palazzolo'nun sunduğu bir «Amerikan Deneyisel Film Festivali» düzenledi. (17 - 22)

— İstanbul, Topkapı'da «Sinema Sur» açıldı. (27)

— Doç. Dr. Âlim Şerif Onaran'ın «Sinematografik Hürriyet» adlı doktora tezi, İçişleri Bakanlığı yayını olarak çıktı.

— Ankara'da «Dünya Sineması» açıldı.

— İstanbul, Koca Mustafa Paşa'da «Can Sineması» açıldı.

ŞUBAT

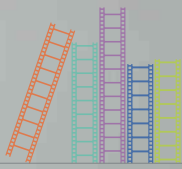
— Boris Karloff öldü. (3)

— İstanbul, Beşiktaş'ta «Kerem Sineması» açıldı. (3)

— Ankara'da Orduevi'nin sinema salonu hizmete girdi. (8)

— Bir gurup Amerikan sinemacısı, Nasreddin Hoca'nın hayatı üzerine yapacakları karton film için bilgi toplamaya Konya'ya geldiler. (11)

— İstanbul'daki sinema salonu sahipleri, tekel maddelerine yapılan zamları örnek tutarak, belediyeden bilet fiyatlarının arttırılmasını istediler. (12)

SİNEMATEK

- Vahi Öz öldü. (12)
- «Devlet Filim Arşivi» G.S.A. salonunda Metin Erksan'ın «Kuyu» filminin ilk gösterisiyle açıldı. (22)
- İstanbul, Çeliktepe'de «Ata Sineması» (22), Aksaray'da da «Kısmet Sineması» hizmete girdiler.
- Agâh Özgüç'ün «Sinema Yılığ, 1968 - 1969» adlı kitabı yayımlandı.

MART

- Ankara, Kızılay'da «Menekşe Sineması» açıldı.
- Ünlü İtalyan yönetmeni Pier Paolo Pasolini, Sinematek Derneği'nin davetlisi olarak İstanbul'a geldi ve Sinematek'le, İtalyan Kültür Merkezi salonlarında çeşitli filimleri gösterildi. (3-8)

NİSAN

- Ankara, Kavaklıdere'de «Lâle Sineması» açıldı.
- Sinematek'in düzenlediği «Çağdaş İngiliz Sineması Toplu Gösterisi»ni sunmak üzere, İngiliz Film Arşivi Yardımcı Yönetmeni ve «Sight and Sound» dergisi yazarı Colin Ford İstanbul'a geldi. «Çağdaş İngiliz Sineması» konulu bir de konferans verdi.

— Devlet Filim Arşivi, Güzel Sanatlar Akademisi Grafik Bölümü'nün işbirliği ile Türkiye'de ilk olarak bir «Sinema Afisleri Yarışması» düzenledi. L. Akad'ın «Kızılırmak - Karakoyun» ve H. Refiğ'in «Haremde 4 Kadın» filimlerinin konu olarak verildiği yarışmaya 20 öğrenci katıldı ve Emre Çağatay'ın «Haremde 4 Kadın» afişi 1., Ataman Kızılova'nın «Kızılırmak - Karakoyun» afişi 2., Ahmet Ötküncü'nün aynı filmle ilgili afişi de 3. oldular.

— Sinemamızın eski fon müzikçilerinden Fahri Kayacan öldü. (22)

MAYIS

- Ada
- İm Arşivi
- 1. Altın K
- ler: «1 —
- mas), 3 —
- Erksan («K
- Köroğlu».
- («Seyit H
- Kader Bö
- zaoğlu («K
- Safa Önal
- ranlı («Se
- yam («Se
- «A
- «Bal Kutu
- leme kuru
- lecek yılık

HAZİRAN

- 2
- Türk Fil
- 2 — Bir
- (Memdu
- yigit («
- Yaşadık
- Yıllık Y
- Sena
- ta yöne
- Karaka
- (Behlül

SİNEMATEK

MAYIS

— Adana Sinema Kulübü, Adana Belediyesi ve Devlet Film Arşivi işbirliği ile Adana'da 15-22 Mayıs tarihlerinde «1. Altın Koza Türk Film Festivali» düzenlendi. En iyi filimler: «1 — Kuyu (Metin Erksan), 2 — Ezo Gelin (Orhan Elmas), 3 — Seyyit Han (Yılmaz Güney) - Yönetmen: Metin Erksan («Kuyu») - Kadın oyuncu: Fatma Girik («Ezo Gelin», «Köroğlu», «Menekşe Gözler») - Erkek oyuncu: Yılmaz Güney («Seyyit Han») - Yardımcı kadın oyuncu: Aliye Rona («Kuyu», «Kader Böyle İstediyi») - Yardımcı erkek oyuncu: Hayati Hamzaoğlu («Kuyu», «Seyyit Han», «Köroğlu») - Senaryo yazarı: Safa Önal («Menekşe Gözler») - Görüntü yönetmeni: Gani Turanlı («Seyyit Han», «Köroğlu») - Fon müzikçisi: Nedim Otyam («Seyyit Han») - Stüdyo: Lâle Stüdyosu.

— «Altıntaş Film» şirketi sahibi yönetmen Hicri Akbaşlı «Bal Kutusu» adlı senaryosunun Cannes Film Festivali düzenleme kurulu tarafından kabul edildiğini ve çevireceği filmin gelecek yılki yarışmaya «Honey Box» adıyla katılacağını açıkladı.

— Amerikalı aktör Jeffrey Hunter öldü. (27)

— Ankara'da «Karıncı Sineması» açıldı.

HAZİRAN

— 25 Mayıs - 5 Haziran tarihlerinde yapılan «6. Antalya Türk Film Festivali» sonuçlandı: En iyi filimler: 1 — Yok, 2 — Bin Yıllık Yol (Yılmaz Duru), 3 — İnsanlar Yaşadıkça (Memduh Ün) — Yönetmen: Yok — Kadın oyuncu: Hülya Koçyiğit («Cemile») — Erkek oyuncu: Cüneyt Arkın («İnsanlar Yaşadıkça») — Yardımcı kadın oyuncu: Muazzez Arçay («Bin Yıllık Yol») — Yardımcı erkek oyuncu: Ferit Şevki («Cemile») — Senaryo yazarı: Türkân Duru («Bin Yıllık Yol») — Görüntü yönetmeni: Ali Yâver («Öksüz») — Çocuk oyuncu: Zafer Karakaş («Cemile») — Renkli kısa metrajlı film: Rüya Gibi (Behlül Dal).

SİNEMATEK

— Robert Taylor öldü. (8)

— Ankara, Kızılay'da «Cep Sineması» açıldı.

— Sesli sinemanın babası olarak anılan Joseph Tykcoinski öldü. (13)

— İtalyan yönetmeni Pier Paolo Pasolini, «Medea» adlı filminin dış sahnelerini çekmek için, yapımcı Franco Rossellini ve baş kadın oyuncusu soprano Maria Callas'la birlikte Nevşehir'e geldi.

— Eski kadın oyuncularımızdan Behice İmer öldü. (21)

— Judy Garland öldü. (22)

— 25 - 29 Haziran tarihlerinde yapılan «3. Hisar Kısa Film Yarışması», «Genç Sinema» gurubunun protestosu ile karşılaştı ve hâdiseli geçti. Ödüller: 8 mm'de: 1 — Cumartesi Pazar (Tan Oral), 2 — Kara Yazı (Nurdoğan Taçalan) - Mansiyon: Lafonten'den Karga ve Tilki (Engin İnal) - 16 mm'de: 1 — Yok; Mansiyon: Cengiz Yetken'e. («De» ve «Plz» filimlerinden dolayı)

TEMMUZ

— Ünlü yazar Yaşar Kemal'in, «İnce Memed» adlı romanının 2. cildinin filme alınmasını sansür yasakladı. Bunun üzerine bir basın toplantısı yapan Yaşar Kemal sansürün tutumunu eleştirdi. (6)

— «AS - Akademik Sinema» adında bir «Filimcilik Sinemacılık Dergisi» yayımlandı.

— Tamamı Türkiye'de çekilecek «Paralı Askerler» filmi için İngiliz yönetmeni Peter Collinson, Amerikalı prodüktör Gene Corman ve maiyeti İstanbul'a geldiler. Sonradan filmin oyuncularını Charles Bronson, Gregoire Aslan Tony Curtis ve Michel Mercier (Ağustos'da) da İstanbul'a geldiler.

— Alman aktörü Peter Van Eyck öldü. (16)

— «İnce Memed» olayı Danıştay'a intikal etti.

SINEMATEK

meması» açıldı.

anılan Joseph Tykcoinski

Pasolini, «Medea» adlı
yapımcı Franco Rossellini
Callas'la birlikte Nevşe-

Behice İmer öldü. (21)

«3. Hisar Kısa
rabunun protestosu ile
mm'de: 1 — Cumartesi
doğan Taçalan) - Man-
in İnal) - 16 mm'de:
De» ve «Plz» filimle-

Memed» adlı roma-
sakladı. Bunun üye-
sansürün tutumu-

«Filmcilik Sine-

Askerler» filmi
erikalı prodüktör
Sonradan filmin
Tony Curtis ve
diler.

(16)

etti.

NİL GÖNCÜ (1952 - 1969)

SİNEMATEK

AĞUSTOS

— Ünlü yönetmen Roman Polanski'nin karısı aktris Sharon Tate öldürüldü. (9)

— 1930 yıllarının Norveç asıllı yıldızı Sigrid Gurie Meksika'da öldü. (14)

— Amerika'nın «Explorer Expedition Societes» şirketine bir seri dokümanter TV filmi yapmak için, Daniel Reveles ve Boyd Harnell adlı iki sinemacı İzmir'e geldiler.

EYLÜL

— «Kuyu» filminin 19 yaşındaki yeni aktrisi Nil Göncü, bağırsak düğümlenmesinden öldü. (3)

— Beyoğlu «Dünya Sineması», Türkiye'de ilk kez repertuar usulünü uyguladı ve 8-14 tarihlerinde her güne bir film olmak üzere ünlü yönetmen Alfred Hitchcock'un 7 filmini gösterdi. (1 — «Şapık - Psycho», 2 — «Cinayet Var - Dial M. of Murder», 3 — «Trendeki Yabancı - Strangers on a Train», 4 — «Lekeli Adam - The Wrong Man», 5 — «Kuşlar - The Birds», 6 — «Kelepçeli Âşık - To Catch a Thief», 7 — «Çok Bilen Adam - The Man Who Knew too Much»).

GÜNCE

B İ R

Erman ŞENER

Bizde adettir. Bir adam bir işe mi başladı; işimizi gücümüzü bırakıp hemen onun bir «benzer»ini ararız. Bulduk mu? Tamaaam, yandı artık o adam. «Çaldı, kopye etti» diye ver yansın ederiz. Bunca yılın Nurullah Ataç'ı da biliyor bunu. Biliyor ve 1 Ocak 1953 de başladığı «Günce»sine peşin peşin ta işin kendi icadı olmadığını belirterek giriyor. Ben şuna özenmedim, buna özendim diyor. «Benim bir kişiliğim varsa Monsieur Maurois'e öykünürken de belli olur, kendini gösterir. Bir kişiliğim yoksa, başkalarına öykünmekten kaçınısam da edinmem onu.» diye de ekliyor.

Ben ne bu işi yapan yabancılara, ne de bizde günlük yazanlara (yani Kakinç'a, Gevgilili'ye ve Akbal'a) özenmedim. Bal gibi Ataç'a özendim işte. Şimdi, bismillah deyip bu işe As'da başlıyoruz. Bakalım, devran ne gösterir.

TİCARETTEN ANLAMAK

Sinemamızın ilkeği konusunda Orhan Kemal çok ilginç bir dialogdan bahseder. Bir yapımcıyla konuşması sırasında ona sanat yönü olan filimler yapımını salık verir, sinemanın eğitimdeki önemli yerinden söz eder; «Bir yurttaş olarak yurttaşlarınıza eğitim borcunuz yok mu?» der. Yapımcının bu so-

karısı aktris Sha-

Sigrid Gurie Mek-

Societes» şirketine
Daniel Reveles ve

karısı Nil Göncü,

ilk kez reper-
tüne bir film
7 filmini gös-
- Dial M. of
Train», 4 —
- The Birds»,
- Çok Bilen

GÜNCE

B İ R

Erman ŞENER

Bizde adettir. Bir adam bir işe mi başladı; işimizi gücümüzü bırakıp hemen onun bir «benzer»ini ararız. Bulduk mu? Tamaaam, yandı artık o adam. «Çaldı, kopye etti» diye ver yansın ederiz. Bunca yılın Nurullah Ataç'ı da biliyor bunu. Biliyor ve 1 Ocak 1953 de başladığı «Günce»sine peşin peşin tı işin kendi icadı olmadığını belirterek giriyor. Ben şuna özenmedim, buna özendim diyor. «Benim bir kişiliğim varsa Monsieur Maurois'e öykünürken de belli olur, kendini gösterir. Bir kişiliğim yoksa, başkalarına öykünmekten kaçınısam da edinmem onu.» diye de ekliyor.

Ben ne bu işi yapan yabancılara, ne de bizde günlük yazanlara (yani Kakinç'a, Gevgilili'ye ve Akbal'a) özenmedim. Bal gibi Ataç'a özendim işte. Şimdi, bismillah deyip bu işe As'da başlıyoruz. Bakalım, devran ne gösterir.

TİCARETTEN ANLAMAK

Sinemamızın ilkelliği konusunda Orhan Kemal çok ilginç bir diyalogdan bahseder. Bir yapımcıyla konuşması sırasında ona sanat yönü olan filmler yapımını salık verir, sinemanın eğitimdeki önemli yerinden söz eder; «Bir yurttaş olarak yurttaşlarınıza eğitim borcunuz yok mu?» der. Yapımcının bu so-

SİNEMATEK

raya verdiği cevap çok enteresandır. Türkiye'nin bugünkü koşulları içinde hiç de yanlış sayılamıyacak cevabında yapımcı aynen: «Kardeşim, ben Maarif Vekâleti değilim, Tüccarım» demektedir. (1)

Filim yapımcısı tüccar, tiyatro dramaturgu tüccar, özel okul sahibi Tüccar. Kim demiş Türkler ticaretten anlamaz diye. Ticaretten anlamayanlar Osmanlı Türkleriydi allahem. Maşallah biz Ticaretten çok iyi anlıyoruz. Özel okula, tiyatroya, sinemaya varıncayadek.

SANSÜR

Sansür ashında sevimsiz, insanı tedirgin eden bir kelime. Demokrasinin altın çağında bile korkutuyor insanı. Mantıksız bir korku bu. Çocukların umacıdan korkmaları gibi korkutuyor insanı salt kelime olarak.

Salt kelime olarak dedim, mantıksız bir korku dedim. Yanlış! Bakın niye yanlış: Toplumsal hayatın en vazgeçilmez gereği değil mi örgütlenme? Devletten tutun da aklınıza gelen her örgüt, kuruluş anında kendine özge bir sansür getirmiyor mu dünyanın her yerinde? Getiriyor, kaçınılmaz bundan. Hiç bir şey getirmese insanın kafası içinde şekillenen bir sansürü getiriyor. Hani sansürsüz basında, yazarın -çeşitli düşüncelerle- kendi kendini kısıtlaması çeşidinden. Diğer bir çeşidi ise açık sansür. Örneğin sinemada olduğu gibi. Bir yanlış anlaşılma olmasın. Sinema sansürü salt bize has değil. Birçok yerde sinema sansürü var. Örneğin Amerika'da da sansür var. Üstelik oradaki devlet sansürü değil, kilise sansürü.

1922 de «Amerikan Sinema Birliği» kurulunca hemen çarşmalar başladı ve 7 yıl sonra, 3 rahip ve bir dergi editörü tarafından kaleme alınan «Yapım Tüzüğü» birlikte kabul edildi. O gün bugün Vatikan'la Amerikan sineması arasında sualtından bir savaş yürütülüyor. 1943 de yine Vatikan tarafından kurdurulan «Ulusal Ahlak Lejyonu» yapım tüzüğünün dışında yine sinemama sansürüyle ilgili bir başka kurum. Bakın ne yapıyor bu kurum : Ulusal Ahlak Lejyonu her hafta

Amerika'
-Bu sınıflı
bildiriliyor
«A.İ'e gi
büyükler
sakıncalı
saktır...
A. III su
taşıyan
nilmedi.

toplumda
katolikler
bulamıya

Biz
söyliye
sansür
hafazası
kuk liter
yonlarca
sansür
için fil
cileri fe

An
mu Tür
de filin
Affedin
dedim
lim de

ELEST

Si
rim'la,
pek y
her de
bu yol

iyen'in bugünkü ko-
cevabında yapımı
film, Tüccarım» de-

burgu tüccar, özel
retten anlamaz di-
eriydi allalem. Ma-
okula, tiyatroya,

eden bir kelime.
insanı. Mantıksız
arı gibi korkutu-

orku dedim. Yan-
vazgeçilmez ge-
a aklınıza gelen
ansür getirmiyor
az bundan. Hiç
nen bir sansürü
sıtlı düşünceler-
bir çeşidi ise
yanlış anlaşıl-
Birçok yerde
ansür var. Üs-

hemen çaus-
gi editörü ta-
te kabul edil-
arasında sual-
Ekan tarafın-
züğünün dı-
kurum. Ba-
her hafta

Amerika'da gösterilmekte olan bütün filimleri sınıflandırıyor. -Bu sınıflandırma bütün katolik basıma, katolik kiliselerine bildiriliyor. Bunca sözünü ettiğimiz «sınıflandırma» da şöyle: «A.I'e giren filimleri herkes görebilir; A.II'ye girenleri yalnız büyükler ve gençler görebilir... B sınıfındaki filimler kısmen sakıncalı filimlerdir. C sınıfındakiler ise bütün katoliklere yaksaktır... Bu durum 1956'ya kadar sürdü. Sınıflandırmaya önce A. III sınıfı eklendi. Bu ahlaken sakıncalı fakat sanat değeri taşıyan filimlerin yasaklanmasını önliyordu. Bununla da yetinilmedi. Biraz daha A. IV sınıfı eklendi. «Öyle görünüyor ki toplumdaki ahlak görüşleri, sinemadaki «erişkinlik» arttıkça katolikler sınıfların sayısını arttırmaya devamdan başka çare bulamayacaklardır.» (2)

Bizim de var tabii sinema sansürümüz. Ama iki şey daha söyleyebilir miyim bu konuda? Bir defa dünyanın her yerinde, sansür sistemleri «hafifletilirken» bizimki maşallah aynen muhafazasını aşırı dikkat gösterilen tarihi eserler gibi duruyor hukuk literatürümüzde. Üstelik, Vatikan Sansürü - dünyadaki milyonlarca katolik sinema seyircisi düşünülecek olursa - etkin bir sansür ama bizimki kadar değil. Amerika nihayet bütün dünya için film yapıyor. Biraz cesur bir yapıcı tutar, katolik seyircileri feda edebilir. Oysa bizde...

Ama yukarıda Allah var. Sansür var diye film çevrilmiyor mu Türkiye'de. Çevriliyor tabii. Hem de yılda ikiyüzün üstünde film çevriliyor. Tabii ortaya çıkanlara film diyebilirsiniz. Affedin ,ben zorluyorum kendimi, zorluyorum ama diyemiyorum. dedim ya, affedin. (İkiyüzü aşkın filmin içindeki üç - beş film de kaybolup gidiyor zaten.)

ELEŞTİRİ ÇIKMAZI.

Sinema eleştirisi sustu artık Türkiye'de. Bir Çetin Özkırım'la, Atilla Dorsay'ın dışında devamlı film eleştirisi yapan pek yok. Oysa 1956'larda durum ne değişikti. Her gazetede, her dergide film eleştiricisinin sütanı vardı. Peki o bolluktan bu yokluğa nasıl geldik dersiniz? Bence en önemli ögeyi, halkı

SİNEMATEK

unuttuk eleştiride. Brighton okulu, yeni gerçekçilik, pan, travel derken halkla irtibatımızı bütün bütüne yitirdik. Nüfusumuzun % 60'ı okur - yazar olmayan; okur - yazar bilenlerin içinde de örneğin alfabe de bir (j) harfi olduğunu pek çabuk unatıveren bir toplum için yazdığımız yazıları fazla teknik bilgilerle doldurduk. Üstelik bunları - çoğunlukla - kolayından, basitinden değil de zorundan aldık. Sonunda da bağ koptu tabii!

Bununla «Eleştirinin faydası dokunmadı?» mı demek istiyorum. Ne münasebet. Çok faydası dokundu eleştirinin... Ama daha faydası olabilirdi, üstelik yöntem koşullar düşünülerek tesbit edilseydi eleştiri bugünkü çıkmaza da girmezdi. «Halk Sineması» ve «Ulusal Sinema» tartışmaları bir alev gibi parladı o suskunluğun üzerine. Bir takım gerçekler çıktı ortaya. Tezler, antitezler arasında sinemaseverler senteze vardılar. Peki, eleştiri bu çıkmazdan çıkabilir mi, kurtarabilir mi kendini?

Zor, çok zor.

«ÜMİT FAKİRİN YEMEĞİ»

Kuruluşunun ikinci yılı Sinematek'te büyük bir canlılık vardı. Sinemacı'larla Sinematekçi'ler arasında tüm köprüler atılmamıştı daha. Yönetmenler filmlerini sunuyor, filmler üzerine tartışmalar yapıyor, açikoturumlar düzenleniyordu. Bu açık oturumlardan birine katılan Fransız yönetmeni Jean Douchet «Yılda 240 film yapıyorsunuz.» diyor ve ekliyordu : «Şimdi bir ülke düşününüz ki hem yılda 240 film yapsın, hem de bunların içinden 3 - 4 kaliteli film çıkmasın. İşte buna beni inandıramazsınız.»

O zaman anlıyamadım Douchet'in lâfındaki kerameti. Bugün de anlıyamıyorum. Hazret hani şöyle der gibi : «250 penaltı atıyor o adam. Eh, bunlardan 3 - 4 ü gol olur artık.»

Olmasına olur tabii. Üstelik dünyanın her yerinde, her sinemada kötü film, iyiye nazaran çoktur ama lütfen söyler misiniz, iyinin oranı dünyanın neresinde % 1,6 olur.?

Ama riki yıllar ve daha ömiydik hi kötü film riniz ola d güzele doğ

Böyle çam sinem pılıyor. Ya

Eh, ç

(1) O. Kem

(2) N. Özö

SİNEM

116) AMCA

Matba

117) ECZA

(8) s.

118) KAKI

bul, 1

119) KEM

TEKI

Kitab

120) MER

TEKI

tür P

121) ÖZÖ

Kuru

SİNEMATIKA

erçekcilik, pan, tra-
vitirdik. Nüfusumu-
zar bilenlerin içinde
pek çabuk unutu-
la teknik bilgilerle
olayından, basitin-
koptu tabii!

«?» mi demek isti-
eleştirinin... Ama
sullar düşünülerek
girmezdi. «Halk
bir alev gibi par-
ekler çıktı ortaya.
senteze vardılar.
arabilir mi kendi-

Ama yılar boyu süren birikimin 1958 de patlaması ve ileriki yıllarda sinemada ağırlığını sürdürmesi olmasaydı 1968 ve daha öncesinin karamsarlığına, umursamazlığına düşebilir miydik hiç? Düşemezdik. İyi filimler, umutlu yıllar olmayaydı, kötü filimlerin, verimsiz yılların azabını paylaşamazdık. Haberinizi ola dostlar, sinemada yeni bir kıpırdama var. İyiye doğru, güzele doğru, Türk'e doğru...

Böyle düşünmeseniz de ziyarı yok. Şöyle bir bakın Yeşilçam sinemasına.. Kıpır kıpır bir hareket var. Devamlı film yapılıyor. Yani «can» daha çıkmamış.

Eh, çıkmamış canda ümit vardır tabii. Tâ son nefese dek...

(1) O. Kemal Senaryo Tekniği - İst. 1963 S. 12

(2) N. Özön Akis 18.12.1965

Türkiye'de yayımlanmış

SİNEMA KİTAP ve BROŞÜRLERİ BİBLİYOGRAFYASI

1963

- 116) **AMCAM (Mon Oncle)**. — film eleştirisi — İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 7 s.
- 117) **ECZACIBAŞI KÜLTÜR FİLİMLERİ**. İstanbul, Apa Ofset Basımevi, (8) s. (resimli)
- 118) **KAKINÇ**, (Tarık) (Dursun) : **ÜNLÜ SİNEMA REJİSÖRLERİ**. İstanbul, Elif Kitabevi, 144 s., 500 krş. «Sinema Dizisi No: 2» (Ekim)
- 119) **KEMAL**, Orhan (Yazarın asıl adı Raşit Ögütçü'dür.) : **SENARYO TEKNİĞİ VE SENARYOCULUĞUMUZLA NOTLAR**. İstanbul, Elif Kitabevi, 95 s., 400 krş. «Sinema Dizisi No. 1»
- 120) **MERAM**, Ali K(emal) — **AKPOLAT**, Tekin : **SENARYO YAZMA TEKNİĞİ VE SİNEMADA ARTİSTİK OYUN SANATI**. İstanbul, Kültür Kitabevi, 104 s. (11 şekil), 500 krş.
- 121) **ÖZÖN**, Nijat : **SİNEMA TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ**. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, XX+191 s., 12,5 TL.

SİNEMATEK

- 122) **RESİMLİ GENÇ YILDIZLAR ALMANAĞI**. Derleyen: Ahmet Ökmen, İstanbul, Dizerkonca Matbaası, 296 s. (portre), 10 TL.
- 123) **YELPAZE YILDIZLAR ALBÜMÜ**. Hazırlayanlar: Edip Akın - Ali Sivri, İstanbul, Klişecilik ve Matbaacılık A.Ş. (Matbaası), 55 s. (portreli), 250 krş.

1964

- 124) **ATATÜRK - Soggetto della vita di sogetto der il cinema** - İstanbul, Aksisada Matbaası, (6) s., 1 plâns (portre)
- 125) **DURUKAN**, Muzaffer Fatma - **DURUKAN**, Muhteşem : **Mısır TARLASINDAKİ CİNAYET**. - film hikâyesi - **DOKUNMAYIN BİZLERE (Ateşçi)**. -senaryo- İstanbul, Doğruluk Matbaası, 64 s., 300 krş. «Durukan Film Prodüksiyon Kitap Yayınları: 1» (Nisan)
- 126) **DURUKAN**, Muhteşem : **KEMALİSTLER**. -senaryo- İstanbul, Ersa Kollektif Şirketi Matbaası, 76 s., 300 krş. «Durukan Film Prodüksiyon Kitap Yayınları: 2» (Kasım)
- 127) **GÜRSES**, Melâhat : **ARTİST OLMAK İSTEYENLERE FİLMCİLİĞİN İÇYÜZÜ**. (Kendi yayımı) İstanbul, 112 s., 600 krş.
- 128) **ÖZÖN**, Nijat : **SİNEMA EL KİTABI**. İstanbul, Elif Kitabevi, XV+(1)+344 s. (resimli), 15 TL. «Sinema Dizisi No: 3» (Temmuz)
- 129) **SES FİLM REKLÂM : RESİMLİ AMATÖR ARTİSTLER BÜLTENİ**. Derleyenler: Kâmile Bora - Halil Dilmen. İstanbul, Sıralar Matbaası, 175 s. (portre).
- 130) **TURAN**, Mustafa : **KOMPLE HUZUR**. -film senaryosu özü- İzmir, Sanat Matbaası, 10 s., 150 krş.

1965

- 131) **AKGÜN**, Ahmet : **SİNEMA PROJeksiYON MAKİNALARI**. Ankara, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü Basılı Eğitim Malzemeleri Hazırlama Merkezi Yayını. Editör: A. Fuat Olgaç. 40 s. (15 şekil), 100 krş. (Nisan)
- 132) **ARTİST ANSİKLOPEDIİSİ**. (1. fasikül) Hazırlayan: Recep Ekicigil - Tunca Aksoy. İstanbul, 7 s. (resimli, portreli) «Artist Dergisi Yayınları: 1»
- 133) **BERGMAN**, Ingmar : **YABAN ÇİLEKLERİ (Smultronstallet, 1957)**. -senaryo- Çeviren: Tezer Sümer. Ankara, Bilgi Yayınevi, 95 s., 2 plâns, 400 krş. «Sinema Dizisi: 1» (Temmuz)
- 134) **DURUKAN**, Muzaffer Fatma - **DURUKAN**, Muhteşem : **DOKUNMAYIN BİZLERE (Ateşçi)** -senaryo, 2. baskı - İstanbul, Doğruluk Matbaası, 58 s., 250 krş. (Haziran)
- 135) **DURUKAN**, Muhteşem : **MERKEZ FİLM KONTROL KOMİSYONU KİMLERDEN YANADIR**. -broşür- İstanbul, Doğruluk Matbaası, 15 s., 50 krş.

SİNEMATEK

Derleyen: Ahmet Ökmen,
(1966), 10 TL.

Yazar: Edip Akın - Ali Siv-
Matbaası), 55 s. (portreli),

İl cinema - . İstanbul,

Muhteşem : Mısır TARLA-
BENMAYIN BİZLERE

64 s., 300 krş. «Dur-
(Nisan)

Yayıncı: İstanbul, Ersa
Durukan Film Produksi-

BİZLERE FİLMCİLİĞİN

Yayıncı: Elif Kitabevi,

No: 3» (Temmuz)

FİLMCİLER BÜLTENİ.

Yayıncı: Sıralar Matbaası,

Yayıncı: İzmir,

FİLMCİLERİN ANKARA,

Millî Eğitim Malze-

Yayıncı: Olgac. 40 s. (15

Yayıncı: Recep Ekicigil -

Sanatçı Dergisi Ya-

Yayıncı: İstanbul, 1957).

Yayıncı: 95 s., 2 plâş,

Yayıncı: DOKUNMA-

Yayıncı: Doğruluk Mat-

KOMİSYONU

Yayıncı: Matbaası, 15 s.,

- 136) **DURUKAN**, Muhteşem : **KEMALİSTLER**. -senaryo, 2. baskı- İstan-
bul, Doğruluk Matbaası, 72 s., 300 krş. (Temmuz)
- 137) **ÖZGÜÇ**, Ağâh : **YERLİ SİNEMADA SEKS -Türk Sinemasında Kadın
ve Seks-** İstanbul, Çınar Matbaası, 158 s. (resimli), 500 krş.
- 138) **SİNEMATEK DERNEĞİ**. -Kuruluş broşürü- İstanbul, Apa Ofset Ba-
sımevi, (12) s. (resimli)
- 139) **U.S.I.S. (United States Information Service): FILM CATALOG 16 mm.**
Ankara, Ayyıldız Matbaası, XLII + 112 s.
- 140) **WELLES**, Orson : **YURTTAŞ KANE (Citizen Kane, 1941)**. -senaryo-
Çeviren: Nijat Özön, Ankara, Bilgi Yayınevi, 192 s., 2 plâş, 600 krş.
«Sinema Dizisi: 2» (Kasım)
- 141) **YESARİ**, Afif : **ARTİST OLMAK SANATI**. İstanbul, İtimat Kitabevi,
116 s. (resimli), 750 krş.

1966.

- 142) **ANTONIONI**, (Michelangelo) : **GECE (La notte, 1961)**. -senaryo- Çe-
viren: Ülkü Tamer, Ankara, Bilgi Yayınevi, 83 s. (resimli), 400 krş.
«Sinema Dizisi: 5» (Ağustos)
- 143) **BAZIN**, André : **ÇAĞDAŞ SİNEMANIN SORUNLARI**. Çeviren: Nijat
Özön, Ankara Bilgi Yayınevi, 198 + (4) s., 2 plâş, 750 krş. «Sinema
Dizisi : 6» (Aralık)
- 144) **BEAUVOIR**, Simone de : **BRİĞİTTE BARDOT**. Çeviren: Ülkü Tamer.
İstanbul, Uğrak Kitabevi, 32 s. (resimli), 200 krş. «Sinema Dizisi: 2»
(Mayıs)
- 145) **BERGMAN**, Ingmar : **YEDİNCİ MÜHÜR (Det sjunde inseglet, 1956)**.
-senaryo- Çeviren: A. Turan Oflazoğlu, Ankara, Bilgi Yayınevi, 99 s.
(resimli), 400 krş. «Sinema Dizisi: 4» (Haziran)
- 146) **ÇUKRAY**, G(rigoriy) : **ASKERİN TÜRKÜSÜ (Ballada o soldate, 1969)**.
-senaryo- Çeviren: İbrahim Denker. İstanbul, Ataç Kitabevi, 95 s. (re-
simli), 400 krş. (Temmuz)
- 147) **DURAS**, Marguerite : **HİROŞİMA SEVGİLİM (Hiroshima mon amour,
1959)**. -senaryo- Çeviren: Cevat Çapan. İstanbul, Uğrak Kitabevi, 84 s.,
400 krş. «Sinema Dizisi: 1» (Şubat)
- 148) **FELLİNİ**, Federico - **LO DUCA**, (Joseph), (Maria) : **TATLI HAYAT
(La dolce vita, 1960)**. Çeviren: Sabiha Serim. İstanbul, Habora Kitab-
evi, 152 s., 500 krş. «Film Romanları Dizisi: 1» (Ocak)
- 149) **GÜZEL BİR GÜN İÇİN (For a beautiful day - Pour le jour le plus
beau)**. İstanbul, Apa Ofset Basımevi, (12) s. (resimli, portreli)
- 150) **HOUSTON**, Penelope : **ÇAĞDAŞ SİNEMA (The contemporary cinema,
1963)**. Çeviren: Dikmen Gürün. İstanbul, Kitapçılık Limited Ortaklığı
Yayıncı, 128 s. (resimli), 500 krş. (Temmuz)
- 151) **İZMİR FİLMCİLER DERNEĞİ ANA TÜZÜĞÜ**. İzmir, Yenyol Mat-
baası, 20 + (2) s.

SİNEMATEK

- 152) **K(AKINÇ)**, Tarık Dursun : **AŞKIN DÜNÜ BUGÜNÜ YARINI**. -senaryo- İstanbul, Habora Kitabevi, 47 s., 300 krş. «Sinema Dizisi: 3» (Aralık)
- 153) **ÖZGÜÇ**, Ağâh : **ŞİİRLERLE SİNEMA**. İstanbul, Habora Kitabevi, 64 s. (resimli), 300 krş. «Sinema Dizisi: 2» (Mayıs)
- 154) **ÖZGÜÇ**, Ağâh - **SCOGNAMİLLO**, Giovanni : **1965-1966 SİNEMA YILLIĞI**. İstanbul, A.D.O. Yayınları, (16)+236+(20) s. (resimli), 10 TL. (Aralık)
- 155) **PUDOVKİN**, V(sevolod) I(larionoviç) : **SİNEMANIN TEMEL İLKE- LERİ (Kinorejissör i kinomaterial, 1926)**. Çeviren: Nijat Özön. Ankara, Bilgi Yayınevi, 224 s., 2 plânş, 750 krş. «Sinema Dizisi: 3» (Haziran)
- 156) **TOKATLI**, Attilâ : **REGARDS SUR LE CINEMA TURC**. Ankara, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını, Başnur Matbaası, 40 s. (resimli). (Aralık)
- 157) **TUNCER**, Cengiz : **SEVMEK SENİ**. -senaryo- İstanbul, Habora Kitabevi, 47 s., 300 krş. «Sinema Dizisi: 1» (Mart)
- 158) **TÜRK SİNEMATEK DERNEĞİ (İstanbul) : 1965-66 GÖSTERİ BRÖŞÜRLERİ**, 500 krş.
- 1967
- 159) **AMATÖR ARTİSTLER ALMANAĞI**. Derleyen : Sabahat Oğuz. M. Sıralar Matbaası, 168 s., (portre), 15 TL.
- 160) **ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ SİNEMA DERNEĞİ : 1967-1968 ÇALIŞMA PROGRAMI**. Ankara, Mini Basım ve Cilt Evi (Matbaası), (8) s. «Sinema Derneği Yayını: 1»
- 161) **ANTONIONI**, Michelangelo : **KIZIL ÇÖL (II deserto rosse, 1964)**. -senaryo- Çeviren: Egemen Berköz. İstanbul, Uğrak Kitabevi, 112 s., 2 plânş, 500 krş. «Sinema Dizisi: 3» (Mart)
- 162) **ATIF KAPTAN'IN 40. SANAT YILI JÜBİLESİ**. (Ankara, Doğu Matbaacılık ve Ticaret Limited Şirketi Matbaası), (16) s. (portreli)
- 163) **BERGMAN**, Ingmar : 1 — **AYNADAKİ GİBİ (Sasom i en spegel, 1961)**. Çeviren: Tezer Özlü. 2 — **SESSİZLİK (Tystnaden, 1963)**. Çeviren: Fadıl Taylan. -İki senaryo- Ankara, Bilgi Yayınevi, 156 s. (resimli), 600 krş. «Sinema Dizisi: 8» (Mayıs)
- 164) **CENTRAL TREATY ORGANIZATION : FESTİVAL OF DOCUMENTARY FILMS FROM THE CENTO COUNTRIES. (Cento Memleketleri Dokümanter Film Festivali)**. -program- Ankara, Doğu Matbaacılık ve Ticaret Limited Şirketi Matbaası, (4) s.
- 165) **DEVLET GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ, TÜRK SİNEMATEK/KULÜP SİNEMA 7 : 1963-1966'DA GÖSTERİLEN FİLMLER**. İstanbul, (6) s. (resimli)
- 166) **EİSENSTEIN**, (Sergey) (Mikayloviç) - **RENOIR**, (Jean) - **FORD**, (John) : 1 — **POTEMKİN ZIRHLISI (Brenenosek Potemkin, 1925)**.

Çevire
1937).
1939).
(resim
167) **FEDER**
«Türk
168) **KAZA**
ren:
manla
169) **MOU**
cents
120 s
170) **TÜR**
Yayı
171) **TÜR**
bul,
172) **ANK**
1968-1
sım
173) **FOR**
1965)
(resim
174) **ÖZÖ**
Bilgi
175) **TİKV**
SİNE
Fakü
176) «**TÜR**
Kuru
177) **T.C.**
ruluş
178) **ONA**
ra, İ
179) **ÖZG**
Matb
NOT : **SU**
dan
1955'

BUGÜNÜ YARINI. -senaryo-
krş. «Sinema Dizisi: 3» (Ara-

İstanbul, Habora Kitabevi, 64 s.

1965-1966 SİNEMA YILLIĞI.
s. (resimli), 10 TL. (Ara-

SİNEMANIN TEMEL İLKE-

Çeviren: Nijat Özön. Ankara,

«Sinema Dizisi: 3» (Haziran)

SİNEMA TURC. Ankara, Tu-

Matbaası, 40 s. (resimli).

İstanbul, Habora Kitab-

1965-66 GÖSTERİ BRÖ-

Sabahat Oğuz, M. Si-

SİNEMA DERNEĞİ :

ve Cilt Evi (Mat-

deserto rosse, 1964).

Kitabevi, 112 s., 2

Ankara, Doğu Mat-

(portreli)

en spegel, 1961).

1963). Çeviren: Fa-

s. (resimli), 600

DOCUMENTARY

emleketleri Dokü-

baacılık ve Ti-

SİNEMATEK/KU-

LER. İstanbul,

() - FORD,

kin, 1925).

Çeviren: Ahmet Küflü. 2 — **HARP ESİRLERİ** (La grande illusion, 1937). Çeviren: Nijat Özön. 3 — **CEHENNEMDEN DÖNÜŞ** (Stagecoach, 1939). Çeviren: Nijat Özön. -Üç senaryo- Ankara, Bilgi Yayınevi, 316 s. (resimli), 10 TL. «Sinema Dizisi: 7» (Mart)

167) **FEDERICO FELLINI.** İstanbul, Gül Matbaası, 28 s. (resimli), 250 krş. «Türk Film Arşivi Yayınları: 4» (Mayıs)

168) **KAZAN, Elia : AMERİKA AMERİKA** (America, America, 1962). Çeviren: Özyay Sunar. İstanbul, Habora Kitabevi, 160 s., 600 krş. «Film Romanları Dizisi: 30» (Nisan)

169) **MOUSSY, Marcel - TRUFFAUT, François : 400 DARBE** (Les quatre cents coups, 1959). Çeviren: Eray Canberk. İstanbul, Habora Kitabevi, 120 s., 500 krş. «Film Romanları Dizisi: 2» (Ocak)

170) **TÜRK FİLM ARŞİVİ.** -Tanıtma broşürü- İstanbul, Türk Film Arşiv Yayını, (12) s. (resimli)

171) **TÜRK SİNEMASINDA GERÇEKLER.** -Sinema 65 Dergisi cildi- İstanbul, Set Kitabevi, 13 sayı birlikte 16 TL.

1968

172) **ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ SİNEMA DERNEĞİ : 1968-1969 YILI ÇALIŞMA VE GÖSTERİ PROGRAMI.** Ankara, Mini Basım ve Cilt Evi (Matbaası), (8) s. «Sinema Derneği Yayını: 2»

173) **FORMAN, Miloş: BİR SARIŞININ AŞKLARI** (Lasky jedne plavovlavsky, 1965) -senaryo- Çeviren: Jak Şalom. İstanbul, Sürek Yayınları, 80 s. (resimli), 400 krş.

174) **ÖZÖN, Nijat . TÜRK SİNEMASI KRONOLOJİSİ (1895-1966).** Ankara, Bilgi Yayınevi, 256 s., 8 plâş, 15 TL. «Sinema Dizisi: 9» (Şubat)

175) **TİKVES, Özcan (Dr.) : Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda SİNEMA FİLİMLERİNİN SANSÜRÜ.** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, XIV + (4) + 239 s., 2 tablo, 10,55 TL. (Ekim)

176) **«TÜRK DİLİ DERGİSİ» SİNEMA ÖZEL SAYISI.** Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, Cilt 17, Sayı 196, 265-560. s., 750 krş. (Ocak)

177) **T.C. DEVLET GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ FİLM ARŞİVİ.** -Kuruluş broşürü- İstanbul, Türk Film Arşivi Yayını, (6) s. (resimli)

178) **ONARAN, Âlim Şerif (Dr.) : SİNEMATOGRAFİK HÜRRİYET.** Ankara, İçişleri Bakanlığı Yayınları, X+230 s., 20 TL. (Ocak)

179) **ÖZGÜÇ, Ağâh : 1968-1969 SİNEMA YILLIĞI.** İstanbul, Ahmet Sarı Matbaası, 248 s. (resimli), 10 TL. (Şubat)

NOT : **SUPHİ KANER** ile **NURULLAH TILGEN**'in İstanbul Yayınevi tarafından bastırılan «SİNEMA NOTLARI»nın tarihi belli değildir. Ancak 1955'lerde yayımlandığı tahmin edilmektedir.

SINEMATEK

görüntü

FILİMCİ, BU YAZI SENİN İÇİN!..

DÜNYA EKONOMİSİ'ni yakından izleyen ünlü «**THE ECONOMIST**» Dergisi'nin son sayılarından birindeki yazılar ilgimi çekti. İngiliz Sineması'ndan söz eden birinci yazı, devletin sinemaya beş milyon sterlin «**150 milyon Türk Lirası**» yardımını açıklıyordu. Fransız Sineması'nı öven ikinci yazı, 1968 yılında bu ülkede 117 film yapıldığını bildiriyordu. Ve tabii bu da yine devletin yardımı yoluyla olmuş ve Fransız'lar aynı yıl içinde filimlerine 18 milyon sterlin «**540 milyon Türk Lirası**» harcamışlardı. Bu toplama, ortak yapımlar dolayısıyla diğer memleketlerin kattığı 12 milyon sterlin «**360 milyon Türk Lirası**» dahil değildir. Fransa'da 1968 yılında yapılan 117 filimden 49'u Fransız yapımı, diğer 43 film de çeşitli ülkelerle ortak - yapım'dır. «**THE**

SİNEMA

MAYRİ CANER

ECONOMIST»in yazdıklarına göre, İngiltere'de «**NATIONAL FILM FINANCE CORPORATION** - Millî Film Yatırım Kurumu» ve Fransa'da da «**CENTRE NATIONAL DE LA CINEMATOGRAPHIE** - Millî Sinema Merkezi» sinema endüstrilerine hiç çekinmeden kredi musluklarını açıyor ve yapımcıları milyonlara boğuyordu. Ayrıca üzerinde önemle durulacak konu da, sosyalist ülkelerde devletin sinemaya yaptığı yardım karşılığı sanatçıyı zorlama çalışmalarına itmeleri yanında, gerek Fransa'da ve gerekse İngiltere'de sinema yapımcılarının hiçbir ağır şarta bağlı kalmadan, rahatlıkla çalışmalarını sürdürüyor. Örneğin Fransa'da «**Yeni Dalgacı**»ların sinemaya girişleri ve büyük başarı sağlamaları bu kredilerle gerçekleşebilmiştir. Üstelik bu yönetmenlerin kendi toplumlarını katılıkla eleştirmeleri bile kredi kay-

SİNEMATI

MAYRİ CANER

ECONOMISTin yazdıklarına göre, İngiltere'de «**NATIONAL FILM FINANCE CORPORATION** - Millî Film Yatırım Kurumu» ve Fransa'da da «**CENTRE NATIONAL DE LA CINEMATOGRAPHIE** - Millî Sinema Merkezi» sinema endüstrilerine hiç çekinmeden kredi musluklarını açıyor ve yapımcıları milyonlara boğuyordu. Ayrıca üzerinde önemle durulacak konu da, sosyalist ülkelerde devletin sinemaya yaptığı yardım karşılığı sanatçıyı zorlama çalışmalarına itmeleri yanında, gerek Fransa'da ve gerekse İngiltere'de sinema yapımcılarının hiçbir ağır şarta bağlı kalmadan, rahatlıkla çalışmalarını sürdürmeleridir. Örneğin Fransa'da «**Yeni Dalgacı**»ların sinemaya girişleri ve büyük başarı sağlamaları bu kredilerle gerçekleşebilmiştir. Üstelik bu yönetmenlerin kendi toplumlarını katılıkla eleştirmeleri bile kredi kay-

SINEMATEK

nağının kesilmesine fırsat vermemiştir. Gerçekte devletin sinemaya yardımının en iyi örnekleri bunlardır. Rusya'da, Bulgaristan'da, Çekoslovakya'da ve demir perde içinde kalan diğer ülkelerde devlet sinemaya yardım yaptı mı, karşılığını da «propoganda» olarak alıyordu. Özellikle bu tür devlet - sinema ilişkileri, bizim özel sektörün reklâm filim şirketlerine yaptırdığı «iş» olarak kalıyor ve sinema düşüncesi'nden ve sinema kavramından ayrı yönlere çekilip gidiyordu. Mao'nun Kızıl Çin'inde ise, bütün bunların daha kötüsü sürmekteydi. Çünkü bu ülkede geçtiğimiz yıl filim bile yapılmamıştı. Sinema'nın katı, insanlık dışı rejimlerde her zaman tehlikeli bir silâh olabileceğini düşünen Mao, sinema sanatçısına «iş» de vermemişti.

Gerek Doğu'da ve gerekse Batı'da sinema endüstrileri türlü yapım olanaklarını elde ederken, bir de Türk Sineması'nın durumuna göz atalım. Devlet - Sinema ilişkileri ülkemizde daha kurulamamıştır. 1948'de «rüsüm» problemini gözen karardan bu yana devlet babanın «Türk Sineması'nın varlığını bildiğine bile inanılmaz. Nijat Özön'ün dediğine göre, meclisde herhangi bir rafa kaldırılan sinema kanununun ne zaman yürürlüğe gireceği belli değildir. Üstelik bu kanun meclisten çıksa bile, Türk Sineması'na ne derece yararlı olacaktır? Buna da cevap verilemez. İkinci Beş Yıllık Plân'da sinema'ya gösterilen iki satırlık ilgi de, -kaldı ki dönem 1971'de sona ermektedir- hiçbir anlam taşımamaktadır.

Bu arada RENKLİ rüyalarda yaşayan bizim yapımcılarımız gelecek endişesinden uzak görünmektedirler. Devlet - Sinema ilişkisinin kurulması ne derece gerekliyse, devletin bu konuda uyarılması da o derece gereklidir. 12 Ekim seçimlerine büyük hazırlıklarla giren ve türlü - çeşitli sloganlar hazırlayan partiler, sinemayla hiçbir şekilde ilgilenmeyeceklerini şimdiden ispätlamışlardır. Bu durumda bütün «in-

emiştir. Gerçekte iyi örnekleri bun- Çekoslovakya'da r ülkelerde devlet ğını da «propogan- tür devlet - sinema lâm filim şirketle- ve sinema düşün- ayrı yönlere çeki- de ise, bütün bun- Çünkü bu ülkede nişti. Sinema'nın zaman tehlikeli bir sinema sanatçısına

ti'da sinema en- elde ederken, bir atalım. Devlet - kurulamamıştır. karardan bu ya- nin varlığını bil- dediğine göre, an sinema kanu- belli değildir. Türk Sinema- da cevap ve sinema'ya göste- 1971'de sona adır.

ayan, bizim ya- görünmekte- ması ne dere- arılması da o büyük hazır- lar hazırlayan- miyecekleri- bütün «in-

siyatif» yine bizim yapımcılara bırakılmış durumdadır. Sinema adamları bir araya gelecekler ve seçimlerden hemen sonra iktidarı ele geçiren hangi parti olursa olsun, kapısını çalacaklardır. Bunu yapmak için de, hazırlık şimdiden başlamalıdır.

«Millî Sinema Merkezi»nin kurulmasını hükümetten istemek en doğal hakkı olacaktır sinemacıların. Hükümete bu konuda hiçbir sorumluluk yüklenmeyecektir. Sinema biletlerine yapılacak küçük bir zam, «Millî Sinema Merkezi»nin kredi kaynaklarını «teşkil» edecektir. Türk Sineması'nın bugün için olanaklarını sağlayacak sadece kredi değildir ama, ekonomik durum düzeldikçe, diğer konularda büyük aşamalar olacaktır. 12 Ekim seçimlerinde hangi parti iktidara gelirse gelsin, sinemacıların seslerini duyurmaları ve de hükümetin bu sesi işitme zamanı gelmiştir artık... Geleneksel sözümüz «ağlamayan çocuğa meme verilmez» de hatırlatıldığı gibi, sinemacılarımız da herşeyin kendiliğinden olup bitmesini istememelidirler. Mücadele edilecek ve istenilen elde edilecektir. Bu karşı konulmaz bir kanundur. Ancak mücadele ederken de, elde edilmek istenilenin gerçek bir hak olduğu unutulmamalıdır. Bunu ispatlamak için yapımcıların dosyaları çeşitli inceleme ve araştırma raporlarıyla dolup taşmalıdır. «Ben şunu yapıyorum, benim imkânlarım bunlardır, şunu yaparsam bu imkânlar doğacaktır... Bana gerekli imkânları sağlarsanız iyi filim yaparım, iyi filimi dışarı satar, memlekete döviz de getirebilirim...» dedi mi filimci, devletin uzmanları buna inanmalıdırlar.

İşte RENKLİ rüyalardan uyanmak için bir fırsat!.. Ben uyarıyorum... Eğer 1970 eşiğinde Türk Sineması'nda bu uğraşı yapacak bir tek yürekli filimci çıkmazsa, diğer bir geleneksel sözümüzü sık sık anacağız : «ATI ALAN ÜSKÜDARI GEÇTİ!..»

SINEMATEK

NEZİH COŞ

GENE KRONOLOJİ
ya da ÖZÖN'e MİSİLLEME

Bilindiği gibi, «Ulusal Sinema» dergisinin 3 - 4. sayısında (Özön yazısında dikkatsizlikle Aralık 68 demıştır. Doğrusu Kasım 1968'dir.) sinema tarihçisi Nijat Özön'ün Türk Sineması üzerine yeni bir eseri olan «Türk Sineması Kronolojisi 1895 - 1966» hakkında uzun bir incelememiz yayımlanmış, Özön de bu yazımıza bir cevap ya da açıklama verme gereği duyarak «Yeni Sinema» dergisinin 28 - 29. sayısındaki yazıyı kamu oyuna sunmuştu.

«Ulusal Sinema» daki yazı ile gayemiz, 6 yıl aradan sonra Türk Sineması üzerine yayımlanan yeni ve ciddi bir kitabı çeşitli yönleriyle inceleyip, taşıdığı «kılavuz olma» iddiasını ne ölçüde gerçekleştirdiğini ve okuyucuya araştırmalarda kaynak olma bakımından ne gibi pratik doneler sağladığını, sunulmuş öz ve biçiminin yeterlilik ölçüsünü de göz önünde tutarak ortaya koymak; bunu yaparken şahsen karşılaştığımız günlük ve engellerden de örnekler vererek, kitabı daha somut bir şekilde değerlendirmektir... Kronoloji üzerinde gazetelerin kitap köşelerindeki üstünkörü ve parlak tanıtımaların dışında bir ciddiyetle durulması gerektiğine inananlardan olduğumuz için, «Kronoloji» başlığı taşıyan bir kitap için pek fazla çeşitli bölümler taşıyan bu eseri o çeşitli yönleriyle ele alarak, olumsuz gördüğümüz yanlarına parmak basmak istemiştik...

Hemen belirtelim; bu yazımızla, Özön ile son zamanlarda moda haline gelmiş bulunan o kuyruklu polemiklerden bir yenisine başlamak gibi bir niyet de taşıyor değildik. Hele hele - Özön'ün yazısında vardığı sonucu hatırlatarak - yapılmış ciddi bir incelemeyi küçümseme, inkâr etme gibi bir ön niyetimiz, yargımız da yoktu ve olmadığımızı da yazımızı sabır ve dikkatle okumuş her aklı selim sahibi kolayca anlayabilirdi.

Ama kazın ayağının pek de düşündüğümüz gibi çıkmadığını geç de olsa anladık. Cevabî nitelikteki yazısında gördük ki, sinema tarihçisi Nijat Özön, eleştiriye kolay gelen bir zât değildir ve kitabı hakkında ciddi bir üslupla yazılmış bir tanıtma ve eleştiri yazısı karşısında, teşekkürle başlama-sına rağmen - yazıyı yazanın genç bir yazar olduğunu bilmesinin de etkisiyle - alaycı ve müstehzi bir tavır takınarak bazı cümleler üzerinde dema-

gojiye giriş
«tabu» laştır
yoluyla yarg
(Özön'e
sinema araş
bir yöntem
tip iyiniyetli
yalarının de
tilmesine ka
benzerinin k
şahsımıza v
herhalde faz

İşte Özön
lara bizim c
rirken öte y
airmiştir.

1) Bir
niyetiyle ku
üzerinde do
tır... Bu biz
araştırması
ettiği gibi b
bir sorun c
pirüs' teki
mesinin bir
soruya da s
tartışmasını
yöneltecekti
lerle vakit
kalmaz Nija

2) Özön
ğımı» tartış
sonrası için
yor... ve so
dikkatle ok
ğunu ya d
mektir. C
olmaktan b
karışıklığın
fiğ'i haklı
miş ve bur
kitabının 5

SİNEMA

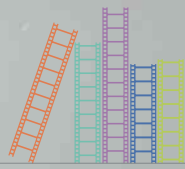
gojiye girişmiş, detayda polemiklere kaçmış, kitabını dokunulmaz göyerek «tabu» laştırmış ve eleştirmeni baştankara etme eğilimi ve sorgu - sualler yoluyla yargılamış, bir hüküm giydirmedeği kalmıştır...

(Özön'e şunu hatırlatalım ki; vardığı sonuçta belirttiği gibi, Türkiye'de sinema araştırmaları bir veya birkaçı geçmiyorsa, bunun nedenlerini sağlam bir yöntem taşımayan kitabı hakkındaki «yapıcı» eleştirilerimizden çok bu tip iyiniyetli eleştirilere karşı açılan mesnetsiz ve «yıkıcı» hücum kampanyalarının doğurduğu sonuçlarda aramak gerekir. Türk filimlerinin eleştirilmesine karşı çıkan bayların eleştirenlere karşı açtığı kampanyanın bir benzerinin kitabı konusunda yazdığımız eleştiriden dolayı Özön tarafından şahsımıza ve temsil ettiğimiz genç yazarlar kuşağına karşı açılır gibi oluşu herhalde fazla sevinç verici olmamalıdır.)

İşte Özön'ün bu nitelikte bir cevabi yazı yayımlaması, değinilen noktalara bizim de yeniden eğilmemizi ve bir yandan sorgu - sualiere cevap verirken öte yandan kitabın bazı sorunlarını yeniden açığa koymamızı gerektirmiştir.

1) Bir girişten sonra Özön, dura dura, yazımıza giriş kanalı açmak niyetiyle koyduğumuz «Refiğ ile Papirüs'teki yazışmalardan çıkan sonuç» üzerinde durmuş ve bize oturup Refiğ'in tutumunun nedenlerini açıklamıştır... Bu bizi fazlaca ilgilendirmemektedir. Kaldı ki biz, «Özön'ün yeni bir araştırması olup olmaması» tartışmasının, yazışmanın esas konusunu teşkil ettiği gibi bir iddiada bulunmamış, bunun sadece yazışmadan ortaya çıkan bir sorun olarak bizi ilgilendirdiğini belirtmiştik. Bu yüzden Özön'ün «Papirüs» teki yazışmanın konusu o değildir» diyerek uzunca açıklamalara girişinin bir âlemi yoktur... Ayrıca Özön'ün sorup bir yana bıraktığı bir soruya da şu soruyu sorup geçelim : «Acaba yazımıza giriş olarak Papirüs tartışmasının bir sonucunu almasaydık, Özön hangi türden alaycı bir soru yöneltecekti, merak ettik?» (İşte böyle sudan sorular ve detayda polemiklerle vakit geçirmeğe zorlanırsak, elbette ciddi araştırmalar yapacak vakit kalmaz Nijat Bey...)

2) Özön'ün aynı sorunu, yani «kitabın yeni bir araştırma olup olmadığını», tartışırken değindiği şaşırtıcı bir nokta da şudur : (Yazar «Özön 1960 sonrası için iyi bir inceleme yapmış mıdır?» diye soruyu apaçık ortaya atıyor... ve soruyu cevaplamıyor.) demektedir. Özön... Bu da yazımızı gerekli dikkatle okumadığını, yazıdan genel bir sonuç çıkarma yeteniğinin az olduğunu ya da yazımızdaki bazı eleştirileri görmezlikten geldiğini düşündürmektedir. Çünkü yazının genel havası ile Özön'ün sorusuna karşılık vermiş olmaktan başka, 5. sütunda, genel olarak yılları incelemenin zorunluğunu, karışıklığını, eksik yanlarını belirttikten sonra; «Hele 1960 sonrası için Refiğ'i hakkı çıkaracak derecede yetersiz bir inceleme ortaya çıkmıştır» demiş ve bunun nedenlerini de uzun uzun açıklamıştı... Demek ki Özön bizi kitabının 50 sayfasını (yarısı Türk sineması dışı bilgi) kapsayan 1960 son-

SİNEMATEK

rasını görmemezlikten gelmekle suçlarken, aslında kendisi 1960 sonrası için yazdıklarımızı görmemezlikten gelmiş; bu demagoji taktiğini de sırf yazısının 5. paragrafını bağlamak için kullanmıştır. Yoksa ilerki sayfalarda, 1960 sonrası için yazdıklarımıza verdiği cevaplar açık açık görülmektedir.

3) Aynı paragrafta Özön «Kronoloji» nin sadece 1960 sonrası ele aldığı gibi garip bir de ifade kullanmaktadır. Bu olsa olsa şu anlamı taşıyabilir : (Kronolojiyi hazırlamakta asıl amacımız 1960 sonrasında da Türk Sineması üzerinde araştırmalar yaptığımızı göstermek ve bunu kamu oyununa sunmaktır.) Ayrıca kitabın önsözünde de kitabın ilkin 1963'de yayımlanmak üzere ve «Elli Yıllık Türk Sineması» adıyla hazırlandığı belirtilmektedir. Yani, kitabın yayımının 1968'e kadar uzaması sonucu kılığı değişmiş ve adı da «Kronoloji» olmuştur. İşte Özön'ün kitabında, yeniden ele alacağımız aksaklıkların bir nedeni olarak belki bu değişikliği göstermek mümkündür.

4) Özön'ün karıştırmalarından biri de 6. paragrafın hemen başında yer almaktadır. Tarih ile kronolojinin aynı dönemi ele alan kısmı arasında araştırma ve malzeme yönünden ille de başkalık, yenilik aramızın aklımıza nereden geldiğini soruyor burada Özön?... Hafızamızı topluyor ve aklımıza hiçbir zaman böyle bir düşüncenin gelmediği sonucuna varıyoruz ve anlıyoruz ki Özön bu kez de yazımızın 1. sütun altında yer alan «Ve kitap ne derecede yeni bir araştırma niteliği taşımaktadır?» sorusuna tatiklemiştir... Oysa bu sorumuz kronolojinin tarihle aynı dönemi ele alan kısmına izafeten değil, bütününe şamil olarak sorulmuş; Özön ise bunu vereceği cevaba göre ayarlayıp, ileri sürmediğimiz bir düşüncenin aklımıza nereden geldiğini sormak demagojisine kadar götürmüştür... Ancak paragrafı kapatmadan şunu belirtelim : Aynı dönemin filimlerini tarih ve kronoloji başlığı altında inceleyen iki kitaptan, tarih başlıca filimlerin şu ya da bu yönden değerini ortaya koyup, önemini belirtirken; kronoloji de aynı şeyi yaparsa ve örneğin daha çok kaynak ve kılavuz olma niteliği taşıyacakken, tarihten çok fazla birşey (her yılın tüm filimlerinin belirtilmesi gibi) vermese, aynı dönemin tarihi ile kronolojisi arasında «doneleri» bakımından «başkalık» ve «yenilik» bulamama halinde eleştirme yapmak pekâlâ da mantık çerçevesine girebilir... Nitekim yazımızda üzerinde durulup Özön tarafından yanlış aksettirilen kıtas da bu olmuştur. Keza 5. sütunun başlarında «Kitabın bütünü içindeki bilgilerde Türk Sineması Tarihi esas tutulmuş, ancak kronolojik bir biçimde değerlendirilmiştir» derken dayanılan mantık da budur. Bir yandan «Kronoloji 1960 sonrası ele alır» deyip bir yandan da 1960 öncesi yılları için normal olarak «Tarih» teki malzemenin küçük eklemelerle yeniden sunulduğunu, zaten eldeki bilgilere göre bundan fazlasının verilemeyeceğini iddia eden yazar, bari 1960 sonrası için de «Tarih» e ek bir kitap hazırlasaydı da yeni araştırma olarak gösterdiği bölümü daha açık bir şekilde inceleyip değerlendirebileydik. Hem o vakit, Özön belki de Giovanni Scognamiglio'nun «Yeni Sinema» dergisinin 21 - 22 - 23. sa-

da kendisi 1960 sonrası için
je taktiğini de sırf yazısının
ksa ilerki sayfalarda, 1960
açık görülmektedir.

dece 1960 sonrası ele al-
lsa olsa şu anlamı taşıya-
1960 sonrasında da Türk Si-
mek ve bunu kamu oyuna.

ilkini 1963'de yayımlan-
rıldığı belirtilmektedir.

ku kılığı değişmiş ve adı
yeniden ele alacağımız
göstermek mümkündür.

rafın hemen başında yer
de alan kısmı arasında
yenilik aramızın ak-
hafızamızı topluyor ve

gi sonucuna varıyoruz
altında yer alan «Ve
maktadır?» sorusuna ta-

aynı dönemi ele alan
muş; Özön ise bunu
düşüncenin aklımıza

dur... Ancak paragrafı
tarih ve kronoloji
lerin şu ya da bu

kronoloji de aynı şe-
niteliği taşıyacak-
belirtilmesi gibi)

aneleri» bakımından
apmak pekâlâ da
de durulup Özön

5. sütunun başla-
Tarihi esas tutul-
derken dayanılan

de alır» deyip bir
teki malzemenin

ere göre bundan
ası için de Ta-
sterdiği bölümü

vakit, Özön bel-
21 - 22 - 23, sa-

yısında (Ağustos - Eylül - Ekim 1968; s : 52 - 53) yayımlanan bir yazısında belirttiği çelişmeye de düşmez ve yeni araştırmasında daha doğru ve ölçülü sonuçlara varabilirdi. Scognamillo'ya bir cevap vermemesine karşılık bize Bay Coş şöyle demiş: B. Coş böyle buyurmuş) diye yüklenen Özön, diyelim ki Türk Sinemasının 1966 sonrası yıllarını araştırdığı yani sansür tutanaklarını inceleyip yargılara varmaya çalıştığı zaman bu tarz çelişmeler içine düşmesin!

5) Yazımızda «Türk Sinemasının Dışında Bilgiler» paragrafı altında inceleyip, yerli sinema ile ilgili bilgilerin yarım - yamalaklığına ve ölçüsüzlüğüne karşılık kitabın yarısını kapsadığı için eleştirdiğimiz «Yabancı Sinemalar» ve «İç - Dış Olaylar» ayrımları için Özön'ün ileri sürdüğü mazeret ve sav da hayli cılız kalmaktadır. Bir defa bu bilgilere «fazlalık» deyimini yakıştırmamız, bütünüyle, yerli sinema hakkındaki bilgilerin eksikliğinden ve Özön'ün bu bölümlere yerli sinema aleyhine yer vermesinden ileri gelmiştir.. Kendi sinemasının filimleri filimleri hakkında 1968 yılında dahi tam bir bilgiye sahip olmayan Türk okurunun 40 yılda bir yayımlanmış bir kitabın yarısının da adı hilâfına bilgiler getirdiğini görmesi halinde bunları «fazlalık» sayması herhalde garip karşılanmamalıdır... Öte yandan bu fazla bölümlerin kendi başlarına oldukça değerli derlemeler olduğunu, Türk sineması ile ilgili bir kitapta bu derece büyük hacimde hatta eş değerde yer almasının ise eksiklikler yanında garip durduğunu, ayrıca Özön'ün belirttiği gibi yabancı sinemalar ve iç - dış olaylarla pek içli dışlı olmamış bir Türk sinemasını ele alan kitapta hiç de karşılaştırma olanağı getirmediğini (Halbuki Özön kronolojilerin önemli bir niteliği olarak karşılaştırmaları kolaylaştırmasını göstermektedir.) örnekler de vererek ilk yazımızda belirtmiştik... Bunlara rağmen Özön'ün bu bölümlere «fazlalık» atfetmemizin nedenini anlamamakta niçin güçlük çektiğini kestiremedik... Öte yandan Özön, «Yabancı Sinemalar» ayrımındaki bilgileri Türkiye'ye getirilmiş bulunan ve fiyatları da çok yüksek sayılmayacak bazı yabancı kitaplarda da bulabileceğimiz, oysa Türk filimleri için ne bizim ne de yabancıların yararlanabilecekleri tamlık gösteren bir kaynağın «nâmevcut» olduğu yolundaki eleştirilerimizi de bizi tenkit etmek için koz olarak kullanarak, herkesin lisan bilgisi olamayacağını, ayrıca batılı sinema kitaplarının dahi kitabındaki gibiler yer verdiklerini, bunların yararlı derlemeler olduğunu, zaten lisan bilenlerin dahi çeşitli yabancı kitaplarda değişik tarihlene yöntemleri ile karşılaşacaklarını belirtmektedir. Hemen şunu soralım : İlk yazıda da söylece dediğimiz gibi, Özön'ün «Kronoloji» ye «İç - Dış Olaylar» ı katmasında, sinema - dışı okuru da celbetme gibi bir düşüncesi olmuş mudur? Bu ayrımın sinemamızla sıkı bir ilişkisi bulunmadığına göre bu soruya «mutlaka» dememek elde değildir... Ayrıca çeşitli yabancı kitaplarda kronolojiklere rastlandığını belirten Özön, acaba hangi yabancı sinema kitabında «İç ve Dış Olaylar Kronolojisi» ekine rastlamıştır. Nitekim bizim ilk ya-

SİNEMATEK

zıda sözünü ettiğimiz yabancı sinema kitaplarının hiçbirinde bu türden ekler yoktur. «Yabancı Sinemalar» eki üzerinde açıklama veren Özön bu noktayı da es geçmiştir.

Ama şurası bir gerçektir ki; sinemaları üzerine Özön'ün bizim sinema üzerine yaptığı gibi tamlık göstermeyen küçük ve ek kronolojiler düzenleyen ülkelerde, başlangıçtan bugüne kadar çevrilmiş filimler zaten bilinir. Bu filimler için kronoloji özelliği göstermeyen (çünkü bir yıl hakkında bilgi verirler) ayrı ve kaynak nitelikte başvurma kitapları vardır. Bu kitaplar da çoğu kez birtakım sinema kuruluşları tarafından hazırlattırılır. Örneğin, Fransız filimlerini «Unifrance», İtalyan filimlerini «Unitalia» yıllardır kitaplar ve bültenlerle tanıtır durur. Alman sinemasının filmlerini de «Export Union» aynı şekilde derlemekte, tanıtlamaktadır. Amerikan sinemasının yıllık panoraması «Screen World» adıyla ölene kadar Daniel Blum, son birkaç yıldır da John Willis tarafından hazırlanmıştır. Almanya'da Alman sinemasının doğuşundan itibaren her yıl yaptığı bütün konulu filimler ve teknik kadroları her filme bir sayfa ayırmak suretiyle, Berlin'deki Alman Sinematek'i tarafından «Deutsche Stummfilme» adında ve ciltler dolusu bir eser halinde kıdemli yönetmen Gerhard Lamprecht'e hazırlattırılmıştır... Bunları hiç kuşkusuz Özön de bilir. Türk sineması ise 1950'lere kadar fazla bir yapım hascına zaten ulaşmış değildir. Ama 1950'den sonra yapılan yüzlerce film ve kadrolarını bilen var mıdır içimizde? Yıllardır bu konu ele alınmış, yapım yıllıkları çıkarılmış mıdır? Yoo! O zaman 1962'deki kitabının önsöz dip notundan çevrilen tüm filimlerimizin listesine sahip olduğu anlaşılın Özön'ün, kendi sineması üzerine 6 yıl sonra çıkardığı bir kronolojide tuttuğu hatalı yolun mazeretini demagoji yaparak gidermesi hiç de hoş olmayan bir tutumdur... Ayrıca bu kitabı ile ilgili olarak Özön'den yapılması beklenilecek şey de zaten Lamprecht'in filimler kataloğu ayarı bir bir şey değildir. Kaynak ve kılavuz olma iddiasındaki bir kronolojinin 1948 sonrası film - yönetmen listelerinin tamlık göstermemesidir. İlk yazımızda Özön'ün kitabı için «ara kitabı» deyişini kullanmamızın nedeni de bu tamlığın olmamasıdır. Nitekim evvelce yapılmış bir çalışma ve araştırma yokken, birdenbire seçilmiş filimler ve yorumlamalarla ortaya çıkan bir kronolojiye karşı okuyucu ve eleştiricinin tavrının bizimkinden pek ayrı olması beklenemezdi.

6) Gelelim Özön'ün bir kronolojinin niteliklerini sayıp döktüğü 6. paragrafın sonlarına... Burada Özön bir kronolojide aranacak başlıca niteliklerin (Tarihlerinin sağlam, güvenilir, açık ve kesin olması; olaylar arasında bağlantı kuruştaki başarısı; temel olanı ayrıntılardan ayıklayabilmesi; karşılaştırmaları kolaylaştırması; bütün bunları okuyucuya biçim yönünden en elverişli kılıkta sunması) gibi nitelikler olduğunu ve bizim kitabı inceleyen bu temel noktalara hiç değinmediğimizi belirtiyor.

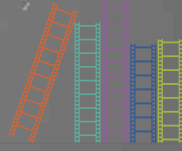
SİNEMATEK

Bir kere Özön'ün kitabı, bütün kronolojik yanlarına rağmen aslında bütün olarak sinemamız üzerine «tipik bir kronoloji» olmaktan uzak, dağınık, karışık bir derlemedir.

a) «Kronoloji», «zaman bilgisi» anlamına gelir ve belirli bir konuya ait olayları tarihlerine göre sıralama işinden ibarettir... Yani kitabın tuttuğu yol göz önüne alınarak; önce yılın en önemli ve genel sinema olayı olarak «kaç filmin çevrildiği ya da sansürden gösterim izni aldığı» belirtilmişse, bu filimler piyasaya çıkış tarihlerindeki sıraya veya kolaylık olması için alfabetik sıraya göre dizilmeli; bundan sonra da yılın diğer önemli sinema olayları kitapta olduğu gibi belirtilmelidir... Böyle bir kılavuz kitap herhalde elimizdekinden çok daha fazla kronoloji özeliği taşıyacak, çok daha fazla kaynak niteliğinde olacak, araştırmalar için çok daha fazla döküman temin edecektir.

b) Kronolojilerde yıllara ait birtakım genel görüşler ve genel yargılar yer alabilir. Kronolojiyi yapan şahsın kişisel görüşleri, filimler ve diğer bilgiler üzerindeki kişisel yargıları, nihayet düşüncelerini «empoze etme» eğilimi, eserini kılavuzluk iddiasını daima azaltır... İşte bu sakınca Nijat Özön'ün «Türk Sineması Kronolojisi» nde bütünüyle mevcuttur. Kronolojik sıraya göre (veya alfabetik sıra) filimler (örneğin yönetmenleri ve Özön'ün beğenmediği bir teklifle 2 - 3 baş oyuncusu ile) verildikten ve yılın diğer önemli sinema olayları tarihlendikten sonra, Özön'ün önemsemediği gibi filimlerin gösterdiği bazı türsel eğilimler de noktalanmak isteniyorsa; bu iş ancak objektif değerlendirmelerle yapılabilir... Yani geçen yazıda değindiğimiz gibi «Düğünce köy filmi; Çağ filmi; Din sömürücülüğü» gibi gruplar ve nitelermeler değil, yalnızca «Renkli filmler; Müzikaller; Yabancı filmlerden kopyalar» gibi kişisel olmayan örneklemeler söz konusu edilebilir... Çünkü kılavuz kitaplardaki esas, bilginin çok özlü ve objektif bir şekilde sunulması, yararlanma şeklinin okuyucuya bırakılmasıdır. Böylece temel olan da ayrıntılardan ayıklanmış olacak ve okuyucu bu kitaplarda ne bulabileceğini önceden bilecektir... Örneğin, «Guide» serisinin «The Western» kitabını ya da Özön'ün «Sinema Terimleri Sözlüğü»nü ele alalım... İlkinde Amerikan sinemasının kuruluşundan 1967 sonuna kadar çektiği bütün «western» filimlerinin alfabetik olarak sıralanmasıyla, bu filimlerde çeşitli görevlerle çalışmış kişilerin bellibaşlılarının çalıştıkları «western» filimlerini kapsayan filmografileri yer alır. (Kullanılan tarihlendirme yöntemi tekdır ve kod numaraları yolu ile filmografi ve endeks bölümleri arasında kuvvetli bir bağıntı kurulup, karşılaştırmalar kolaylaştırılmıştır.) Öteki kitap ise sinemacılık alanında kullanılan terimleri, Fransızca ve İngilizce dizin'lerini de kapsamak üzere açıklamaktadır ve yapma güçlüğüne karşılık Özön'ün en başarılı çalışmalarından biridir.

«Türk Sineması Kronolojisi» ise özü ve biçimi ile başarısız ve kaynak olma niteliğinden uzak bir kılavuzdur. Bunun en önemli nedeni de film-

SİNEMATİK

Bir kere Özön'ün kitabı, bütün kronolojik yanlarına rağmen aslında bütün olarak sinemamız üzerine «tipik bir kronoloji» olmaktan uzak, dağınık, karışık bir derlemedir.

a) «Kronoloji», «zaman bilgisi» anlamına gelir ve belirli bir konuya ait olayları tarihlerine göre sıralama işinden ibarettir... Yani kitabın tuttuğu yol göz önüne alınarak; önce yılın en önemli ve genel sinema olayı olarak «kaç filmin çevrildiği ya da sansürden gösterim izni aldığı» belirtilmişse, bu filmler piyasaya çıkış tarihlerindeki sıraya veya kolaylık olması için alfabetik sıraya göre dizilmeli; bundan sonra da yılın diğer önemli sinema olayları kitapta olduğu gibi belirtilmelidir... Böyle bir kılavuz kitap herhalde elimizdekenden çok daha fazla kronoloji özeliği taşıyacak, çok daha fazla kaynak niteliğinde olacak, araştırmalar için çok daha fazla döküman temin edecektir.

b) Kronolojilerde yıllara ait birtakım genel görünüşler ve genel yargılar yer alabilir. Kronolojiyi yapan şahsın kişisel görüşleri, filmler ve diğer bilgiler üzerindeki kişisel yargıları, nihayet düşüncelerini «empoze etme» eğilimi, eserin kılavuzluk iddiasını daima azaltır... İşte bu sakınca Nijat Özön'ün «Türk Sineması Kronolojisi» nde bütünüyle mevcuttur. Kronolojik sıraya göre (veya alfabetik sıra) filmler (örneğin yönetmenleri ve Özön'ün beğenmediği bir teklifle 2 - 3 baş oyuncusu ile) verildikten ve yılın diğer önemli sinema olayları tarihlendikten sonra, Özön'ün önemsemediği gibi filmlerin gösterdiği bazı türsel eğilimler de noktalanmak isteniyorsa; bu iş ancak objektif değerlendirmelerle yapılabilir... Yani geçen yazıda değindiğimiz gibi «Düğünce köy filmi; Çağ filmi; Din sömürücülüğü» gibi gruplar ve nitelermeler değil, yalnızca «Renkli filmler; Müzikaller; Yabancı filmlerden kopyalar» gibi kişisel olmayan örneklemeler söz konusu edilebilir... Çünkü kılavuz kitaplardaki esas, bilginin çok özlü ve objektif bir şekilde sunulması, yararlanma şeklinin okuyucuya bırakılmasıdır. Böylece temel olan da ayrıntılardan ayıklanmış olacak ve okuyucu bu kitaplarda ne bulabileceğini önceden bilecektir... Örneğin, «Guide» serisinin «The Western» kitabını ya da Özön'ün «Sinema Terimleri Sözlüğü»nü ele alalım... İlkinde Amerikan sinemasının kuruluşundan 1967 sonuna kadar çektiği bütün «western» filmlerinin alfabetik olarak sıralanmasıyla, bu filmlerde çeşitli görevlerle çalışmış kişilerin bellibaşlılarının çalıştıkları «western» filmlerini kapsayan filmografileri yer alır. (Kullanılan tarihleme yöntemi tekdir ve kod numaraları yolu ile filmografi ve endeks bölümleri arasında kuvvetli bir bağlantı kurulup, karşılaştırmalar kolaylaştırılmıştır.) Öteki kitap ise sinemacılık alanında kullanılan terimleri, Fransızca ve İngilizce dizin'lerini de kapsamak üzere açıklamaktadır ve yapma güçlüğüne karşılık Özön'ün en başarılı çalışmalarından biridir.

«Türk Sineması Kronolojisi» ise özü ve biçimi ile başarısız ve kaynak olma niteliğinden uzak bir kılavuzdur. Bunun en önemli nedeni de filim-

SİNEMATEK

lerin tamamen belirtilmemesi ve çok kişisel saptamalara yer vermesidir... Bu yargı daha da ileri götürülerek denilebilir ki Özön, elindeki kaynakları yalnızca kendi araştırma görüşü açısından değerlendirmiş ve yılın filimlerini o ayrıma, bu ayrıma dağıtmıştır. Böylece ayrımlara giren filimler keyfi ölçülere bağlı kalmak zorunda ile karşılaşmışlardır... Bu ayrımların tek faydalanma şekli vardır. O da bir yılın filimleri içinde roman - piyes uyarlamalarının % kaç, yabancı aktarmalarının % kaç, Özön'ün çok benimsediği bizimse doğru bulmadığımız «türsel ayırım» a göre de örneğin «polisyelerin», «melodramların», «sulu güldürülerin» ne bileyim «gerçekçi tavır takınanların» % kaç olduğunu tespit ve bu oranların yıldan yıla gösterdiği değişiklikleri inceleyebilme olanağıdır... Ama kitap bu kılığı içerisinde bu olanağı okuyucuya verecek durumda değildir. % oranlarını tespit edebilecek tek kişi vardır. O da N. Özön'dür. Çünkü kaynağın aslı onda gizlidir... Bize sunduğu ise kişisel çeşitlemeleridir... Ve bu çeşitlemelerin yöntemi belirtilmediği gibi, sonucu da tamlik göstermemekte, sadece örnek olarak verilmektedir. Çünkü adı geçmeyen bir sürü film vardır ki bu filimlerin o çeşitleme gruplarından herhangi birisine girmemesine imkân yoktur. Bu durumlarda ayrımların tek yarar şekli olan % oranı elde etme olanağı da kaybolmuştur... Kısaca Özön'ün derlemesi sadece kendisine ve kişisel araştırmalarına yarar sağlayıp, kaynaklık edecek bir düzeni çıkarmaktadır karşımıza. Sayın yazar ise, cevabi yazısında, kimsenin elinde kendisinde mevcut olan bilgiler bulunmadığı için verdiği örnek ve çeşitlemeleri olduğu gibi kabul etmemizden başka çare olmadığını söylemekle herhalde okuyucusu ile alay etmektedir.

c) Özön'ün yıllara ait incelemelerinde objektiflik ve kılavuzluk niteliği olmadığı gibi belirli bir yöntem de yoktur... Örneğin «Filmler» ayrımını ele alalım... Özön bu ayırma her yıl için gösterilen bir miktar filmin, sanat değerlerine göre değil de, bir eğilimi göstermesi, bir türü başlatması ya da çok iş yapması gibi çeşitli «kıstas» lara göre seçildiğini belirtmektedir... Ama aksi bir tesadüf, Türk Sinemasında sanat değeri olduğu kabul edilen ya da sözü edilen ne kadar film varsa, hepsinin de bu üç kıstastan birine uyarak (yani, ya bir eğilim göstererek, ya yeni bir türü başlatarak ya da çok iş yaparak) bu ayrıma girdikleri görülmektedir. İşin garip tarafı ise yılın başlıca filimlerinin 3 kıstastan hangisine göre bu ayrıma girdiklerinin anlaşılabilmesidir... Özön'ün elinde başlangıcından bu yana çevrilen bütün Türk filimlerinin en çok iş yapanlarını yıl yıl tespit için ne gibi bir kaynak vardır acaba? Öte yandan filimlerin çok iş yapması da herhalde bir yılda anlaşılacak bir özellik değildir... Giderek filimlerin «bir eğilim göstermesi» de sağlam ve kesin bir kıstas sayılamaz ya da filmin gösterdiği bir eğilimden söz edilebilir... Bir türü başlatma özelliği ise, bir yerde «Filmler» ayrımına pek az bir miktarda filmin alınmasını gerektirebilir; çünkü film türleri sayıca az olduğu için, bu türleri başlatan film sayısı

SİNEMATI

nın da bunu aşmaması gerekir. Eğer bu özellik, her yılın filimleri için ayrı ayrı düşünülüyorsa, o vakit de her yıl örneğin «melodram» türünü hangi film başlattığını tespit zorlaşacaktır. Ama aslında bu da faydasız ve anlamsız bir kıstastır.

Bu cılız «kriter» lere dayanarak özellikle 1960 sonrası yıllarında «Filimler» ve «Eğilimler Özellikler» ayrımında belirtilen yapıtların ne sebepten böyle ayrı iki grupta toplandığını anlamak koay değildir... Örneğin, 1966'da Orhan Elmas'ın «Altın Şehir» i, Bilge Olgaç'ın «Nikâhsızlar» ı, ve Vedat Türkali'nin «Sokakta Kan Vardı» filimleri «Filimler» ayrımına neden girmemişlerdir acaba? Üçü de belirli yönleriyle tipik eğilimler gösteren filimlerdir oysa... 1968 Şubat'ında Ankara'dayken, Atıf Yılmaz'ın «Harun Reşid'in Gözdesi» ve Fevzi Tuna'nın «Devlerin İntikamı» filimlerini izleyebilmek için, bu filimlerin birlikte gösterildiği «Seyran Sineması» nın yerini sorduğumuz vakit «Vallahi değil sinemaların yerleri, ben Ankara'nın semtlerini bile tanımıyorum. İşim yüzünden sinemaya da gittiğim yok.» şeklinde cevap aldığımız sinema tarihçimiz acaba bu filimleri hangi ölçüye göre saf dışı bırakmışlardır?... 1961'de Ün'ün, polis filimleri arasında özel bir yeri olan «Ölüm Peşimizde» si ve Von Theumer'in renkli Türk - Alman ortak yapımı «Cehennemde Buluşalım» ı (Kitapta Theumer için «Silâhlar Konuşuyor» adıyla tek film zikredilmektedir.) acaba neden «Filimler» e girmemişlerdir? Kaldı ki Theumer'in filmi hem renkli oluşu, hem de sinemamızın ortak - yapımına gidişi gibi 2 önemli ve yeni eğilimi taşımaktadır... Her Zeki Müren filmi «Filimler» e alınmazken («İstanbul Kaldırımları» gibi... Ayrıca Erksan'ın bu filmi oynatıldığı yılın «Eğilimler Özellikler» ayrımına dahi alınmamıştır. Oysa Sauvajon'un «Ma Pomme» undan aktarma olduğu için «aktarmalar» paragrafına alınabilirdi.) «Hep o şarkı» ihtimal renkli oluşuyla bu ayrıma girmeğe hak kazanmıştır... Peki Von Theumer'in renkli filminin kusuru ne ola ki?

Yeni bir türü başlatan ya da eğilim gösteren film derken ilk aklına gelenlerden biri de «Cilâhî İbo» serisi olmaktadır. 1957'de Osman Seden'le başlayıp Nuri Ergün ve Mehmet Dinler tarafından sürdürülen «Cilâhî İbo» filimleri komedi türünde yeni bir eğilimi, «tıpleme» akımını getirmesine rağmen «Filimler» ayrımında es geçilmiştir. Ayrıca «Türk Sineması Kronolojisi» ni karıştırarak «Cilâhî İbo» komedilerinin ne vakit başladığını anlamaya imkân yoktur.. Ayrımlara film alışverişi tamamen gelişigüzel yapılmıştır.. Tarık Dursun'un polise türdeki 3 filminden «Aramıza Kan Girdi, 1963» ve «Kelebekler Çift Uçar, 1964» filimler ayrımına alınmış, ama «Korkusuz Kabadayı, 1963», dışarda bırakılmıştır. 1955'de Akad'ın («Beyaz Mendil», «Kardeş Kurşunu», «Meçhul Kadın») filimleri ana listeye girmiş, «Eğilimler Özellikler» ayrımında son ikisi ile birlikte yönetmenin yorgunluk belirtisi olarak gösterilen «Görünmeyen Adam İstanbul'da» kordelâsı girememiştir. Gene örneğin, Akad'ın «Kardeş Kurşunu» ve «Meçhul Ka-

SİNEMATEK

dın»ı «Filimler»e girmiş de Faruk Keç'in «Hayatımı Mahveden Kadın»ı ya da Dr. Arşavir Alyanak'ın «Günahkâr Baba»sı girememiştir.

Yıllık film listelerinin tam olarak verildiği yıllarda, örnek olarak 1947'de de bir başka yöntemsizliğe işaret etmek mümkündür. Bu yıl içinde (11) filmin sansürden gösterim izni aldığı belirtilmektedir. Ve bu filmlerin hepsi de «Filimler» ayrımına girecek nitelikler taşımaktadır. «Eğilimler Özellikler» den öğrenildiğine göre bu 11 filmin 6'sı «burjuva melodramı» özelliğine sahiptir. Peki bu 6 filmin 6'sı da mı çok iş yapmış, ya da bir türü başlatmıştır. 6'sının da melodram eğilimi gösterdiği için bu ayrıma alındığı kabul edilse, çok filimli yıllarda da aynı eğilimi gösteren bütün filmleri «Filimler» ayrımına almak, yani tutulan yöntemden şaşmamak gerekmez mi? Yöntemlilikten söz edebilmek için bu çelişmeleri halletmiş olmak gerekirdi sanırız.

Bu durumda Özön, hangi biçim sağlamlığından, bağlantı kurmadaki hangi başarıdan, hangi karşılaştırma kolaylığından söz etmektedir acaba? «Kronoloji» de rastladığımız tek yöntem vardır. O da «keyfilik» yöntemidir. Önce sağlam temellere oturmuş, «kılavuzluk» yanı kuvvetli, iyi bir «kronoloji» meydana getirmek, sonra onun niteliklerinden söz etmek gerekir. Bu yüzden ortadaki karmakarışık derlemenin Özön'ün belirttiği «kronoloji nitelikleri»nin çok uzağında kalması tabii bir durumdur.

7) Özön'ün epey uzunca tartıştığı bir sorun da Ağâh Özgüç'ün «1965-1966 Sinema Yıllığı» ile ilgilidir. Bu konu ile ilgili olarak Özön'ün ileri sürdüğü görüş, kitabın yalnızca 1965 filmlerini kapsamadığı ve üzerinde yazılı «1965-1966» ibaresinin tarafımızdan görmezlikten gelindiğidir. Bu, Özön'ün kelime oyunlarından doğmuş bir başka sakat görüştür. Çünkü «1965-1966» ibaresi taşıyan kitabın kapsadığı filmler, gerçekten 1965'de çevrilmiş ya da aralık ayı söz konusu edilerek çevrilmesine başlanmış ama bitmemiş veya çevrilmesi bittiği halde sansürden çıkıp vizyona girememiş filimlerdir. Ama 1965'in filimleridir. Ancak, bu filmlerin 1965'e ait olduğunu anlayabilmek için, Özön'ün yaptığı gibi kitabın üzerindeki «ad»a bakmak değil de, kitapta alfabetik olarak yer alan filmlerin Bay Özgüç tarafından daha önce «Sinema 65» dergisinde ve «1965 başından bu yana çevrilen filmler» başlığı altında kronolojik olarak sıralanan filmler olduğunu hatırlamak gerekirdi. Peki Özön'ün takıldığı «1965-1966» ibaresinin taşıdığı anlam ne olabilirdi? Özgüç ve arkadaşları kitaba «1965-1966 Sinema Yıllığı» adını, herhalde bazı filmlerin çekimi bitmediği için koymuş değillerdi. Çünkü kitap kendi yöntemine «çekimin başlaması» göre gerçekten 1965 prodüksiyonunu içeriyordu. Ve Özön'ün belirttiği gibi bazı filmler 1966'ya falan ait değillerdi. Çünkü Bay Özgüç «1966'da çevrilen filmler»i de «Yeni Sinema» dergisinde sıralamıştı ki, kendi yöntemine göre bunların arasında «1965-1966 Sinema Yıllığı»ndaki filmlerden çekimi 1966'da bitenlerin yer almasına imkân yoktu. Nitekim «Yeni Sinema»daki tutanak-

larda bunu
«1965 Ocak
değillerdir.
tutturmaya
Ocak'ından
fen. Bakalım
da. Burada
dolayısıyla
noktaya az
lık'ın adını
di hazırlay
çekimi 196
sa kitapta
gerektiği b
da ayrıca
da söz ed
kapağında
di asıl. «
o vakit. A
«365» gün
(Kitabın
noloji» si
aralık ayı
1967 prod
kitaba «1
olmuştur.
kitap her
bizim içi
mümkün
sıraladığı
örneğin.
Şubat'ın
lığı» der
1969» ya
bir kital
Gele
ret eder
gün şeki
noloji'd
yan 3 f
Hikâyele
çıkamam

SİNEMAT

ni Mahveden Kadın» ya
memiştir.
ollarda, örnek olarak
mümkündür. Bu yıl içinde
mektedir. Ve bu filim-
ler taşımaktadır. «Eği-
min 6'sı «burjuva me-
da mı çok iş yapmış,
eğilimi gösterdiği için
da aynı eğilimi göste-
ni tutulan yöntemden
ek için bu çelişmeleri

bağlantı kurmadaki
öz etmektedir acaba?
«keyfilik» yöntemi-
ni kuvvetli, iyi bir
inden söz etmek ge-
ninün belirttiği «kro-
durur.dur.

Özgüç'ün «1965-
Özön'ün ileri sür-
ve üzerinde ya-
dığıdır. Bu, Özön'
tür. Çünkü «1965-
nen 1965'de çevril-
laşmış ama bit-
zyona girememiş
1965'e ait oldu-
daki «ad» bak-

Bay Özgüç tara-
bu yana çev-
filimler oldu-
«1966» ibaresinin
1965-1966 Sinema
koymuş değil-
göre gerçekten
bazı filimler
nen filimleri
göre bunla-
ni 1966'da bi-
ki tutanak-

larda bunu açıkça görmek mümkündür. Yoksa Özön'ün dediği gibi kitapta «1965 Ocak'ında ve 1966 Aralık'ında çevrilen filimler», birlikte yer almış değildir. Rakam uyumsuzluklarını incelemeyi kabul etmeyen ve atıp tuturmaya çalışan Özön, zahmet edip «Yeni Sinema» da yayımlanan «1966 Ocak'ından itibaren çevrilen filimler» tutanağına bir göz gezdirirsin lütfen. Bakalım 1966'da çevrilen hangi filim varmış «1965-1966 Sinema Yıllığı»nda. Burada Özön bize «Yıllık'ta yer alan filimlerin bir kısmının sansür, dolayısıyla piyasaya çıkış tarihlerinin 1966 olduğunu ileri sürecektir ki bu noktaya az ilerde değineceğiz. Mesele Özön'ün savunduğu gibi olsaydı «Yıllık'ın adını «1964-1965-1966 Sinema Yıllığı» şeklinde değiştirmeleri gerekirdi hazırlayıcıların.. Çünkü Özön'ün yöntemine göre 1965 filimlerinin içinde çekimi 1964'te başlayıp da bitirilememiş bazı filimler de bulunabilirdi. Oysa kitapta, 1964'e ait olduğu «Çanakkale Arslanları»nın dışarda bırakılması gerektiği bir notla düzeltilirken, sıralanan filimlerin ikisinin yarım kaldığı da ayrıca belirtilmiştir. Yani kitabın içeriği belli edilmiş ve bir «Yıllık'tan da söz edilerek baş sayfaya oturtulmuştur. Özön bizi eleştirirken kitabın kapağındaki «1965-1966» ibaresine değil «Yıllık» sözcüğüne önem vermeliydi asıl. «365» günü kapsayan bu yılın «1965» olduğunu çıkarabilirdi belki o vakit. Ama 1965'in hangi ayından, 1966'nın hangi ayına kadar uzanan bir «365» günden söz edildiği kitapta belirtilse idi, Özön'e hak verebilirdik. (Kitabın önsözünü bir kez daha okuyunuz.) Ayrıca kitap Özön'ün «Kronoloji» sindeki «sinema olayları» ayrımında da saptandığı gibi 1966 yılının aralık ayında piyasaya çıkarılabilmiş, içine de yapım şirketlerinin 1966-1967 prodüksiyonları ilân olarak alınmıştı. İşte Özgüç ve arkadaşlarının kitaba «1966» ibaresini de sokmaları tamamen bu ticarî düşüncenin ürünü olmuştur. sanırız. Yoksa 1967'ye girilirken 1965'in filimlerini tanıtan bir kitap herhalde fazla ilgi çekici olmaz ve modası geçmiş sayılırdı. (Tabii bizim için değil) Aynı durumu «1968-1969 Sinema Yıllığı»nda da görmek mümkündür. Bu kitap ta Özgüç'ün «Yeni Sinema»da kronolojik olarak sıraladığı «1968» yılı filimlerini alfabetik olarak resimleyen bir «Yıllık'tır örneğin. Ama içinde 1969 filimlerinin ilânları bulunduğu ve kitap da 1969 Şubat'ında piyasaya çıktığı için, satılacağı yıl ile ilgisi «1968-1969 Sinema Yıllığı» denerek belirtilmektedir. Tıpkı üzerinde «International Film Guide 1969» yazılı bir kitabın 1968 filimleri, üzerinde «Screen World 1967» yazılı bir kitabın da 1966 filimleri hakkında bilgi verşi gibi.

Gelelim Özön'ün kitabına... «Yıllık'ın zaman diliminin belirsizliğini işaret eden Özön, «Kronoloji»de tutulan «sansür tarihi» yöntemi ile en uygun şekli seçtiği kamsındadır. Önce şu bir-iki noktaya işaret edelim. «Kronoloji»deki filimler, yapıldıkları değil de sansürden gösterim izni alamayan 3 filim («Hudutların Kanunu», «Bitmeyen Yol» ve «Soluk Gecenin Aşk Hikâyeleri») acaba neden 1966'ya konulmuştur. Bu filimler 1966'da piyasaya çıkamamışlardır. Dolayısıyla kamuya mal olmamıştır, etki de doğurma-

SİNEMATEK

mişlardır. Yani daha bir türü başlattığını, çok iş yaptığını, ya da özel bir eğilim getirdiğini 1966'da söyleme olanağı yoktur. Hadi son iki film tamamen yasaklandığı, yani ticari sinemalarda gösterilme olanağı kalmadığı için (sansür yasakladı) ibaresi ile 1966'da bırakıldı diyelim.. Ama «Hudutların Kanunu», örneğin İstanbul'da ancak 1967 Mart'ında «Yeni Taksim Sineması»nda gösterilmiştir. Bu yüzde 1966'ya alınmaması ve kitabin kapsamı dışında bırakılması gerekirdi. Halbuki Özön, 1965'de çevrilip yasaklanan «Bitmeyen Yol»u da, 1966'da çevrilip yasaklanan «Soluk Gelenin Aşk Hikâyeleri»ni de 1967'de sansür izni alıp piyasaya çıkan «Hudutların Kanunu»nu da 1966'ya alarak pek de hoş bir yöntem uygulamış sayılmaz.

Özön'ün «sansür tarihi» yönteminin ikinci bir tuhaf yanı daha vardır... Örnek olarak sansürden yılın son günlerinde ya da haftasında çıkmış bir filmi alalım.. Özön'ün yöntemine göre bu film biten yıla ait sayılacak ve kronolojik incelemesi de o yılda yapılacaktır. Oysa vizyona ertesi yılın başlarında çıktığı için kamuya o yıl malolacak ve etkilerinden çok iş yapıp yapmamasından ancak yeni yılda söz edilebilecektir. Böyle olduğu halde bir filmin önceki yılın «çok iş yapanları» arasında yani «Filmler» ayrımında gösterilmesi bir çelişki teşkil edecektir. Bu çelişik durumla Özgüç'ün yöntemindeki «ertesi yıl bitip oynayan filmler» sorunu aynı paraleldedir. Onun için Özön'ün «sansür tarihi» yöntemini fazla önememesini tavsiye etmeyiz. Belki şu noktaya da değinirsek sorun daha iyi aydınlanabilir: Türkiye'de kültür seviyesi yüksek olmadığı gibi ticari işlerde kapkaççılık ve yalan-dolan düzeni de kaçınılmazdır. Bunun filmcilerdeki bir örneği ise yapım ve işletmecilerin filmlerini daha sansürden çıkmadan sinemalarda göstermeye başlamalarıdır. Elinizdeki derginin geçen sayılarında yer alan «Sansürde Bu Ay» sayfalarına bir göz gezdiriniz. 1. sayıdaki listenin filmlerinden 16 numaralı «Beş Âsi Adam» filmi görüldüğü gibi 19 Haziran 1969'da sansürden çıkmıştır. Oysa bu film Ağâh Özgüç'ün «Yeni Sinema 28-29» da görüldüğü gibi 1968'in aralık ayında çevrilmiştir. Bizim tutanaklarımıza göre de İstanbul'da, Kadıköy «Özen Sineması»nda 18. Aralık 1968'de vizyon yapmış ve başka sinemalarda da gösterilmiştir. Kısaca 1968'in filmidir ve sansür sırasını beklemeden vizyonunu yapmaktadır. Oysa Özön'ün yöntemine göre «Beş Âsi Adam», 1969'un filmi sayılmaktadır. Görüldüğü gibi sansür tarihini vermekle filmi vizyon yılı tespit edilmiş olmamaktadır. Aynı şekilde 24 Haziran 1969'da sansürden çıkan «Mazimdeki Kadın» filmi, 9 Haziran'da İstanbul'da gösterilmiştir. 2. sayının listesindeki «Bu Ne Biçim Hayat» filmi, 15 Temmuz 1969'da sansür edilmesine karşılık 28 Nisan'da, «Çifte Tabanca Kabadayı», 22 Temmuz'da sansür edilmesine karşılık 3 Mart haftasında, «Son Mektup» filmi de 25 Temmuz'da sansür edilmesine karşılık 21 Nisan haftasında İstanbul'da gösterilip durmuşlardır. Bu gerçekleri izleyen bir

sinema yazarı bırakıp, sinema tarihi» ne göre sür» de 1939'da rakam ve listelerden da yöntem

8) Geçen nuçlarını verdi daha fazla ilgili ilk yazı konuda salt itiraf ederiz. bölümü daha yısı hakkında bat'ında sund ları dışında, yabilir. Özön geldiği ve ha çıkmış değild hareket ise, de bu konuyu detaysız ve meğe başlan okuyucuların ulaşabildiğim yardım bekl

Yeterince nelleme ile kat yöntemli tap vermiş çalışması g diklerini aç olacaktır sa cuğu gibi menin ve l raz da...

SİNEMATİK

yaptığın, ya da özel
Hadi son iki film
rılme olanağı kalma-
rakıldı diyelim.. Ama
1967 Mart'ında «Yeni
ya alınmaması ve ki-
Özön, 1965'de çevri-
sasaklanan «Soluk Ge-
piyasaya çıkan «Hur-
r yöntem uygulaması

haf yanı daha var-
da haftasında çık-
biten yıla ait sayı-
tır. Oysa vizyona er-
acak ve etkilerinden,
edilebilecektir. Böyle
arasında yani «Fİ-
tır. Bu çelişik du-
filimler» sorunu
ntemini fazla önem-
ek sorun daha iyi
gibi ticari iş-
tır. Bunun filmci-
daha sansürden
teki derginin ge-
bir göz gezdiri-
Adam» filmi gö-
bu film Agâh
alık ayında çev-
köy «Özen Si-
sinemalarda da
klemenden viz-
Âsi Adam»,
vermekle fil-
de 24 Haziran
da İstanbul'-
at» filmi, 15
e Tabancalı
haftasında,
lık 21 Nisan
izleyen bir

sinema yazarı olarak ben nasıl gidip de Özgüç'ün «yapım ayı» yöntemini bırakıp, sinema piyasasından uzak bir çevrede yaşayan Özön'ün «sansür tarihi» ne göre düzenlediği rakamlara, listelere güvenirim. Nihayet «sansür» de 1939'da ihdas edilmiş bir kuruldur. Yani Özön de 1939'dan önceki rakam ve listelerini yapım yılı esasına göre vermiştir. Yani kitabı bu açıdan da yöntem sakatlığı içindedir.

8) Geçen sayıda sinema salonu ve koltuk-sandalye sayısı ile ilgili sonuçlarını verdiğimiz «Sinemalar» incelememize gelince. Bu konuda Özön'e daha fazla yüklenmeğe herhalde hakkımız olmasa gerek. «Kronoloji» ile ilgili ilk yazımızda «1400 kapalı sinema» alternatifini ortaya atmakla, bu konuda salt bir uyanma ve tartışma ortamı yaratmak istediğimizi burada itiraf ederiz. 1968 sonundaki «sinema durumu»nu ele alan etüdümüzün 2. bölümü daha yeni bilgilerle kuvvetlendirilmiş, desteklenmiş ve salon sayısı hakkında geçen sayıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak 1968 Şubat'ında sunduğum ilk kopyadaki rakamların da koltuk ve sandalye sayıları dışında, tahmin) olarak aynı durumu gösterdiğini Özön belki hatırlayabilir. Özön'ün kitabına aldığı rakamların «resmî» liğinin nereden ileri geldiği ve hangi araştırmaya dayandığı ise ayrıca merak konumuz içinden çıkmış değildir. Bu meçhul «resmî» verileri kullanmayı mazur gösterecek hareket ise, herhalde verinin kaynağını da birlikte belirtmek olurdu. Gene de bu konuyu fazla uzatmak yersiz kaçacaktır. Eserimizin bazı sonuçları detaysız ve kaynaksız olarak kamu oyuna sunulmuş ve tepkileri belirlemeğe başlamıştır. Bastırabilme olanağı bulduğu taktirde Özön de dahil okuyucuların detayda eleştirilerini elbette bekleyeceğiz. Bazı sonuçlara ulaşabildiğimiz için övünmüyor, daha doğru ve kesinini çıkarmak için yardım bekliyoruz...

Veterince uzayan bu yazımın sonunu «Kronoloji» hakkında birkaç genelleme ile kapatmak istiyorum. Özön, «Kronoloji» si ile fazla detaylı, sakat yöntemli, pratik gibi görünmesine karşılık kullanışsız, yetersiz bir kitap vermiştir. Hâlâ bu eserin savunmasına girmesi ve altta kalmamaya çalışması gereksizdir. Artık kimlerin bu kitaptan ne şekilde yararlanabildiklerini açıklamaları ve tartışmayı okuyucuların sürdürmeleri daha doğru olacaktır sanırım.. (Ben galiba 1958-59'da «Sevmek Günah Mı», «Sokak Çocuğu» gibi bazı filmler görmüştüm. Bakayım şu kronolojiye hangi yönetmenin ve kaç yılının filimleri imiş?) diyecek sinemaseverler konuşsun biraz da...

SINEMATEK

basında sinema

RUS SİNEMASI

AYDA bin sekiz yüz lira: Bugün Rusya'da, halkın en çok sevdiği artistler arasında bulunan, en iyi yönetmenler tarafından ısrarla aranan bir film yıldızının aylık kazancıdır bu.

Bir film yıldızı nasıl olur da ayda binsekizyüz lira kazanır? İnsan inanmıyor doğrusu. Oysa **Demidova** böyle düşünmüyor. «**Bu para iyi bir şekilde yaşamama yetiyor**» diyor Sovyet yıldızı ve şöyle devam ediyor: «**Bu paradan başka, sette olduğum günler için 25 rubleden (350 lira) 40 rubleye (560 lira) kadar ikramiye alıyorum. Belki bu rakamlar batıda gülünç karşılanır. Ama bizde sanat ticaretle karıştırılmaz. Ve bizim için sinema hâlâ sanattır.**»

Demidova film çalışmalarından başka, öğleden sonraları şehir dışında bulunan tiyatroya, Taganka'ya koşuyor. Şüphesiz bu tiyatro Moskova yerine New York'da olsaydı «off Broadway» olarak adlandırılacaktı.

ÜNİVERSİTEDE ÖĞRETİM ÜYESİ

Rusya'da kültür ilişkileri çok geniştir. **Dudintsev**'in, 1956'da ontistalizm devrini açarken söylediği gibi, orada yalnızca ekmele yaşanmaz. Bu sebeple Rusya'da, eczaneler gibi dai-

ma açık olan kütüphanelere gideren bir tramvaycı ile karşılaşmak her zaman mümkündür. Bunun gibi **Demidova** da çalışmalarının dışında kalan zamanını kütüphanede, izlediği kitaplar arasında geçiriyordu. Diğer yandan bu genç aktris, bütün dünyada, iki yıl üniversitede politik ekonomi dersi veren tek yıldız niteliğine de sahipti.

Demidova, bir aktristen çok, sarlon aristokratizminin içinde bulunan bir kadın görünümündeydi. Yüzünün zarif çizgileri, mavi gözleri, şeffaf teni ve ölçülü vücuduyla herkese — sinemanın ihtilâlin en büyük propaganda aracı olduğu yıllarda göze çarpan — kaba görünüşlü, kısa saçlı aktris tipini unutturuyordu.

Bugün de sinema Rusya'da ideolojik olmaya devam ediyor. Geçenlerde sona eren Uluslararası Altıncı Sinema Festivaline yolladığı mesajında **Kosigin**, «Sinemanın sosyal gelişiminde, uluslararası emniyet ve barış sağlığında halkın birliğine yardımcı olması gerektiğini» bildirmişti. **Gerashimov** da, Pravda'da, sansasyon yaratmaktan başka amaç taşımayan **Venedik** ve **Cannes** Festivallerinde ayrı olarak, gerçek demokrasi çerçevesi içinde gelişen sosyalist ülke festivallerinin önemine değinmişti.

«TRAMVAYA BİN

Otuz yaşları kendisine sorular yük bir olgular

«— Nasıl akti

«— Tiyatro

hayalimde yatar

mez tiyatro en

Fakat sınavlarda

Mimar olan bab

retmen olan ann

memi söylediler

bir ders olan

tim. Üniversitede

tim. Ama yine

tamıyordum. Ü

hülyamın gerçe

yardımcı oldu

yönetmeni, Tag

nama imkânı sa

sinema senaryo

ile evlendim. V

lışıyordu. Böyle

girdim. Son iki

viridim. İlk film

ki ile çevirdiği

«— Sizin

kimlerdir?»

«— Ne den

«— Halkın

leştirdiği artis

rum.»

«— Burada

diğerlerinden

yız. Örneğin

uzak yerlere

giderim. Bir

için müracaat

ra beklemekt

mek vücut h

h oluyor.»

SINEMATE

«TRAMVAYA BİNERİM»

Otuz yaşlarındaki sarışın yıldız kendisine sorulan bütün soruları büyük bir olgunlukla cevaplandırdı.

«— Nasıl aktrist oldunuz?»

«— Tiyatro küçüklüğümden beri hayalimde yatardı. Liseyi bitirir bitirmeden tiyatro enstitüsüne başvurduğum. Fakat sınavlarda başarı gösteremedim. Mimar olan babamla, Politeknikte öğretmen olan annem başka bir yol seçmemi söylediler. Böylelikle sevdiğim bir ders olan politik ekonomiyi seçtim. Üniversitede iki yıl asistanlık yaptım. Ama yine de eski hülyamı unuttum. Üniversite tiyatrosu bu hülyamın gerçekleşmesinde yardımcı yardımcı oldu. Beni seyreden tiyatro yönetmeni, Taganka Tiyatrosunda oynamaya imkânı sağladı bana. Derken bir sinema senaryo yazarı olan Vladamir ile evlendim. Vladamir, Mosfilm'de çalışıyordu. Böylelikle sinema dünyasına girdim. Son iki yılda tam sekiz film çevirdim. İlk filmim, büyük Smektunovski ile çevirdiğim «Gün Yıldızları» idi.»

«— Sizin beyaz perde ilâhlarımız kimlerdir?»

«— Ne demek istiyorsunuz?»

«— Halkın saygı gösterdiği âbideleştirdiği artistlerden söz etmek istiyorum.»

«— Burada yotur bu. Biz artistler, diğerlerinden farklı bir hayat yaşamıyoruz. Örneğin ben, çoğu yerlere yayan, uzak yerlere tramvay ya da metro ile giderim. Bir zamanlar otomobil almak için müraaat etmiştim. Ama sonra sıra beklemekten sıkıldım. Üstelik yürümek vücut hatlarımı korumakta faydalı oluyor.»

«SOVYET YILDIZLARI MUTLUDUR»

Rusya'da daha fazla kazananlar da yok değil. Örneğin, Avrupa'da da isim yapmış Tatiana Samoilava'nın eski kocası Vasili Lanovoi. Bir süre önce boşanan bu çift, Anna Karenina'yı çevirmek için tekrar birleşmişlerdi. Bu filmdeki kont Vronski rolü ile Vasili, romantik Rus kahramanı olarak gönülleri fethetti. Bugün Lanovoi ayda 400 ruble (5600 lira) kazanmaktadır.

«— Bir Rus artisti gününü nasıl geçirir?»

«— Benim yaptıklarımı söyleyebilirim. Sabahları erkenden kalkarak, otobüsle Mosfilme giderim. Orada çalışmaya saatine kadar çalışırım. Öğleden sonra da tiyatroya giderim. Provalar, çaylar, bisküviler bittikten sonra, 19'da oyuna çıkarım. Akşam, üç odası ve mutfağı olan evime döner, kocamla çene çalarım. Sonra bende bir hobi olan soyut resime kendimi veririm. İşte bizdeki yıldızlar böyle, normal bir hayat sürerler. Üstelik son derece mutludurlar da.»

Deminova'nın son filmi «Altı Temmuz». Bu filmde yıldız, Lenin'e karşı bir kadın olan Spiridovna'yı canlandırıyor. Bu roldeki başarısı üzerine Deminova, Lenin'in ilk karısı Krupskaja'yı canlandıracak önümüzdeki günlerde. (13 Eylül -969 tarihli Milliyet'den)

İTALYAN SİNEMASI

Ünlü Amerikalı aktör Lee Marvin, bir İtalyan yapımcısının İtalya'da bir filmde oynaması için yaptığı bir milyon dolarlık teklifi reddettiğini doğrulamış, «Evet reddettim. Çünkü, filmin senaryosu rezillik ve kepazelik doluy-

SİNEMATEK

du. Senaryoyu okuduktan sonra içimden kusmak geldi» demiştir.

Yapımcının adını vermekten kaçınan ünlü aktör, İtalyan sinemasının günden güne kötüye gittiğini sözlerine eklemiş ve şöyle konuşmuştur :

«— Artık İtalyanlar da rezil filmler yapmaya başladılar. Bir zamanlar Fellini gibi adamlar, sinema dünyasına yeni kapılar açmayı başarmışlardı. Ama bugün bu kapılar bir bir kapatılıyor İtalyan sinemasında. Belki de kasalarını düşünerek İtalyan yapımcıları, buna bağlı olarak yönetmenler, dünya gözüklerini düşünmeden, hayasızlık örneği olan filmlere girmektedirler.»

İTALYAN SİNEMASEVERLERİ NEREDESİNİZ?

Bunları söylerken bile hiddetine mâni olamayan Lee Marvin, içine biriktirdiği şeyleri bir bir ortaya döküyordu : «Kamera önünde istenilen her şeyi yaptım. Ama böylesine filmleri, soyunmayı, onyediy yaşındaki bir kızla sevişmeyi yapamam. İğrenç şey bunlar..»

Lee Marvin'ı bu konuda en çok üzzen şey de, İtalyan sinemaseverlerinin bu tür filmler karşısındaki vurdum duymazlığı idi. Neydi bu hayasız filmler iptilâsı ve neden sinemaseverler tepki göstermiyorlardı? İnceliği ve zevkliliği ile ün yapan İtalyan filmciliği nereye gidiyordu?

«Beni sofu zannetmeyin. İyi bir aktör değerinizi ancak, iyi bir konusu, şahane bir diyalogu ve iyi bir yönetmeni olan filmlerde gösterebilirsiniz. Bütün bunlar yapımcıların suçudur. Bunu yaparsanız dedikleri yönetmenin de kabahati olabilir bunda? Belki yapımcılar

bu filmlerle büyük kazanç sağlayacaklardır ama, De Sica, Zavattini, Fellini'nin yarattığı İtalyan sineması da ötüp gidecektir. Bir aktistin yalnızca bu tür filmleri yaparak bir milyon dolar kazanacağı gerçek değildir. Son olarak yaptığım «Paint Your Wagon» (Arabamı Boya) adlı filmle aynı miktar elime geçmektedir. Ve üstelik hiç kimse bana soyunmamı, küçük bir kızla yatağa girmemi söylemedi...»

(16 Eylül 1969 tarihli Milliyet'den)

ÇEKOSLOVAK SİNEMASI «MUCİZE!»

1960 yılına kadar, Çek Sineması denilince akla, canlı resim ve kuklalarıyla, canlandırma filmleri gelirdi. 14 milyon nüfuslu bu küçük ülkede, yılda, 15 - 20 uzun metrajlı film yapılmakta, fakat bu filmler, ülkenin canlandırma filmlerinde eriştiği düzeye ulaşmaktan uzak bulunmaktaydı.

1966 yılında Çek Sineması, uluslararası çeşitli şenliklerde, 25'i uzun, 41'i kısa metrajlı filmler için 66 ödül birden kazandı. Bir yılda, sinema konusunda, bu sayıda ödül ne duyulmuş, ne de görülmüştü. Bu beklenmeyen çıkışa hazırlanmayan sinema dünyası, şaşkın, ağız çiklamasız, haykırdı : «Mucize!»

Bu yazımızda, Çekleri bu başarıya ulaştıran nedenleri araştıracağız.

Çek Sinemasında gelişim dizisi, dört belirli bölüm gösteriyor : 1) Bohemya sineması, 2) Çek sinemasına geçiş, 3) Stüdyoların kuruluşu ve orta kuşak, 4) Sinemanın devletleştirilmesi ve orta kuşak.

Bohemya sineması ilk örneklerini, 1898'lerde Prag'da açılan teknik bir sergide gösterdiği dört filmle verdi.

SİNEMASI

1917'de yerini Çek sinemasına bırakmaya kadar, Bohemya sinemasında, ülke dışında adını duyurmuş yapımcıya rastlanmamaktadır. Ancak daha sonra (1917 - 1933), Çek Sinemasına geçiş döneminde, J. Kolar, G. Machaty, K. Lamac, İ. Rovensky gibi yönetmenlerin adlarını duyuyoruz. Bunlardan Gustav Machary (1901 - 1963), uluslararası ün yapmış ilk iki Çek filminin yönetmenidir : 1929'da «Erotikon», 1932'de «Extase».

«Erotikon», adının da belirlediği gibi, aşk üstüne yapılmış bir filmdir. Konu, taşrada, bir gar şefinin güzel kıızıyla sevgilisi arasında geçer. Küçük taşra garının atmosferi nedeniyle, fakat daha çok, gar şefinin kızını oynayan İta Rina'nın yüzü kadar güzel vücudu ve yatak sahneleriyle film, konusuna karşın, uluslararası büyük ticarî başarı sağlamıştır.

«Extase» aynı konuda bir yapımdır. Genç bir kızla sevgilisinin fizik aşkları, bu defa köy atmosferi içinde anlatılmıştır. Bölüm çalışmaları ve yüzdeyüz Eisenstein montajıyla film, Sovyet okulunun etkisinde bir yapımdır.

Senaryonun yazarı, Çek şairi Nezval, konuyu bir çeşit toplum eleştirisi biçiminde kaleme almıştır. Daha sonra bu film 1934 ilk Venedik film festivalinde, fotoğraflarının güzeliği ve montajıyla dikkati çekerek ödül kazanmıştır.

Çek sinemasında ikinci ad, Jan Kolar'dır. Kolar, «Polykar dizisi» diye bilinen filmleri yönetmiş ve K. Lamac ile J. Rovensky gibi orta kuşak yönetmenlerini yetiştirmiştir.

1933'te Barrandov stüdyoları kurulmuştur. Josef Rovensky, aynı yıl «Rek-

ka» - «Genç Aşk» adlı, heyecan verici filmi yapmıştır. Geçiş döneminde anılan yapımcılardan Machaty ile birlikte 1934 Venedik şenliğinde Rovensky de ödül almıştır. 1939 Nazi işgalına kadar, Jiri Weiss, belge filmleri; O. Vavra, «Felsefî Hikâye», «Bekâret», «Kutna Hora Kızları»; M. Fric ise «Yanosik» adlı yapıtlarıyla dikkati çekmişlerdir.

1939'da Naziler, Barrandov stüdyolarını işgal etmişlerdir. Belge filmi yapımcısı Jiri Weiss, İngiltere'ye gitmiştir. O Vavra ile M. Fric çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Stüdyoları ellerine geçiren Naziler, stüdyoların kapılarını Alman yapımcılara açmışlardır.

1939 - 1945 dânesinde bu stüdyolarda yapılan 100'den çok film içinde, O. Vavra'nın «Maskeli Aşk» (1942) ve «Rozina»sı (1944) dışında, Çek yapımcılarının anılmağa değer yapımları olmamıştır. Bu arada, «Hitler sinemasının ağır sikleti» denilen Goebbels tarafından kendisine «Büyük yapımcı», «Hoca yönetmen» sıfatları verilen Veit Harlan (1899 - 1964) Prag'a gelmiştir : 1942.

CUMHURİYET DÖNEMİ

1945'te Çekoslovak Cumhuriyeti kurulduğunda, Film Emekçileri Ulusal Kurulu, film endüstrisinin devletleştirilmesi kararını almıştır. Orta kuşaktan O. Vavra, M. Fric, V. Kubasek, V. Slavinsky, İngiltere'den dönen J. Weiss, Senarist Kitsekly, Mach ve İngiltere dönüşü artık belgesel film yapmayan J. Weiss dışında belge film yapımcıları J. Krejcik, E. Lelos, J. Kadar, J. Lehavec, V. Cech devletleştirilmiş yeni Çek Sineması kadrosuna girmişlerdir. Hemen sonra, 1946 I. Cannes Şenliğinde ve 1947

SİNEMATEK

Venedik Film Şenliğinde Çek yapımcı-
lar birer ödül almışlardır.

1947'de Prag'da Film Akademisi a-
çılmıştır. Bu okuldan yetişen yapımcıla-
rın filmleri, geçtiğimiz yıl içinde, An-
kara Sinematek Derneği'nde gösteril-
miştir.

1960'lara kadar, öğretici durumun-
da olan orta kuşağın etkisinde ve yö-
netiminde, Nazi işgali, direnme hare-
ketleri, biyografiler, sosyalist düzenden
önceki toplumun eleştirisi üstüne ya-
yımlar denenmiştir. Film endüstrisi
devletleştirildiği için, sinema yoluyla
kâr düşünülmemiştir. İşte bu dönem,
Sinema Akademisi'nden yetişen genç e-
lemanlara sonsuz öğrenim ve uygulama
olanağı hazırlayarak, «Çek mücizesi»ni
yaratmıştır.

Bu arada, 1945 - 1960 döneminde,
Çekoslovak Sinemasını canlandırma
filmleriyle dünyaya tanıtan, uluslararası
şenliklerde çeşitli ödüller alan Trin-
ka, K. Zeman, H. Tyrova ve B. Pojar
gibi yapımcılara gelince; bunlar, ayrı
bir yazının konusu olacak nitelikte ve
çapta kimselerdir.

1960'larda Çek Sineması, başarı i-
çin zorunlu olan bu dönemlerden sonra
biçimci olmayan bir estetik düzeye u-
laşmıştır. Ortam hazırdır, 1960'ta ülke-
de, 3518 kapalı sinema salonu vardır.
Yılluk bilet satış ortalaması, 174 mil-
yondur. Çekoslovak Sineması, yıldan yı-
la, yeni sanatçılara kavuşmuştur. Dev-
letleştirmenin getirdiği yapısal avan-
tajlar gün ışığına çıkmıştır. Düzenin ge-
tirdiği toplumsal ve kişisel sorunları or-
taya koymada araç olarak sinemadan
böl bol yararlanılmaktadır. Bu olayı,
yapımcılar kadar, toplum da Sinema-
dan beklemektedir artık.

(15 Ağustos 1969 tarihli Forum'dan)

TÜRK
SİNEMASI
YÖNETMENLERİ

HALİT
REFİĞ

Hazırlayan :
Hayri CANER

SİNEMA

TÜRK
SİNEMASI
YÖNETMENLERİ :

HALİT
REFİĞ

Hazırlayan :
Hayri CANER

SİNEMATEK

FİLMLERİ :

1. YASAK AŞK (1960-61) UĞUR FİLM
2. SEVİŞTİĞİMİZ GÜNLER (1961-62) UĞUR FİLM
3. GENÇLİK HÜLYALARI (1962) ... EFE FİLM
4. ŞEHİRDEKİ YABANCI (1963) ... BE-YA FİLM
5. ŞAFAK BEKÇİLERİ (1963) GÖKSEL FİLM
6. GURBET KUŞLARI (1964) ARTİST FİLM
7. ŞEHRAZAT (1964) GÜNŞİRAY FİLM
8. EVCİLİK OYUNU (1964) GÖKSEL FİLM
9. İSTANBUL'UN KIZLARI (1964) ... NİL-AY FİLM
10. KIRIK HAYATLAR (1968) UĞUR FİLM
11. HAREMDE DÖRT KADIN (1968) .. BİRSEL FİLM
12. GÜNEŞE GİDEN YOL (1968) MELEK FİLM
13. CANIM SANA FEDA (1966) UĞUR FİLM
14. ÜÇ KORKUSUZ ARKADAŞ (1966). UĞUR FİLM
15. ERKEK VE DİŞİ (1966) UĞUR FİLM
16. KARAKOLDA AYNA VAR (1966) . UĞUR FİLM
17. KIZ KOLUNDA DAMGA VAR(1967) UĞUR FİLM
18. BİR TÜRKE GÖNÜL VERDİM (1969) ERMAN FİLM
19. YAŞAMAK NE GÜZEL ŞEY (1969) CİHANGİR FİLM

SİNEMATEK

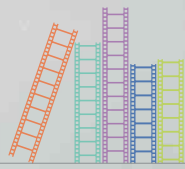

YAŞAMAK NE GÜZEL ŞEY ● Cihangir Film (1969)

- Engin Çağlar, Fatma Karanfil, Öztürk Serengil, Eva Bender, Turgut Boralt
- Senaryo - Reji : Halit Refiğ
- Kamera : Ali Uğur

1) «SİNEMA DÜŞÜNCESİ» SİZDE NASIL VE HANGİ YILLARDA BAŞLAMIŞ OLDU?

1) Buna kesin bir tarih vermek güç. İlkokul sıralarında Baytekin'ler, Fu Mançu'lar, Wild Bill Hiccock'larla başlayan Alkazar Sineması tiryakiliği, bundan sonra 2. Dünya Savaşı yıllarında meydana getirilen savaş filmlerinin doğurduğu sinema sevgisi, lisenin son sınıflarında okurken Semih Tuğrul'un, Metin Erksan'ın, Atilla İlhan'ın yazıları ile sinema sanatını ilk keşfediş, 1953'te Londra'da bir kitapçıda Ernest Lind-

SINEMATEK

gren'in «Art of the Film» adlı kitabının elime geçmesiyle bu ilginin artması, Kore'de amatörce filmler çekerken sinemacı olmaya karar vermem; 1956 yılında Akis dergisinde sinema yazarlığına, 1960 yılında da rejisörlüğe başlamamın ilk temel kademeleridir sanıyorum.

2) TÜRK SİNEMASINA GİRERKEN NELER YAPMAĞI DÜŞÜNÜYORDUNUZ? YAPMAK İSTEDİKLERİNİZİ NE DERECEYE KADAR GERÇEKLEŞTİRDİNİZ?

2) Rejisörlüğe başlamazdan dört yıl önce 1956'da, Türkiye'de yayımlanan ilk sinema dergisi olan «Sinema»nın 5. sayısında «Türk Sineması Üzerine Düşünceler» başlığı altında şunları yazmışım :

«İlk adımlarımızı içinde bulunduğumuz şartlara göre atmak gerektiği için sinemayı iyi bilen, sanat kültürü yerinde, görüş ve sezgi sahibi, anlatma kabiliyeti olan senarist ve rejisörler en önemli ihtiyaçlarımızdandır... Rejisör çapraşık ve karanlık anlatım yolları yerine, açık, temiz, hikâyesini en kısa yoldan en iyi şekilde seyirciye duyuracak usulleri tercih etmelidir..»

Yıldan yıla artan tecrübelerime ve gelişen düşüncelerime rağmen, ilk filmimden sonuncusuna, en iyisinden en kötüsüne kadar rejisör olarak her filmimi yukardaki görüşler açısından meydana getirmeye çalıştım. Türk Sineması için genel plânda bugün de hâlâ 13 yıl önceki bu sözlerimin geçerli olduğunu sanıyorum. «Haremde Dört Kadın» (1965) ve «Bir Türke Gönül Verdim» (1969) adlı filmlerim, Türkiye'nin ekonomik ve teknolojik şartları içinde, sinemada yapmak istediklerimin gerçekleşmiş şekilleridir..

3) YÖNETMENLİĞİNİZİN, SİNEMA YAZARLIĞINIZDAN ÇOK DAHA YARARLI BİR ÇABA OLDUĞU İNANCINDA MISINIZ? NİÇİN?

3)
bir çaba
nemasin
sı üzer
Lütfü A
de yoğu
ben ve
Bu çaba
Özkırım
de Atif
san'ı ke
yazarlığı
Türkiye
muş olu
bir yer
etme ve
di. Bu
ikinci o
üzerine
yeti al
Türk S
ğine in

4) Y
C
L
L
V
4)
remde
dir. Bel
fak Bel
un Kız
kesitler

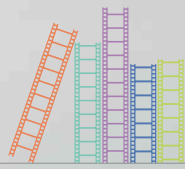

SINEMATIKA

3) Sinema yazarlığımın rejisörlüğümde daha az yararlı bir çaba olduğunu sanmıyorum. Aksine yazar olarak Türk Sinemasını zaman zaman etkilediğime inanıyorum. Türk Sineması üzerine ilk dikkati çeken Burhan Arpad olmuştur. Arpad Lütfü Akad'ı keşfetmişti. Daha sonra Türk Sineması üzerinde yoğun bir ilginin toplanmasını 1956 - 59 yılları arasında ben ve benim dürtmemle Nijat Özön ve Tuncan Okan sağladı. Bu çabalara kısa zamanda T. D. Kakinç, Ali Gevgilili, Çetin Özkırım ve zaman zaman da Semih Tuğrul katıldılar.. Bizlerde Atıf Yılmaz'ı, Memduh Ün'ü, Osman Seden'i ve Metin Erksan'ı keşfettik. 1960'ta rejisörlüğe başladığım sıralarda sinema yazarlığına başlayan Giovanni Scognamillo da beni keşfetti... Türkiye'nin klâsik rejisör kadrosu aşağı yukarı böylelikle doğmuş oluyordu... 1965'te kurulan «Sinematek Derneği» ise hiçbir yerli değer yaratmadan daha önce yapılan herşeyi inkâr etme ve köksüz bir yabancı sinema sevgisi yayma yoluna girdi. Bu tepeden inme haydutluğa tepkiden doğan yazarlığımın ikinci devresinde Türk Sinemasının bir halk sineması olduğu üzerine görüşlerim, Metin Erksan ile birlikte batı sineması vesayeti altına girmeye karşı ulusal bir sinemayı savunmamızın Türk Sinema düşünüşünde köklü değişimler meydana getirdiğine inanıyorum.

4) YÖNETMENLİK ÇALIŞMALARINIZDA SİZCE AŞAMA SAYILABİLECEK BAZI DÖNEMLER, YA DA BİRBİRİNDEN AYRI EĞİMLERİNİZİ ORTAYA KOYAN BÖLÜMLER VAR MIDIR?

4) Rejisörlük çalışmalarımın en önemli iki aşaması «Haremde Dört Kadın» ve «Bir Türke Gönül Verdim» adlı filmlerdir. Belli başlı eğilimler arasında «Şehirdeki Yabancı» ve «Şafak Bekçileri»nin 27 Mayıs'çılığı, «Gurbet Kuşları», «İstanbul'un Kızları» ve «Kırık Hayatlar»ın büyük şehir yaşayışından kesitler vermesi, «Şehrazat»ın erotizmi, «Haremde Dört Ka-

SINEMATEK

çın» ve «Bir Türke Gönül Verdim»in tarihsel ve ulusal değerlerimize dönüş çabası sayılabilir.

5) BUGÜNKÜ TÜRK SINEMASI İÇİNDEKİ YERİNİZİ TANIMLIYABİLİR MİSİNİZ?

5) Yukardaki cevaplarımın bu soruya da karşılık getirdiğini sanıyorum.

6) TÜRK SINEMASI'NI DIŞ PAZARA ÇIKARMAK KONUSUNDA, KENDİ BAŞINIZA NELER YAPABİLECEĞİNİZİ DÜŞÜNDÜNZ MÜ?

6) Türkiye'nin iç pazarı Türk Sinemasının gelişmesi için yeterli değildir. Türk Sineması gelişmek için muhakkak dış pazarlar bulmak zorundadır. Bunun bilincinde olmama, filmlerimden «Şehirdeki Yabancı»nın Sovyetler Birliği, «Gurbet Kuşları»nın Hindistan'da geniş ilgiyle karşılanmalarına rağmen dış pazara açılma konusunda kendi başıma mutlak bir başarı sağlayabilmiş değilim...

7) SINEMA DÜŞÜNCENİZDE MİLLİYETÇİLİĞİ NEREYE KADAR ÇİZGİ İÇİNDE BIRAKIYORSUNUZ?

7) Milliyetçilik, devrimcilik, halkçılık v.s. kavramlar değişik zaman ve şartlarda başka anlam ve değer taşırlar... Büyük ve kudretli bir devletin milliyetçilik anlayışı başkadır; küçük ve varlığını kaybetme tehlikesinde bir devletinki başka.. Osmanlı İmparatorluğunun güçlü devirlerinde bugünkü anlamında bir milliyetçilik hareketinin ne gereği ne de faydası yoktu. Bu yüzden Osmanlı Devletinin İslâmiyet çerçevesi içinde milliyetçi değil ümmetçi, yani evrensel bir dünya görüşü vardı. Bugün ise Türkiye Batı'nın ve Doğu'nun büyük devletleri arasında kaybolmak tehlikesiyle karşı karşıyadır. Türkiye'de

milliyet
mızı ko
neması
mış, gü
olması
den gol
rurken
tip şöy
ler Bir
lanmak
giliz p
büyük
edebili
dir. A
kaybet
tün gü
Türk
cinden
sözler
maz g
ler yo
ter si
olsun
sal b
zengi
tine l
çok p
ye de

8)

lama

şel ve ulusal değer-

CİNDEKİ
NİZ?

da karşılık getir-

ÇIKAR-
ZA NE-
CÜNÜZ

ın gelişmesi için
hakkak dış pa-
nama, filmlerim-
Gurbet Kuşla-
na rağmen dış
bir başarı sağ-

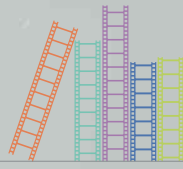
İLİ-
AKI-

avramlar de-
aşırıdır... Bü-
aşkandır; kü-
inki başka..
ünkü anla-
aydası yok-
vesi içinde
görüştü var-
devletleri
Türkiye'de

milliyetçilik hareketi ancak bağımsız bir toplum olarak varlığını korumanın bir ifadesidir. Bu açıdan bakıldığında Türk Sinemasındaki milliyetçilik anlayışım da, son derece iyi teşkilatlanmış, güçlü yabancı sinemalar karşısında Türk Sinemasının var olması şartlarını araştırmaktır. Denilebilir ki, yabancılar bizden çok iyi filmler meydana getirmektedir. Dışardaki iyi dururken içerdeki kötüyü ne yapalım? Evet, bu soruyu genişletip şöyle de denilebilir o zaman : Amerika, Almanya, Sovyetler Birliği v.s. vatandaşlarına çok daha iyi yaşama şartları sağlanmaktadır. Biz de bir vakitler Kıbrıs'lı soydaşlarımızın İngiliz pasaportunu Türk pasaportuna tercih ettiği gibi, başka büyük devletlerin vatandaşlığını Türk vatandaşlığına tercih edebiliriz. Bu şekilde düşünenlerin sayısı Türkiye'de az değildir. Ama çok şükür ki Türkiye'nin yüzde yüz bağımsızlığını kaybetmesine yol açacak çoğunlukta da değildirler henüz. Bütün güçlülere rağmen hâlâ bayrağı olan, para basabilen bir Türk Devletinin varlığı bu çoğunluğun ulusal varolma direncinden doğmaktadır. Ama hemen de belirtmek isterim ki bu sözlerimden ulusal sineması olmayan bir devlet bağımsız olmaz gibi saçma bir iddia çıkarılmamalıdır. Çünkü böyle örnekler yok değildir. Anlatmak istediğim, milliyetçilik düşüncesi ister siyasal, ister ekonomik, ister estetik hangi alanda olursa olsun bir varolma meselesidir. Bir Türk sinemacısı olmak ulusal bir Türk Sinemasının varlığıyla mümkündür. Yabancı ve zengin bir yapımda yardımcı işler görmek, onun bunun hizmetine koşmak adama yerli bir film rejisörlüğü yapmaktan daha çok para kazandırabilir. Ama ikisi arasında seçim yapmak diye de birşey vardır.

8) DOĞU VE BATI ORTASINDAKİ TÜRK İNSANINI SİNEMADA VERMEK GEREKİRSE, SERT ÇİZGİLERLE BU İNSAN NASIL TANIMLANABİLİR?

8) Türk insanını çeşitli çevreler değişik şekillerde tanımlamaktadır. Batıcıların ve ilericilerin bir çoğuna ve meselâ bun-

SİNEMATEK

ların sözcüsü durumunda olan Yaşar Kemal'e göre Türk insanı, Afrikalı zenciler, Grönland'lı eskimolar, Güney Amerika'lı kıızılderililer gibi ezilen, geri kalmış, az gelişmiş, insan olduğunun farkında bile olmayan bir mahlûktur. Buna karşılık kitaplarıyla Türk toplumu ve insanı üzerinde en dikkate değer araştırmaları yapan Kemal Tahir ise : «Çile çekmek ve azla yetinmek Türk insanının en büyük özelliği, devlet kurmak ve yaşatmak ise en büyük yeteneğidir.» demektedir.. Kemal Tahir'in görüşüne bütünüyle katılıyorum.

9) YAPIMDA, GEREK YAPIM BAŞLAMADAN ÖNCE, GEREK YAPIM SIRASINDA VEYA YAPIM BİTİMİNDE SİZİ EN ÇOK ENGELLİYEN NELERDİR?

9) PARA DARLIĞI.

10) SON YILLARDA TÜRK SİNEMASI'NI TÜRLÜ UÇLARA ÇEKEN DÜŞÜNCELER YAYILDI. BU DÜŞÜNCELERİN SİNEMAMIZA YARARLI OLAN VE OLMİYAN YÖNLERİNİ AÇIKLAR MISINIZ?

10) Bu konuda en derli toplu fikir verecek belgeler sanıyorum ki Attilâ Gökbörü'nün Ant dergisinde tertiplediği «Ulusal Türk Sineması ve Çıkış Yolları» üzerine soruşturmadır. Bu soruşturmada belirtilen uçlar sanıyorum ki şöyle tasnif edilebilir.

I) Cevaplarının yayınlanma sırasına göre, Onat Kutlar, Hüseyin Baş, Ertem Eğilmez, Ümit Utku ve Atillâ Dorsay'ın temsil ettikleri görüş :

a) Sinemamızın ekonomik yapısı hakkında :

«Türkiye'de sinema endüstrisi, komprador - bürokrat - ağa üçlüsüne paralel bir kavador - sansürcü - işletmeci - tefeci dörtlüsünün elindedir.. Bu ekonomik düzen bütün akraba taallûkatı ve şakşakçılarıyla birlikte gökecektir» Onat Kutlar.

«Özdeksel üretimde olduğu gibi düşünce ürünlerinin de baskın sınıfların tekeline bulunduğu gerçeğinden, tefeci ser-

Kemal'e göre Türk in-
sular, Güney Amerika-
ya gelişmiş, insan oldu-
dur. Buna karşılık ki-
şide en dikkate değer
Çile çekmek ve azla
devlet kurmak ve
mektedir.. Kemal Ta-

AMADAN
A VEYA
ENGELLİ-

NI TÜR-
YAYIL-
ZA YA-
LERİNİ

İSTANBULUN KIZLARI ● Nilay Film (1964)

- Nilüfer Aydan, Cüneyt Arkın, Sevda Ferdağ, Önder Somer, Tülin Elgin, Suphi Tekniker, Selma Güneri, Gürel Ünlüsoy
- Senaryo - Reji : Halit Refiğ
- Kamera : Mustafa Yılmaz

mayenin olağanüstü bir pervasızlık ve akıl dondurucu bir ke-
pazeliyle borusunu öttürdüğü bir ekonomik kesimi, sinema ke-
simini ayırmaya kalkışmak gülünçtür» Hüseyin Baş.

«Sinemanın bugünkü ekonomik yapısının değişmesi lâzım-
dır, değişecektir de» Ertem Eğilmez.

«Sinemamızın ekonomik yapısının değişmesini istiyorum.
Kapkaççı ekonomik düzen sona ermelidir» Ümit Utku.

«Böylesine kapkaççı, emeği ve sanatçıyı böylesine sömü-
ren, sanattan bu derece uzak kişilerin elinde olan, böylesine is-
kambil kâğıdı üzerine kurulu bir düzenin devamını istemek,
ancak çok ağır sıfatlarla nitelenebilir» Atilla Dorsay.

b) Türk Sineması hakkında :

SİNEMATEK

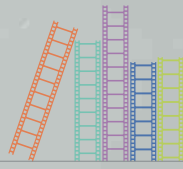
HAREMDE DÖRT KADIN ● Birsel Film (1968)

- Nilüfer Aydan, Ayfer Feray, Pervin Par, Birsen Menekşeli, Sami Ayanoglu
- Senaryo : Kemal Tahir - Halit Refiğ
- Reji : Halit Refiğ
- Kamera : Memduh Yıkman - Mike Rafaelyan

«Henüz bütün eserleri ve özellikleriyle belirmemiş olan Ulusal Türk Sinema sanatı konusunda açık bir yargıya varmak mümkün değildir» Onat Kutlar.

«Bugün sinemayı halk yığınlarının uyutulmasında ender bulunan bir araç gören hâkim sınıf temsilcilerinden, bu oyuna bilerek ya da bilmiyerek âlet bilingsiz takıma değin herkes, hiç değilse görünüşte ulusal sinemadan yana oldukları savında» Hüseyin Baş.

(Devamı Gelecek Sayıda)

SİNEMATEK

SET YAYINLARI

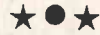
Yeni Türk yazarlarından seçmeler dizisi :

- 1 ● **SABAH OLMASIN**, Roman (Tarık Dursun K: 1961 Türk Dil Kurumu, 1967 Sait Faik Armağanı)
- 2 ● **YALNIZLIK BANA YASAK**, Hikâyeler (Oktay Akbal: 1957 Türk Dil Kurumu, 1959 Sait Faik Armağanı)
- 3 ● **YAĞMURDAKİ KIZ**, Hikâyeler (Samim Kocagöz: 1968 Türk Dil Kurumu armağanı) - armağan alan kitap -
- 4 ● **ALNIMDAKİ BİÇAK YARASI**, Roman (Burhan Arpad: 1963 Türk Dil Kurumu armağanı)
- 5 ● **GARNİZONDA BİR OLAY**, Hikâyeler (Mehmet Seyda: 1964 Sait Faik, 1968 Ali Naci Karacan, 1969 May armağanı)
- 6 ● **BAKIŞLARIN**, Hikâyeler (Hakkı Özkan)
- 7 ● **SANCI MEYDANI**, Hikâyeler (Faik Baysal: 1969 Sait Faik armağanı) - armağan alan kitap -
- 8 ● **DERİN SULAR**, Hikâyeler (M. Ertuğrul Şener) - kitaplar beşer liradır. Ödemeli gönderilir.

TÜRK YAZARLARINDAN SEÇME ROMANLAR DİZİSİ :

- **REZİL DÜNYA** (1969 Sait Faik armağanı alan FAİK BAYSAL'ın ünlü romanı, ikinci baskı) 10.— TL.

YENİ TÜRK ŞAİRLERİNDEN SEÇMELER DİZİSİ :

- **SONBAHAR DURAĞI**, (Mahmut ALPTEKİN) Yeni çıktı. Fiyatı 4 Lira.